

MASTEROPPGAVE

Emnekode:
SO330S

Navn på kandidat:
Jørn Thomas Martinsen

**Barns erfaringer med Statens barnehus
– en kvalitativ studie.**

**Children`s experience with Statens barnehus – a
qualitative study.**

Dato: 15.11.2017

Totalt antall sider: 90

Forord

Etter noen år med skriving, setter jeg nå punktum for denne oppgaven. Det har vært en krevende prosess og en tålmodighetsprøve. Studien er gjennomført ved siden av jobb i 100% stilling, ved Statens barnehus Bodø. Samtidig har studien vært relevant for egen praksis, som bidro til å holde motivasjonen min oppe. Prosessen har vært lærerik. Det er svært mange jeg ønsker å takke i forbindelse med denne studien.

Jeg vil rette en takk til min veileder Kate Mevik på Nord universitet. Du har heiet på meg og studien hele veien og holdt motet mitt oppe når jeg hadde store utfordringer med å få tak i informanter. Tusen takk for gode råd og konkrete innspill underveis.

Jeg vil takke min sjef på Statens barnehus Bodø, Siv Anita Bjørnsen. Du har støttet studien hele tiden og ønsket å få frem barns historier og erfaringer med barnehusene. Jeg vil også sende en takk til mine tålmodige kollegaer, som har erfart at studien tok noe av arbeidstiden min, og at tilstedeværelsen min på jobb var noe redusert i perioder. Sender også en takk til alle mine kollegaer i barnehusene som har bidratt med å få informanter til studien.

Jeg vil takke min gode venn, Ottar Ness i Vikhammer. Takk for dine innspill, teoretiske bidrag underveis i studien og at du tok deg tid til dette i din hektiske hverdag. Jeg er så takknemlig for alle dine bidrag. Du er raus!

En takk til NOVA/HiOA som støttet masterstudien med tildeling av stipend. Dette gjorde det mulig for meg å reise for å gjennomføre intervjuene.

Jeg har i løpet av disse årene med denne oppgaven kontaktet flere mennesker og fagfolk som har gitt meg nyttige tips og innspill underveis i prosessen. Jeg vil rette en takk til Kari Stefansen; professor og forsker på NOVA, Ann-Margreth Olsson; forsker ved Kristianstad universitet i Sverige, Åse Langballe; forsker ved NKVTS og Inga Marte Thorkildsen; forfatter av boken «Du ser det ikke før du tror det». Dere har vært sjenerøse med å dele artikler og svare på mine spørsmål i starten av min studie, og underveis i prosessen. Jeg syns dere alle har vært på tilbudssiden i forhold til mine spørsmål og tema.

En takk til Stine, Mona og Atle, som tok seg tid å lese korrektur på oppgaven min.

En hilsen til min tålmodige kone, Mona. Du har i mange år vært tålmodig med at enkelte ettermiddager og helger går til mine videreutdanningsprosjekter. Nå tenker jeg at målet mitt er nådd, vi skal nå nyte flere helger sammen fremover☺! Takk også til mine tålmodige barn, Sander og Sebastian.

Sist, men ikke minst, tusen takk til foresatte og barn som takket ja til å delta i denne studien. Det har vært veldig lærerikt for meg å få ta del i deres historier og erfaringer. Tusen takk for at jeg fikk lære av dere!

Jeg håper barns stemme i denne oppgaven tas på alvor og at vi voksne kan lære av barns tilbakemeldinger og erfaringer av «vårt» tiltak, på Statens barnehus.

November, 2017.

Jørn Thomas Martinsen

Sammendrag

Statens barnehus feirer 10 år i Norge. Statens barnehus Bergen og Hamar ble opprettet i 2007. På tross av at det har eksistert barnehus i 10 år, er dette den første kvalitative studien, hvor barn er intervjuet om deres erfaringer med Statens barnehus i Norge.

Forskningsspørsmålet i denne oppgaven er: *Hvordan beskriver barn sine erfaringer med Statens barnehus?* Studien er gjennomført med kvalitativ tilnærming der datainnsamlingen ble gjennomført med fire kvalitative intervjuer av barn, fra tre ulike barnehus i Norge. Seks av barnehusene i Norge har vært delaktig i rekrutteringsarbeidet med å finne informanter. Dataene ble analysert ved tematisk analyse og funnene ble: 1): *Manglende informasjon.* 2): *Opplevelsen av å være nervøs.* 3): *Opplevelsen av tid.* 4): *Opplevelsen av avhøret/avhører.* 5): *Oppfølging fra Statens barnehus.* 6): *Tips og råd fra barn som eksperter.*

Studien drøfter barnas erfaringer opp mot barns rettigheter i barnekonvensjonen, samt annet lovverk i forhold til erfaringene med tilrettelagt avhør. Funnene drøftes opp mot Antonovsky's (1987) teori *Sence of coherence* og viktigheten av at barn får tilstrekkelig informasjon til å forstå og håndtere vold og overgrep. *Sence of coherence* drøftes i forhold til informantenes opplevelse av tilrettelagt avhør på Statens barnehus, samt manglende informasjon i forkant av avhørsdagen.

Studien viser mangler i informasjon til barn i forkant av tilrettelagt avhør. Det viser seg at dette bidro til at informantene følte seg nervøs og gruet seg til avhør på Statens barnehus. Det var videre mangler på informasjon til barn om hvem som følger avhøret fra bisitterrommet og at dette ble en belastning for flere av informantene.

Videre har barna ulike erfaringer på hvilken hjelp og oppfølging de fikk på barnehuset. Erfaringene varierer fra å få tilbud om oppfølging rett etter avhør, til å ikke møte noen terapeut etter avhør.

Jeg håper funnene og barnas erfaringer i studien kan bidra til diskusjon for alle aktører som jobber i de ulike barnehusene, samt samarbeidspartnere som jobber med barn og unge. Det er mange involverte aktører som er tilstede når barn skal avhøres på Statens barnehus. Politijurister, etterforskere, barnevernansatte og bistandsadvokater er regelmessig tilstede på

barnehuset. Mitt håp er at tematikken og funnene i denne oppgaven kan drøftes på tvers av profesjoner og arbeidsted. Dette kan være informasjon og kunnskap som berører flere aktører i forhold til deres oppgaver vedrørende tilrettelagte avhør på Statens barnehus. Kunnskapen kan også ha gyldighet i andre kontekster, for ansatte som jobber med barn og unge.

Nøkkelord: *Statens barnehus, kvalitativ metode, sense of coherence, barns rettigheter, barn som aktører.*

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag	i
1 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for valg av tema	1
1.2. Hensikt og problemstilling	2
1.3. Begrepsavklaringer	3
1.4. Oppgavens struktur	3
1.5. Presentasjon av Statens barnehus.....	4
1.5.1. Rutiner	6
1.6. Lovverk	8
1.6.1. Straffeprosessloven og straffeloven.	9
1.7. Barns rett til å bli hørt.....	11
2. Tidligere forskning og teoretisk rammeverk.....	13
2.1. Tidligere forskning på Statens barnehus	14
2.2. Barndomssosiologi.....	18
2.2.1. Sosialkonstruksjonisme	20
2.3. Konsekvenser av å leve med vold og seksuelle overgrep i barndom.....	23
2.4. Salutogenese	25
2.4.1. Sense of coherence.....	26
3. Metode	28
3.1 Kvalitativ metode.....	28
3.2. Vitenskapsteoretisk forankring: Fenomenologisk-hermeneutisk.....	29
3.3. Forskningsetikk	31
3.3.1. Informert samtykke	35
3.4. Utvalg og rekruttering	35
3.4.1. Barneverntjenesten som aktør for å finne informanter	37
3.4.2. Kontakt med barnehusledere	38
3.4.3. Kommunikasjon med Politidirektoratet (POD)	39
3.5. Strategisk utvalg	42
3.6. Intervju som datainnsamlingsmetode	43

3.6.1. Semistrukturert intervju	45
3.7. Egen forskerrolle.....	46
3.8. Transkribering.....	47
3.9. Dataanalyse - tematisk analyse	48
3.10. Metodekritikk	50
3.11. Studiens kvalitet	51
3.11.1. Reliabilitet.....	51
3.11.2. Validitet	52
3.11.3. Overførbarhet.....	52
4. Presentasjon av funn og drøfting	53
4.1. Manglende informasjon	54
4.1.1. Informasjon om bisitterrommet.....	59
4.1.2. Opplevelsen av å være nervøs.....	62
4.2. Opplevelsen av tid	65
4.3. Opplevelsen av avhøret/avhører.....	70
4.4. Relasjonens betydning.....	77
4.5. Oppfølging fra Statens barnehus.....	81
4.5.1. Opplevelse av å bli hørt på Statens barnehus	85
4.6. Tips og råd fra barn som eksperter.....	86
5. Oppsummering.....	87
Litteraturliste	91
Vedlegg.....	97
Vedlegg 1. Søknad NSD.....	97
Vedlegg 2. Søknad NOVA – stipend til masteroppgave	99
Vedlegg 3. Samtykkeskjema foresatte.....	104
Vedlegg 4. Samtykkeerklæring barn/ungdom.....	107
Vedlegg 5. Informasjonsskriv før intervju.....	109
Vedlegg 6. Informasjonsskriv til barneverntjeneste	111
Vedlegg 7. Intervjuguide.....	113
Vedlegg 8. Barns ekspertråd til ansatte i barnehus og andre faggrupper:	117

1 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Jeg har i mange år jobbet med barn, ungdommer og familier i ulike sektorer som skole, kommunalt og statlig barnevern, samt barne- og ungdomspsykiatrisk døgnavdeling. Jeg har tatt ulike videreutdanninger og jobbet mye med råd, veiledning og terapeutiske intervensjoner i familier og med individuell oppfølging av barn og unge. For noen år siden jobbet jeg på en familieavdeling i Barne-, ungdom- og familieetaten (Bufetat). Samtidig var jeg i gang med en masteroppgave i praktisk kunnskap ved Nord universitet, der jeg planla å innhente familiers beskrivelser av hvordan de opplevde å få hjelp ved mitt arbeidssted. Min tanke og mitt engasjement for dette var at jeg mente det var like viktig å forstå familiers opplevelser om hva som var hjelpsomt for dem, som troen på at evidensbaserte (manualbaserte) programmer alene gir «riktig» hjelp. I denne perioden dukket det opp en spennende stilling på Statens barnehus Bodø, som jeg søkte på. Jeg har de siste fire årene jobbet som seniorrådgiver på nevnte arbeidsplass. Jeg fikk dermed ikke mulighet å følge opp det opprinnelige prosjektet. Mitt engasjement for å løfte frem brukererfaringer og hvordan hjelpere kan lære av disse erfaringene, har vært like sterkt tilstede også i min nåværende jobb ved Statens barnehus. Jeg har i mange år etterlyst barnas stemme i forskning og i evalueringer av tiltak som er rettet mot barn og unge.

Jeg skrev en artikkel for noen år tilbake som hadde tittelen «Evidensbaseringen i det statlige barnevernet – et kritisk blikk» (Martinsen, 2012). I denne artikkelen etterlyste jeg barns stemme og delaktighet i terapeutiske intervensjoner i Bufetat. Jeg har altså i mange år vært opptatt av barn som aktører, at deres stemme må høres. Jeg syns dette perspektivet har vært mangelfullt, uansett hvilken arena jeg har jobbet på tidligere. Det samme tenker jeg om barns muligheter til å gi tilbakemeldinger og synspunkter på hvordan de opplever Statens barnehus i Norge, i forskningssammenheng. Samtidig er brukerperspektivet aktuelt, både i barnevernet, i psykisk helsevern og i forskningstilnærminger i fagfeltet. Forandringsfabrikken er en stiftelse med ungdom som bidrar med kunnskap basert på sine erfaringer (<http://www.forandringsfabrikken.no>). Stiftelsen er ett eksempel på å ta barn og ungdommers erfaringer på alvor. Tidligere og nåværende brukere av ulike hjelpesystemer får være med på å bidra med innspill til forbedringer i lovverk som omfatter barn og unge. Ved å fortelle om sine erfaringer kan praksis i hjelpeapparatet og andre arenaer som jobber med barn påvirkes

og endres. For eksempel når Barnevernsproffene i Forandringsfabrikken leverte innspill til ny barnevernlov i februar 2017, som i stor grad omhandler barnets beste og barns medvirkning, basert på barns erfaringer. Forandringsfabrikken bidrar også med innspill på praksis innenfor psykisk helse og skolesektoren.

1.2. Hensikt og problemstilling

Det foreligger ingen kvalitativ forskning i Norge vedrørende barns erfaringer som aktør på Statens barnehus. Det er generelt lite kvalitativ forskning i Norden på tema som omhandler barns erfaringer på barnehus. Jeg blir dermed nødt til å vise til og støtte meg til teorier om barn som aktører fra andre kontekster. Dette vil jeg redegjøre for i teorikapittelet. Men jeg håper studien vil synliggjøre barns opplevelser, forsterke barns stemme som brukere av barnehus og om mulig; bidra til at fagfolk kritisk kan reflektere over praksis på barnehusene. I lys av dette perspektivet; at voksne kan lære av barn, har jeg i min studie også spurt barn om råd på hva som ville gjort avhørsdagen på barnehuset bedre. Eller hvilken praksis som barna ikke ønsket skulle endres, basert på deres erfaring. Det er barn som er eksperter på hvordan barnehuset oppleves, ikke advokater, barnevern, politi eller terapeuter. Men det er mer vanlig at ulike faggrupper blir intervjuet om tema som omhandler tilrettelagte avhør, enn barna selv. Dette fremkommer senere i oppgaven, når jeg viser til blant annet Barnehusevalueringen Delrapport 1 (Stefansen, et al., 2012).

Barn og ungdom som kommer til Statens barnehus er i utgangspunktet utsatt for, eller har vært vitne til, kriminelle handlinger som vold og/eller seksuelle overgrep. Det var viktig for meg da jeg formulerte informasjonsskrivet vedrørende den informerte samtykkeprosessen, at studien ikke kom til å ha fokus på årsaken til hvorfor barnet var på barnehuset. Det var viktig å få frem at studien/intervjuet var ute etter opplevelsen til barnet og da knyttet til tre tidsfaser:

1. Opplevelsen av informasjon i forkant av avhøret på barnehuset: Fikk barn tilstrekkelig informasjon om Statens barnehus og hvem formidlet informasjonen?
2. Opplevelsen selve dagen på barnehuset?
3. Opplevelsen etter avhør på barnehuset: Har det vært nok informasjon og har barnet fått tilbud om oppfølging fra barnehuset?

Informantene i dette studien er barn som ble fulgt av sine foresatte til avhør på barnehuset. Foresatte (og barn) fikk informasjon om mulighet for deltakelse i studien på selve avhørsdagen. Ansatte på ulike barnehus informerte om studien og ga foresatte, med barn i målgruppen, et informasjonsskriv om studien. Foresatte som samtykket til deres barns deltakelse, tok direkte kontakt med meg. Hensikten med denne studien er å få innsikt i barns erfaringer med Statens barnehus. Studiens problemstilling er: *Hvordan beskriver barn sine erfaringer med Statens barnehus?*

I dette forskningsspørsmålet ønsker jeg å drøfte hva Statens barnehus kan lære av barns erfaringer i denne studien. Dette reflekterer jeg over i kapittel 4 og 5.

1.3. Begrepsavklaringer

Jeg omtaler informantene i denne studien som barn, selv om de er tenåringer. Etter FNs barnekonvensjon artikkel 1 er alle personer under 18 år å anse som barn. Derfor bruker jeg begrepet barn om informantene i denne studien, ikke ungdom. Samtidig benytter jeg begge begrepene; informant og barn videre i oppgaven.

Statens barnehus blir benevnt som skrevet, og som barnehuset og SB. I ulike andre tekster og artikler er barnehuset skrevet ulikt.

Barnekonvensjonen beskrives som nevnt, samt som BK.

1.4. Oppgavens struktur

Jeg vil i denne oppgaven redegjøre for hva Statens barnehus er og hvilket lovverk som er gjeldene i forhold til vold og seksuelle overgrep mot barn og unge. Jeg blir å redegjøre for lovverk som fremhever barn som aktører, samt lovverk som regulerer tilrettelagte avhør i Statens barnehus. Jeg blir i oppgaven å vise til hvordan synet på barn har endret seg, blant annet gjennom teorier som: «den nye barndomssosiologien», hvor barneperspektivet vektlegges. Jeg viser også til konsekvenser for barn som lever med voldsomme belastninger som vold og overgrep, og viser til to ulike perspektiver på hvordan man kan forstå og jobbe med dette. Jeg drøfter funnene i studien og hvordan dette kan forstås i lys av det salutogenetiske modellen/perspektivet til Antonovsky (1987). Synet på barn som et handlende

subjekt blir videre diskutert i kapittelet som omhandler studiens metode, hvor det vitenskapsteoretiske ståsted fremlegges. Jeg vil redegjøre for etiske perspektiv ved å intervju barn som har vært til Statens barnehus til avhør. Intervjuene analyseres ved å anvende tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006) som redskap. Jeg vil deretter vise til de funn som har fremkommet i analysen og drøfte funnene i ett og samme kapittel. Dette fremkommer i kapittel 4. Jeg blir til slutt å vise til barnas eksperttips og råd til barnehusene, basert på deres erfaring.

1.5. Presentasjon av Statens barnehus

Sosialantropologen og biologen Gregory Bateson (1904-1980) har hatt stor innflytelse innenfor systemisk familierapi og kommunikasjonsteori. I boken «Mind and Nature» (1979, s.15) skriver Bateson: «*Without context, words and actions have no meaning at all*».

Dette berømte sitatet mener jeg også er gjeldende i forhold til denne studien. For å forstå barns erfaringer om Statens barnehus, må en også kjenne til hva barnehus inneholder, både innholdsmessig og juridisk. Derfor redegjør jeg for dette. Målgruppen til barnehusene er barn og unge opp til 16 år (18 år ved incest, straffeloven §§ 312-314). Voksne med utviklingshemming eller annen sårbarhet er også en del av målgruppen ved Statens barnehus. I alle saker er det mistanke om vold og/eller seksuelle overgrep (eller vært vitne til dette). I denne oppgaven beskriver jeg barns erfaringer med barnehus, jeg har ikke med målgruppen voksne med utviklingshemming eller særlig sårbar.

Det er 11 barnehus i Norge pr. mai 2017. De første barnehusene ble etablert i 2007, i Bergen og Hamar. Organiseringen med barnehus i Norge er et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestilling – og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis – og beredskapsdepartementet. Politidirektoratet (POD) har ansvaret for oppfølgingen av barnehusene, som er underlagt politimesteren i det politidistriktet barnehuset ligger geografisk.

Før opprettelsen av de første barnehusene i 2007, lå det en politisk og faglig bekymring, samt en erkjennelse av at utsatte barns rettigheter og rett til hjelp ikke var tilstrekkelig ivaretatt. Spesielt stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen (SV) jobbet for at Norge skulle opprette «Barnas Hus», hvor koordinerte tjenester skulle være under samme tak. Det var ønskelig at

barn skulle få hjelp på en plass, hvor de aktuelle hjelpeaktørene var tilstede. Denne koordineringen skulle sikre gode avhør med avhørsmodellen som var rettet mot barn og unge, når det var mistanke om at barn var utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep. Opprettelsen av «Barnas Hus» skulle også sikre medisinske undersøkelser og oppfølging/terapi til barn og familier.

Tidligere ble disse avhørene kalt dommeravhør, men etter endringer i straffeprosessloven, iverksatt 02.10.2015: «Avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner». Ved lov 10.juni 2015 nr. 91, kalles dette nå tilrettelagte avhør. Hvor det tidligere var tingrettsdommer som ledet avhørene, er det nå politijurist (avhørsleder) som gjør dette. Lovendringen innebar også at politiet fikk differensierte frister på å avhøre barn. Fra anmeldelsesdato til avhørsdato er fristen nå én uke når det gjelder seksuelle overgrep og vold. Det finnes også to og tre ukers frister; dette er regulert i straffeprosessloven § 239 e. Tiden fra anmeldelse til avhørsdato har betydning for et av mine første forskningsspørsmål, som omhandler tiden før avhøret.

Statens barnehus skal blant annet tilrettelegge for og gjennomføre tilrettelagte avhør. Avhøret gjennomføres av spesialutdannet politi. Avhører møter aldri i politiuniform. Det tilrettelagte avhøret gjennomføres i et eget avhørsrom, hvor avhører og barnet sitter sammen.

Avhørsrommet er utstyrt med kameraer og mikrofoner, og avhøret tas opp på lyd og bilde. Avhøret følges fra bisitterrommet, hvor aktørene ser og hører avhøret på en skjerm. På bisitterrommet sitter avhørsleder (politijurist), etterforsker, bistandsadvokat, setteverge til barnet (når det er nødvendig), barneverntjenesten er ofte tilstede, rådgiver/psykolog på barnehuset og eventuelt forsvarer dersom mistenkte er varslet om avhøret. Dette skjer sjeldent etter lovendringen fra 2015. Forsvarer blir som regel orientert i etterkant av avhøret og får tilsendt DVD av avhøret, som han/hun ser sammen med sin klient/mistenkte. Forsvarer gis da mulighet til å be om supplerende avhør, hvis det er spørsmål som ikke er stilt, eller tema som ikke er belyst. Ved denne praksis mener man at kontradiksjonsprinsippet er ivaretatt, og således mistenktes rettsikkerhet. Avhøret spilles av i retten når barn er under 16 år, slik at barn skal slippe å møte til hovedforhandlingen. Dette omhandler blant annet perspektivet om at barn er i en sårbar situasjon. Barnet skal da slippe å møte i rettslokaler for å fortelle sitt vitneutsagn på nytt og bli krysseksaminert av en forsvarer. Når barnet er 16 år eller eldre, må det møte i retten og vitne.

Statens barnehus skal også tilby medisinske undersøkelser. Dette praktiseres ulikt i Norge. Noen barnehus har ansatt lege i deltidsstilling, mens andre barnehus har avtaler med barneavdelingen på sykehus om faste dager, hvor lege kommer til barnehuset. Det er påtalejurist i saken som skriver mandat til medisinsk undersøkelse, når det er grunnlag for dette. Barneombudet har tematisert at det er for få medisinske undersøkelser i forhold til antall barn som er på barnehuset (<http://www.p4.no/nyheter/bare-to-av-ti-overgrepsutsatte-barn-far-medisinsk-undersokelse/artikkel/653992/>). Barneombudet ønsker at alle barn som er til avhør på Statens barnehus, skal gis tilbud om medisinsk undersøkelse i volds- og overgrepssaker. Hvor mange barn som får medisinsk undersøkelse på avhørsdagen, varierer hos de ulike barnehusene.

Statens barnehus skal tilby oppfølging og behandling til målgruppen. Videre skal Statens barnehus tilby råd og veiledning til både offentlige ansatte og privatpersoner, samt være en bidragsyter i fagutviklingen som omhandler målgruppen. Det er krav til ansatte at de har lang erfaring og klinisk kompetanse.

Det har de siste årene vært en markant økning i avhør på Statens barnehus. I 2016 ble det i Norge gjennomført 5955 avhør på de ulike barnehusene (POD, 2016). Det har vært nesten en dobling av antall avhør på to år, hvor det i 2014 ble gjennomført 3665 avhør (POD, 2016). På Statens barnehus Bodø har det de siste fire årene vært en økning i antall avhør av barn med 286%. Dette forteller visepolitimester i Nordland, Heidi Kløkstad, i Avisa Nordland 10.11.2017.

1.5.1. Rutiner

Det er som nevnt 11 barnehus som er etablert i Norge, og to av disse med underavdelinger plassert geografisk andre steder (gjelder Bodø, som har avdeling i Mosjøen og Tromsø som skal etablere avdeling i Finnmark). Barnehusets ansatte har ansvar for å gjennomføre samrådsmøter, hvor man planlegger alle sakene i møter med etterforsker, avhørsleder, avhører og barneverntjenesten (avholdes ofte via telefon). I disse møtene planlegges det når barnet skal informeres om avhøret og av hvem. Avhører får som regel oppgaven med å snakke med følgeperson om hva vedkommende skal fortelle barnet i forkant. Videre vurderes nødvendigheten av andre vitneavhør i forkant av avhørsdagen, samt om man trenger mer

informasjon om barnets funksjonsnivå, språklige forutsetninger og evt. diagnoser. Det må således planlegges hvor denne type informasjon kan innhentes. I det samme møte avklarer de ulike aktørene hva som må gjøres i forkant av avhørsdagen.

På Statens barnehus Bodø er det alltid de barnehusansatte som tar imot barn og følgeperson(er). Med mindre det er andre faglige argumenter mot dette. Psykolog eller rådgiver på barnehuset viser barnet og følgeperson rundt på huset, tilbyr mat og drikke i forkant av avhøret (særlig ved lang reisevei), og kan danne seg et inntrykk av barnet. Det kan være observasjoner vedrørende språklig nivå, om barnet virker svært nervøs eller om barnet har mange spørsmål i forkant av avhøret. Barnet får det meste av informasjon om hva som skal skje på avhørsdagen fra ansatte på barnehuset. Det formidles til barnet at det skal være en samtale med rådgiver eller psykolog, etter avhøret er over.

Barnehusets ansatte viser barnet alle rom, unntatt avhørsrommet. Dette overlates til avhører, slik at avhører kan øve litt med barnet i forkant av avhøret hvordan det er å sitte i rommet, samt vise kamera og mikrofon. Dette er rutinen på Statens barnehus Bodø. Jeg vet at det er ulik praksis på de ulike barnehusene i Norge, hvor enkelte barnehus praktiserer at kun politiet møter barnet. Dette kan omhandle synliggjøringen av at dette er et tilrettelagt avhør i en straffesak og at barnet skal være mest i dialog med avhører. Samtidig vil det da kanskje virke merkelig for barnet å skulle snakke med en barnehusansatt, som barnet ikke har møtt før, etter at avhøret er ferdig. Rådgiver eller psykolog på barnehuset må da i så fall fortelle at man har hørt og sett hele avhøret av barnet. På min arbeidsplass har det vært et klart bevisst valg at ansatte på barnehuset skal være tilgjengelig for barnet hele dagen. Den ansatte skal ta i mot barnet, følge avhøret av barnet og gjennomføre samtale med barnet, etter avhør.

Rådgiver eller psykolog har ansvar for direkte oppfølging av barnet hvis mulig. Hvis foresatte er mistenkt, må oppfølging fra barnehusets side avklares med politijurist i straffesaken. Dette grunnet at det er pågående etterforskning. Barnehuset har ikke muligheter til å tilby hjelp og oppfølging til barn i hele Nordland fylke. Barnehusets ansatte gir da indirekte hjelp gjennom veiledning til lokalt hjelpeapparat, hvor barnet bor. Ansatte på barnehuset har ikke mandat til å iverksette tiltak uten samtykke fra foresatte og har heller ikke mandat til å iverksette tiltak i henhold til lov om barneverntjenester. Derfor er de ulike barneverntjenestene svært viktige samarbeidsaktører for barnehusene.

1.6. Lovverk

Det er flere lovverk som skal sikre barn rettsvern mot vold og/eller seksuelle overgrep i sin oppvekst.

FNs konvensjon for barns rettigheter, heretter kalt barnekonvensjonen ble gjort til fullverdig del av norsk rett i 2003, slik at konvensjonens bestemmelser går foran annen lovgivning ved motstrid (Andersland & Mevik, 2016). Barnekonvensjonen forplikter staten (alle stater som har underskrevet konvensjonen) å beskytte alle barn mot vold og overgrep. Dette fremkommer i barnekonvensjonen artikkel 19:

Partene skal treffe egnede lovgivningsmessige, administrative, sosiale og opplæringsmessige tiltak for å beskytte barn mot alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnytting, herunder seksuelt misbruk, mens en eller begge foreldre, verger(r) eller eventuell annen person har omsorger for barnet.

Barnekonvensjonen artikkel 34 omhandler vern mot seksuell utnytting:

Partene påtar seg å beskytte barnet mot alle former for seksuell utnytting og seksuelt misbruk. For dette formål skal partene særlig treffe alle egnede nasjonale, bilaterale og multilaterale tiltak for å hindre at noen:

- *tilskynder eller tvinger et barn til å delta i enhver form for ulovlig seksuell aktivitet,*
- *utnytter barn ved å bruke dem til prostitusjon eller andre ulovlige seksuelle handlinger,*
- *utnytter barn ved å bruke dem i pornografiske opptredener eller i pornografisk materiale.*

Annet lovverk som skal beskytte barn mot vold, overgrep eller omsorgssvikt finner man blant annet i barneloven §30 (3), samt barnevernloven §§ 3-1(2), 4-12.

Vi har forpliktet oss som stat å verne barn mot vold og overgrep. Ett av tiltakene er å gjennomføre tilrettelagte avhør av barn når det er mistanke om at barn utsettes for dette.

I denne oppgaven intervjuer jeg barn om deres erfaringer med å være til avhør på Statens barnehus, med fokus på ulike tidsfaser. Det vil være naturlig å se nærmere på barns rettigheter og om de er ivaretatt, i henhold til barns rett til å bli hørt. Dette reguleres blant annet i barnekonvensjonen artikkel 12, som gir alle barn rett til å bli hørt i saker som angår dem:

Partene skal garantere et barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet. For dette formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller gjennom en representant eller et egnet organ, på en måte som er i samsvar med saksbehandlingsreglene i nasjonal rett.

Lov om barneverntjenester § 6-3 og Barneloven § 31 (2) gir barn rett til å uttrykke sin mening, før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet. Dette belyser jeg i kapittel 4. «Presentasjon av funn og drøfting», hvor jeg blant annet tar for meg hvilken informasjon som ble gitt i forkant av avhør og hvordan barna erfarte avhørsdagen på barnehuset.

1.6.1. Straffeprosessloven og straffeloven.

Straffeprosessloven §§ 239–239f regulerer bl.a. hvem det skal tas tilrettelagt avhør av og at avhøret som hovedregel skal skje på barnehuset. Avhørsleder gis myndighet til å bestemme at tilrettelagt avhør skal gjennomføres uten bruk av barnehus. Dette må avklares med barnehusleder i hvert enkelt tilfelle. Ved uenighet, er det avhørsleder som har beslutningsmyndighet og bestemmelsen må protokollføres av avhørsleder. Det differensieres mellom saker der det *skal* tas tilrettelagt avhør og saker der det *kan* tas tilrettelagt avhør. I den siste kategorien er det opp til påtaleansvarlig jurist hvorvidt det skal gjennomføres avhør etter reglene om tilrettelagt avhør. Det *skal* tas tilrettelagt avhør av fornærmede og vitner under 16 år, eller særlig sårbare voksne med psykisk utviklingshemming eller annen kognitiv funksjonsnedsettelse i saker som gjelder:

- Seksuallovbrudd (strl. kap. 26)
- Kroppsskade (strl. § 273)
- Drap (strl. § 275)
- Mishandling i nære relasjoner (strl. § 282)
- Kjønnsslemlestelse (strl. § 284)

Tidligere het tilrettelagte avhør «dommeravhør» av barn med påfølgende forskrift om dommeravhør og observasjon. Det gjennomføres tilrettelagte avhør av barn opp til 16 år (opp til 18 år ved incest) og voksne med utviklingshemming; dette er regulert i straffeprosessloven § 239:

Tilrettelagt avhør kan også benyttes ved avhør av vitner under 16 år i saker om andre straffbare forhold når hensynet til vitnet tilsier det. Det samme gjelder ved avhør av vitner mellom 16 og 18 år som avhøres som fornærmet i sak om overtredelse av straffeloven §§ 312-314. Tilrettelagt avhør skal benyttes ved avhør av vitner med psykisk utviklingshemning eller annen funksjonsnedsettelse som medfører samme behov for tilrettelagt avhør i sak om overtredelse av straffeloven kapittel 26, §§ 273, 275, 282 eller 284.

Tilrettelagt avhør kan også benyttes ved avhør av vitner med psykisk utviklingshemning eller annen funksjonsnedsettelse som medfører samme behov for tilrettelagt avhør i saker om andre straffbare forhold når hensynet til sakens opplysning eller hensynet til vitnet tilsier det.

Det tilrettelagte avhøret blir tatt opp på video og lydopptak, og dersom saken resulterer i straffeforfølgning vil opptaket bli vist under hovedforhandlingen, jf. straffeprosessloven § 239a jf. § 298.

Som alle ordinære avhør vil tilrettelagt avhør ha en dobbel funksjon ved at det både blir brukt som et ledd i politiets etterforskning og som bevis under hovedforhandlingen. I saker som omhandler seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner vil ofte det eneste bevis som er tilgjengelig, være forklaringene til mistenkte og barnet. Disse vitneforklaringene vil derfor være av avgjørende betydning. Det må selvsagt gjennomføres annen etterforskning i tillegg til avhørene. Dette er vanskelig å bevisføre, og man kan risikere at saken «står og faller» på f.eks. åtteåringens egen historie om vold i nære relasjoner, eller seksuelle overgrep. Man må sikre så godt som mulig at det ikke blir verre for barnet etter å ha vært i et tilrettelagt avhør og fortalt om hva mamma og/eller pappa gjorde av voldshandlinger eller seksuelle overgrep. Det er derfor viktig at barneverntjenesten også er representert i bisitterrommet.

I saker hvor barn forteller om seksuelle overgrep eller alvorlig vold i nære relasjoner, kan det være nødvendig å intervenere, med f.eks. akutt plassering i beredskapshjem. Dette iverksettes av barneverntjenesten som er tilstede i bisitterrommet og hjemles i barnevernloven. Det må samtidig understrekes at det ikke er i alle sakene at foresatte er mistenkt. Det kan være onkel,

tante, søskenbarn, nabo, bestefar eller en annen person som barnet har en allerede etablert relasjon til.

1.7. Barns rett til å bli hørt

Boken «*Barnekonvensjonen – Barns rettigheter i Norge*» (Høstmælingen, Sandberg & Kjørholt, 2016) tematiserer artikkel 12 i barnekonvensjonen, som omhandler barns rett til å bli hørt. Men barn skal også vite konsekvensene av å fortelle. Mevik & Edvardsen (2016) tematiserer utfordringene i tilrettelagte avhør, hvor artikkel 12 i barnekonvensjonen og § 31 i barneloven skal sikre at barn får tilstrekkelig og relevant informasjon, da dette er en forutsetning for å uttrykke sine synspunkter. Barn skal i henhold til barnekonvensjonen og barneloven ha tilstrekkelig informasjon om hva som kan komme til å skje. I mange tilfeller vil det være barnets avhør og vitneutsagn som skal brukes som bevis mot mor og/eller far i en straffesak. Samtidig er dette regulert med fritaksrett og vitneplikt i straffeprosessloven. Barn har i utgangspunktet plikt til å vitne i straffesaken, med noen unntak. I 2016 kom en Høyesterettskjennelse av 19.10.16 (HR-2016-2171-A). Her kom Høyesterett frem til at barnet ikke hadde fått tilstrekkelig informasjon om at hennes avhør ville kunne brukes som bevis i straffesaken mot hennes far, og således ble ikke dommeravhøret kjent gyldig i hovedforhandlingen.

En pike på 14 1/2 år var blitt avhørt som fornærmet i forbindelse med straffesak mot faren. Hun hadde ikke fått vite at avhøret kunne brukes som bevis i en straffesak mot faren, jf. fritaket for vitneplikt i strpl. § 122 og § 123, jf. § 127 første ledd. Høyesterett, som behandlet saken i avdeling, uttalte at det må sikres ved tilrettelagt avhør - tidligere dommeravhør - at barnet har samme forståelse av fritaksretten som det ville fått om det hadde møtt i retten. Når det som her ikke tydelig fremgår av situasjonen at man står overfor en mulig straffesak, må det for at fritaksretten skulle bli reell, gis tilstrekkelig informasjon til at barnet kunne forstå at forklaringen kunne bli brukt i en straffesak. Dette må også legges til grunn ved fortolkningen av § 127. Det var da ikke tilstrekkelig at hun var blitt orientert om at hun ikke pliktet å forklare seg. At hun ville hatt vitneplikt etter de reglene som gjelder i dag hadde ikke betydning. Hensynet til fornærmede og behovet for en rask avklaring i forhold til berammet hovedforhandling, tilsa at Høyesterett traff realitetsavgjørelse i saken. Da bruk av dommeravhøret under hovedforhandlingen ville ha representert et nytt rettsbrudd, ble det nektet ført som bevis. (<https://lovdata.no/dokument/HRSTR/avgjorelse/hr-2016-2171-a>)

Riksadvokaten sendte i slutten av desember måned 2016 et skriv til politimesterne, statsadvokatene og Kripos. Skrivet viser til Høyesterettsdommen som innebærer at tilrettelagte avhør av barn over 12 år med fritaksrett, bare kan føres som bevis hvis barnet er orientert i forkant at forklaringen kan bli brukt i straffesak.

Fritaksretten for barn mellom 12 og 15 år ble innsnevret ved innføringen av reglene om tilrettelagte avhør (lov 4. september 2015 nr. 87, i kraft 2. oktober s.å.). I tilfeller hvor avhøret skal være tilrettelagt, det vil si i saker om seksuallovbrudd, kroppsskade, drap, mishandling i nære relasjoner og kjønnslemlestelse, er det nå ikke lenger fritaksrett, jf. straffeprosessloven § 239 a annet ledd annet punktum. Det samme gjelder for vitner med høy grad av psykisk utviklingshemming i de samme sakstypene, jf. tredje punktum. Barn over 15 år er imidlertid fortsatt fritatt fra vitne- og forklaringsplikt. Tilsvarende gjelder barn mellom 12 og 15 år i andre enn forannevnte saker, samt voksne med lettere psykisk utviklingshemming.

Høyesteretts forståelse av straffeprosessloven § 127 innebærer at

- *dommeravhør av barn over 12 år med fritaksrett etter straffeprosessloven §§ 122 og 123,*
- *tilrettelagte avhør gjennomført i medhold av straffeprosessloven § 239 annet ledd av barn mellom 12 og 15 år med fritaksrett, og*
- *tilrettelagte avhør av barn over 15 år med fritaksrett, bare kan benyttes som bevis dersom barnet uttrykkelig var gjort kjent med – eller dersom det kan legges til grunn at barnet uansett forsto – at forklaringen kunne bli brukt i en straffesak. Riksadvokaten legger til grunn at det samme gjelder for dommeravhør og tilrettelagte avhør av voksne med fritaksrett som er lettere psykisk utviklingshemmet.*
[\(<http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2017/Direktivompolitietsinformasjonsplikt.pdf>\)](http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2017/Direktivompolitietsinformasjonsplikt.pdf)

I februar måned 2017, skrev politioverbetjent og faglærer ved Politihøgskolen i Oslo, Inger-Lise Brøste og fagspesialist og avhører/politioverbetjent Tone Davik ved Kripos et informasjonsskriv til politiets barne- avhørere. I skrivet gis eksempler på hvordan politiet/avhører bør introdusere til barn om hvorfor barnet er i avhør og hvem politiet mistenker. Videre vektlegger Davik og Brøste at barnet skal få vite at det man sier kan brukes i straffesak, samt fritaksretten i straffelovens §§122 og 123 («*Notat om informasjonsplikten ved avhør av barn etter Høyesteretskjenning av 19.10.16*»).

Straffelovens § 282 omhandler vold i nære relasjoner. Her har barn under 15 år vitneplikt og ikke fritaksrett. Er man over 15 år, kan man nekte å forklare seg, hvis mamma eller pappa er mistenkt. Dette er regulert i straffelovens §§122 og 123. Skrevet fra Politihøgskolen og Kripos henviser til tydelighet i forhold til informasjon til barnet/fornærmet; barnet skal vite hvis mamma eller pappa er mistenkt, kan avhøret brukes i straffesaken. Barnet skal vite når man har fritaksrett og altså ikke behøver å snakke om straffbare forhold som mamma og pappa er mistenkt for. Således ivaretas prinsippene i nevnte Høyesterettsdom, men også prinsippene i barnekonvensjonen artikkel 12. På en annen side kan fritaksretten hindre barnet i å komme bort fra vonde hendelser hjemme hvis barnet ikke behøver å snakke om det. Barnet skal gis et valg (fritaksrett når barnet er over 12 år ved mistanke om kroppsskade, straffeloven § 273 og fritaksrett for barn over 15 år ved mistanke om mishandling i nære relasjon, straffeloven § 282). Dette er vanskelige og utfordrende dilemmaer som man opplever som aktør og ansatt på barnehuset.

Jeg skal ikke gå nærmere inn på de juridiske lovreguleringene, men ønsket å vise til at det foreligger dom i Høyesterett og skriv fra riksadvokaten som omhandler barns rett til å formidle sin mening og en rett til å la være. Barn kan også benytte sin fritaksrett til å ikke fortelle. Dette er tidligere beskrevet i blant annet barnekonvensjonen artikkel 12 og barnelovens §31 og jeg tenker dette har betydning for praksis i barnehusene. Barn har krav på informasjon i forhold til tema som berører dem, samt gi uttrykk for sin mening. Det er av betydning å undersøke hvilken informasjon barn fikk i forkant av tilrettelagt avhør på Statens barnehus. Dette tematiseres videre i kapittel 4.

2. Tidligere forskning og teoretisk rammeverk

I dette kapittelet gjør jeg rede for studiens teoretiske rammeverk. Jeg vil først vise til en tidligere studie om Statens barnehus i Norge, hvor barn har deltatt i en kvantitativ studie. Deretter viser jeg til to svenske kvalitative studier, hvor barn er intervjuet om deres erfaringer. Som jeg skrev i innledningen av studien, må jeg også vise til teoretisk rammeverk på barn som aktører i andre kontekster, da det er lite kvalitativ forskning på feltet jeg forsker på. Jeg vil i dette kapittelet vise til nyere barndomssosiologi og synet på barn som subjekt og aktør.

Synet på barn er også regulert i lovverket som jeg beskrev i forrige kapittel, hvor barnet må ses som både subjekt og objekt. Begge perspektivene er beskrevet i barnekonvensjonen. Barn har en rett til å bli hørt og uttale seg i saker som berører barnets personlige forhold i livet (subjektperspektiv), men samtidig har staten en plikt til å beskytte barn mot vold og overgrep fra voksne (objektperspektiv). Begge disse perspektivene er tilstede i saker som omhandler vold og overgrep mot barn, hvor barnas historier skal høres i et tilrettelagt avhør i straffesaken.

Deretter vil jeg vise til hvilke konsekvenser det kan få for barn å leve med vold og seksuelle overgrep i barndommen. Det er av betydning å ha denne kunnskapen når barn er til avhør på Statens barnehus, men det er også nyttig kunnskap når man skal være forsker og gjennomføre intervju med barn som har opplevd traumatiske hendelser i barndommen. Jeg vil deretter vise til Antonovskys (1987) salutogene modell/ perspektiv og da særlig Antonovskys (1979, 1987, 2012) teori om *Sence of coherence*, oversatt til norsk: opplevelsen av sammenheng. *Sence of coherence* er, i følge Antonovsky (1979, 1987, 2012), viktige faktorer for barn/mennesker som har opplevd traumatiserende belastninger. Dette kan være faktorer som kan være med å skape forståelse og sammenheng for barn og voksne og som således kan legge til rette for en bedre (psykisk) helse.

2.1. Tidligere forskning på Statens barnehus

Som jeg skrev innledningsvis er det lite forskning på Statens barnehus i Norge. Det ble i 2012 gjennomført en Barnehusevaluering Delrapport 1 (Stefansen, et al., 2012), som NOVA (Norsk institutt for forskning om Oppvekst, Velferd og Aldring) og Politihøgskolen gjennomførte på bestilling fra POD (Politidirektoratet). Barnehusevalueringen Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012) tar for seg synspunkter fra politi, jurister, samt følgepersoner og barn. I Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012) gjennomførte man datainnhenting ved å bruke spørreskjema til barn og følgepersoner, med forhåndsdefinerte spørsmål og svaralternativ. Disse skjemaene ble besvart av 123 barn. Spørreskjemaet inneholdt til sammen 34 spørsmål, de fleste med faste svaralternativer. Spørreskjemaene ga mulighet for at barn kunne skrive utfyllende kommentarer til spørsmålene, slik at man kunne få mer subjektive synspunkt på opplevelser og erfaringer.

Funnene i denne rapporten oppsummeres av Bakketeig, Stefansen & Gundersen, (2012, s. 11) slik:

Det er ganske vanlig at barn gruer seg litt til å snakke med politiet om det de har opplevd. Et lite mindretall gruer seg veldig og formidler sterke følelser knyttet til det å snakke med politiet om det de har opplevd.

For majoriteten av barna er reisetiden til barnehuset relativt kort, under to timer. Det er få barn som opplever reisetiden til barnehuset som en belastning. De som reiser lengst, blir oftere (litt) slitne, men det er få som blir veldig slitne.

Barna er godt forberedt på hva som skal skje på barnehuset. Ved ankomst blir de fleste også møtt av en ansatt på barnehuset som forteller dem om hva som skal skje i løpet av dagen.

Barna opplever i all hovedsak møtet med politiet som positivt. Nesten alle oppgir at de fikk sagt det de ønsket å si til politiet, og de aller fleste følte det også som bra etterpå. Noen barn må fortelle om det de har opplevd til politiet flere ganger. De fleste som har gjort det, sier at det var greit.

Ifølge de voksne opplever barna det som greit og som bra etterpå å bli undersøkt av lege på barnehuset.

Som en hovedregel blir barna tatt imot når de kommer, og ofte også vist rundt i lokalene. Dagen på barnehuset er som regel ikke veldig lang, og de fleste opplever at tiden går fort. Både barn og voksne liker venterommet. Barna setter pris på at venterommet er pent og hyggelig, at de kan slappe av der, eller holde på med ting som de liker. I åtte av ti tilfeller er det noen som snakker med barnet om hvordan de har det i etterkant av dommeravhøret. Nær to av tre voksne får også tilbud om å snakke med noen.

Både barn og voksne opplever at barnehuset har ivaretatt dem på en god måte i løpet av dagen. Blant barna svarer to tredjedeler at det var bedre enn de trodde på forhånd å være på barnehuset. Blant de voksne svarer 95 prosent at både barnet og de selv er blitt godt ivaretatt i løpet av dagen, og 91 prosent svarer at de er fornøyd med hvordan dagen på barnehuset har vært. Barna selv trekker fram måten de er blitt møtt på og utformingen av barnehuset som det mest positive med barnehuset. Et annet svar som går igjen er at barnehuset er bra for barn.

Slike kvantitative undersøkelser kan gi breddekunnskap om hvordan barn har opplevd Statens barnehus, som er nyttig kunnskap. Samtidig får man ingen nyansering, eller «dybde» i barns opplevelser, som man får i en kvalitativ studie.

Selv om det ikke foreligger kvalitativ forskning i Norge på barns erfaringer med barnehus, er det et stort fokus på forskning innenfor vold i nære relasjoner, samt vold og overgrep mot barn. NOVA ved Høgskolen i Oslo og Akershus har fått tildelt ressurser til et forskningsprogram om vold, som kalles Voldsprogrammet. Som en del av ressurstildelingen ble det i 2016 utlyst stipendiatstilling på NOVA for å forske nærmere på Statens barnehus:

Hensikten med Voldsprogrammet er å bidra med teoriforankret og teoriutviklende forskning om vold i nære relasjoner – bredt definert. Innenfor rammene av programmet vil NOVA gjennomføre prosjekter om relasjonsvoldens karakter og omfang, om voldens årsaker og konsekvenser, og om samfunnets håndtering av volden. Programmet er nærmere beskrevet her: <http://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/> Prosjektet stipendiaten skal gjennomføre vil være knyttet til Voldsprogrammets forskning om samfunnets håndtering av vold og overgrep mot barn og unge. Mer spesifikt skal stipendiaten gjennomføre et prosjekt som tar utgangspunkt i saker som kommer til Statens barnehus, dvs. saker som er meldt til politiet. NOVA har tidligere evaluert barnehusene, og disse evalueringene vil være et viktig utgangspunkt for det aktuelle prosjektet (se Bakketeig et al. 2013; Stefansen et al. 2013). Mulige temaer for prosjektet er tverrfaglig samarbeid, sakenes forløp i ulike «spor» (behandling, barnevern, strafferett) og en eller flere profesjoners arbeid innenfor rammen av barnehus. (<https://blogg.hioa.no/voldsprogrammet/category/nyheter-nb/>)

I dette prosjektet vil det være nyttig å forske på barns synspunkter. I et slikt stipendiat - prosjekt vil det være viktig å forske på barns erfaringer, gjerne med kvalitative dybdeintervju. Det har det siste tiåret vært en økning i denne type forskning, hvor barn i utsatte livssituasjoner blir intervjuet om deres egne opplevelser av et liv med vold og overgrep, både nasjonalt og internasjonalt (Hogan & O'Reilly, 2007; Øverlien & Hydén, 2007; Eriksson, et al., 2010; Øverlien, et al., 2009).

Det er således et lite paradoks at man i Norge snakker om å ta barns stemmer på alvor, fremme barneperspektivet, sikre barns rettsikkerhet, samtidig som det ikke foreligger kvalitative dybdeintervju/forskning som tar for seg nettopp barns erfaringer med Statens barnehus.

Statens barnehus og dens modell er ikke etablert i alle land, og jeg hadde ikke forventet å finne mye litteratur på hvordan barn erfarer å være på barnehus. Men statens barnehus er etablert i alle nordiske landene. Island var det første nordiske landet som etablerte barnehus, dette skjedde i 1998. Danmark etablerte sitt første barnehus i 2013 (Johansson, et al., 2017). Jeg synes imidlertid det var et tankekors at jeg kun fant to studier i Norden, hvor barn er

intervjuet om deres erfaringer. Rasmusson (2010) intervjuet 12 barn og 22 foreldre om deres erfaringer med «barnahus» i Sverige. I studien fremkom det historier fra barna om positiv kontakt med politi og barnehusets ansatte. Barna og foresatte verdsatte de fysiske rammebetingelsene på «barnahus», men samtidig var flere barn skeptiske til videokamera i avhørsrommet.

The boy disliked the video camera very much and when the issue of seeing a psychologist from the mental health services at the barnahus came up he did not want to go (s. 312).

Studien viste også at det var mangler i informasjonen som ble gitt barna i forkant av avhøret (Rasmusson, 2010). Studien oppsummerer med at det er nødvendig med flere kvalitative studier, i det videre arbeidet med å utvikle «barnahus» i Sverige.

En annen studie som er gjennomført i Sverige er gjort av Olsson og Kläfverud (2017). Forskerne intervjuet åtte barn på et barnehus i Sverige og gjennomførte sin analyse ved å anvende tematisk analyse, som er samme analyse-metode som min oppgave anvender. Barna i denne svenske studien var mellom 6 og 15 år. Barna var fulgt av foresatte, men tre av barna i denne studien kom sammen med annen følgeperson, da foresatt var mistenkt. Funnene i denne forskningen viser at barna følte seg utilpass og var bekymret når de kom til barnehuset. Flere barn opplevde at de ikke fikk tilstrekkelig informasjon om hva som skulle skje.

Studien viser til kompleksiteten vedrørende hvor mye informasjon som kan gis barn før et avhør i en straffesak. Studien viser at informasjon til barnet om hvorfor det skal avholdes avhør, ikke er tilstrekkelig ivaretatt med dagens rutiner og praksis. Artikkelen konkluderer med at det er nødvendig med ytterligere forskning på temaet.

No conclusions can thus be drawn about the influences of the preceding processes in the outcome of the police interviews. Further research exploring these presumed connections would be helpful in finding out whether existing procedures for summoning and bringing a child to Barnahus are warranted or whether there are reasons for making changes. According to what has been revealed in this study, the child's right to information and support in understanding what is going on and why is not fulfilled in existing routines and procedures. (Olsson & Kläfverud, 2017, s. 70)

Selv om mine kvalitative intervjuer og funn ikke kan generaliseres til hvordan barn har det på Statens barnehus i Norge, vil det likevel kunne være av interesse å se på funnene i min oppgave opp mot noen av funnene av disse to studiene i Sverige, samt Barnehusevaluering Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012). Jeg håper denne masteroppgaven kan være et utgangspunkt og et perspektiv på å få frem barns erfaringer i et større forskningsprosjekt, som f.eks. en fremtidig PhD-avhandling.

2.2. Barndomssosiologi

Dette teorikapittelet vil omhandle perspektivet barn som aktører i et sosiologisk perspektiv, samt sosialkonstruksjonistisk perspektiv. Men først vil jeg kort vise til en historisk utvikling i forhold til barns rettigheter i Norge.

Norge har en lang tradisjon med å lytte til barn og være opptatt av barns rettigheter, dette er en tradisjon som kan spores til tiden før ratifiseringen av barnekonvensjonen. Norge ble det første landet i verden som etablerte et offentlig barnevern. Dette ble regulert i «Lov om Behandling av vanvyrdede og forsømte børn», også kalt vergerådsloven, vedtatt i Stortinget i 1896. Loven trådte i kraft januar 1900. Denne loven er ansett som den første barnevernlov – nasjonalt og internasjonalt. Ved loven om behandling av forsømte barn ble det instituert et nytt kommunalt organ, Vergerådet. Vergerådet skulle ha syv medlemmer, hvorav underdommeren (sorenskriveren), som representerte staten, samt en prest, var faste medlemmer. I tillegg skulle kommunestyret velge fem medlemmer, hvorav en skulle være lege, og en eller to kvinner skulle representere den moderlige omsorg.

Vergerådets sentrale mandat var å føre tilsyn med barns oppvekstforhold. Loven bygger således på en forebyggingstankegang. Oppdragelse og opplæring i skolehjem skulle avløse fengselsstraff eller utvisning fra skolen. Av mildere reaksjonsformer sto som vi har sett, advarsler og formaninger, samt anbringelse i private hjem og barnehjem. Men eldre barn kunne også bli satt i arbeid. Samtidig innførte loven bestemmelser om at det offentlige skulle kunne gripe inn overfor de foreldrene som forsømte sine barn. De kunne tildeles alvorlige advarsler og formaninger, bli satt under tilsyn (med samtykke) eller bli fratatt foreldreretten og barna anbrakt utenfor hjemmet

<https://www.regjeringen.no/contentassets/051e391fbb3d4ef2be97a4478dd62e86/no/pdf/nou200020000012000dddpdfa.pdf>

Vergerådet førte tilsyn med foresatte som forsømte sine barn. Tilsyn og hjemmebesøk er tiltak man kjenner igjen fra dagens barnevernsarbeid. Men vergerådet kunne også på denne tiden iverksette arbeidsoppgaver for eldre barn, i stedet for fengselsstraff eller utvisning fra skole.

50 år senere ble det vedtatt ny barnevernlov i Norge. Med barnevernloven fra 1953 ble det fokusert på risikoen for sviktende omsorg i familien og loven hadde føringer på at omsorgssvikt skulle forebygges, og at «barnets beste» skulle være det gjeldende prinsipp for alle innsatser og tiltak (Seim & Slettebø, 2007). Norge fikk verdens første barneombud, som siden 1981 har hatt til oppgave å se til at barn og unges rettigheter er ivaretatt og blir tatt hensyn til. Norge var også det første landet i verden som «etablerte» ministerposten barneminister, dette skjedde i 1991. Norge var altså tidlig ute med å ha fokus på barns rettigheter og har vært et foregangsland på dette området. Fokus på barns rettigheter, mener jeg omhandler et syn på barnet som aktør, subjekt og samfunnsborger med tilsvarende rettigheter.

Sosialantropologen Marianne Gullestad er en av de som har studert familieliv i Norge over lengre tid. Gullestad (2002) hevder at oppdragelsesprosjektet har endret seg. Dette gjelder både i det private hjem, men også innenfor barnehager og skoler. Man har beveget seg fra å oppdra barn til «å være nyttige» til å oppdra dem til «å være seg selv» og som aktører i eget liv. Fra barndomssosiologien argumenteres det for betydningen av å se barn som subjekt og dermed lytte til barn som aktører. James, Prout & Jenks (1998) hevder at oppmerksomheten må rettes mot barn som deltagere eller aktører i sitt eget liv. De drøfter ulike syn på barn under metaforene «human beings» og «human becomings». I stedet for å se barn som noe som hele tiden må forandres til noe annet enn det de er her og nå – altså «human becomings» - så blir utfordringen i det nye barndomssynet å møte barn som individer med følelser, tanker og meninger. Dette betyr å møte barn som fullverdige mennesker i det livet de lever som barn; «human beings». Denne tenkningen er i tråd med moderne menneskerettighetssynspunkter. Som en hjørnestein i utvikling av demokrati, har prinsipper om respekt for enkeltindividets integritet og rett til å ytre seg om forhold som angår eget liv, blitt satt på den politiske dagsorden verden over. Dette perspektivet er også i tråd med avhør av barn, hvor man tenker at barn er kompetente vitner, når man tilrettelegger avhør ut i fra barns alder og utviklingsnivå.

Barn som aktør handler om deltakelse. Oppmerksomheten rundt barn og unge som deltakere har vokst de senere årene. Barn har samtidig en rett til å bli beskyttet i forhold til vold og seksuelle overgrep. Dette er som tidligere nevnt, regulert i flere lovverk.

Det er således to aspekter i forhold til barn og barns liv. Det ene perspektivet er å betrakte barn som kompetente og dermed verdt å lytte til. Det andre perspektivet er å betrakte barn som sårbar og som dermed har behov for beskyttelse. Begge perspektivene og rettighetene omfattes av barnekonvensjonens artikler 12, 19 og 34.

2.2.1. Sosialkonstruksjonisme

Skal man lytte til barn? På hvilken måte og hvordan skal man tolke og forstå barns historier? Dette kan være relevante spørsmål som ansatte i hjelpeapparatet stiller seg, samt kan dette være relevante spørsmål for forskere som ønsker å intervju barn i forhold til barns livsverden. Hvordan oppfatter barn sine oppvekstvilkår og sin verden? Med sosial konstruktivisme innenfor sosiologi forstår man virkeligheten og samfunnet som en sosial konstruksjon (Berger & Luckmann, 1966). Det bildet en forsker for eksempel gir av samfunnet er ikke et objektivt bilde, men snarere en konstruksjon forskeren har laget med utgangspunkt i seg selv (og sin «bagasje»). Virkeligheten konstrueres av observatøren (Hårtveit & Jensen, 2004). Som for eksempel i denne studien er det *jeg* som forsker som beskriver Statens barnehus, det er *jeg* som velger ut hvilke tema som skal forskes på og det er *jeg* som tolker svarene fra informantene. Dette er ikke beskrivelser fra en objektiv verden, det er beskrivelser om hvordan jeg tolker «verden», sett fra mitt ståsted. Dette foregår i et samspill og i sirkulære prosesser, hvor jeg igjen er påvirket av blant annet kolleger, ulike teorier, etikk, utdanning og erfaring.

Sosialkonstruksjonisme kan anses som en sosiologisk forståelsesmodell, som en filosofisk og psykologisk retning, eller som et perspektiv/paradigme innenfor mitt fagområde; familierapi. Sosialkonstruksjonisme har påvirket retninger som narrativ terapi og løsningsfokusert tilnærming. Innenfor et sosialkonstruksjonistisk perspektiv skapes mening gjennom språklige forhandlinger og dialog (Gergen, 2001, 2015). Teorien er kort sagt at man gjennom språklig interaksjon med andre, skaper sosiale virkelighet(er). Overført til f.eks. løsningsfokusert tilnærming innebærer det forståelse av at problemer ikke er en objektiv

realitet, men en sosialt konstruert forståelse. Hvorvidt et fenomen er et problem eller ikke, er avhengig av konteksten fenomenet tolkes i. En forutsetning for å jobbe innenfor et sosialkonstruksjonistisk perspektiv/retning er å anerkjenne individets historie, som personens sannhet. Det kan være flere sannheter om ett og samme fenomen, basert på den subjektive forståelsen av fenomenet, som igjen kan være ulikt fra menneske til menneske.

Det er det enkelte barns historie som er sannheten for barnet. Min oppgave som forsker er å formidle og tolke beskrivelsene barnet kommer med. Tolkningen blir gjort i forhold til konteksten og tema vi snakker om. Innenfor et fenomenologisk – hermeneutisk ståsted (se kapittel 3.2) ønsker jeg å få tak i barnets erfaringer, ved å gå i dybden på hvordan de ulike erfaringene kan forstås. Dette gjør jeg ved å spørre flere spørsmål, slik at jeg får tak i både tanker og følelser knyttet til barnets historie. Innenfor dette paradigmet blir altså hverdagspråket det som definerer individets sosiale virkelighet, samtidig som den sosiale virkeligheten påvirker menneskelig tenkning. Språket vårt er derfor et medium for hvordan vi skaper virkelighet. Det blir derfor umulig innenfor samfunnsvitenskapelig forskning å objektivere handlinger, mennesker og mulige mønstre. Det finnes ingen objektiv universell sannhet, eller verden. Sannhet skapes gjennom språk, symbolsystemer, interaksjoner og dette regulerer mønstre for samhandling og skaper virkeligheten hos den enkelte aktør (Gergen, 2015). Da jeg ikke leter etter en objektiv sannhet, må jeg være undersøkende i forhold til fenomener som barn beskriver, og da også være oppmerksom på å være undersøkende også på meningsinnhold jeg som forsker tar for gitt. James, Prout & Jenks (1998, s. 27) beskriver dette i boken *Theorizing Childhood*:

To describe childhood, or indeed any phenomenon, as socially constructed is to suspend a belief in or a willing reception of its taken-for granted meanings. Thus, though quite obviously we all know what children are and what childhood is like, for social constructionists this is not a knowledge that can reliably be drawn on.

Jeg ønsker å få frem barnet som subjekt i denne studien. Barnet som talsperson. Barnets opplevelse, virkelighet og beskrivelse av å være på SB. Ved å anvende en sosialkonstruksjonistisk tilnærming får barnet en mulighet å fremstå som et handlende subjekt, som konstruerer sin sosiale virkelighet like naturlig som en voksen handlende aktør (Sandbæk, 2002).

I forhold til aktørperspektivet tenker jeg at barnet er aktør i forhold til noe. Barnet blir møtt

med respons fra andre, både voksne og barn, som igjen påvirker barnets kommunikasjon (og tanker). Dette er viktig kunnskap som jeg opplever barne-avhørerne er opptatt av, da man ikke har lov eller har ønske om å påvirke barnet i en bestemt retning i det tilrettelagte avhøret.

Avhører må dermed være bevisst hvordan man som voksen responderer på det barnet formidler. Et etisk dilemma kan være hvis barnet begynner å gråte i avhørsrommet, mens det forteller. De fleste vil da umiddelbart tenke at barnet trenger trøst og at den voksne i rommet (avhører), må trøste barnet. Mens i en rettslig kontekst vil dette kunne tolkes (gjerne av forsvarer) som at avhører leder barnet, med å fokusere på trøst og ivaretagelse, mens man oppfordrer barnet til å fortelle mer. Da barnet er aktør i forhold til andre, vil man ved å unnlate å trygge og trøste barnet, også påvirke barnet da det ikke blir møtt på sitt uttrykk.

FNs barnekonvensjon gir barn rett til delaktighet i spørsmål som berører dem. Kan barn både beskyttes og gjøres delaktige? Barnekonvensjonen berører begge perspektivene. Det er ikke nødvendigvis slik at barn skal ha medbestemmelsesrett til å drikke brus daglig i barnehagen eller gå med bleier så lenge man ønsker. Også den moderne barndomssosiologien inkluderer en forståelse av barn som avhengige av voksnes beskyttelse og omsorg, og den understreker at barn er sosiale aktører på ulike måter innenfor sine ulike sosiale og kulturelle sammenhenger.

I denne studien anser jeg barnets stemme som viktig i forhold til å gi barn mulighet til å formidle sine tanker, refleksjoner og erfaringer. Dette er således også en av grunnpilarene ved etableringen av Statens barnehus. Man anerkjenner barn som aktører og som kompetente vitner i forhold til hva barn har opplevd av vold og/eller seksuelle overgrep. Barnet er aktør i forhold til sitt eget liv og formidler sin egen opplevelse i en rettslig prosess, noe som skjer daglig på de ulike barnehusene i Norge.

Jeg har tidligere formidlet mitt aktørperspektiv i forhold til synet på barn som kunnskapsformidlere, men som også påvirker sine omgivelser. Et nevnt eksempel er Forandringsfabrikken, som påvirker det politiske system som omhandler barn og unge. Dette er forskjellig fra den tenkningen som har vært rådende i sosiologien og psykologien omkring barn og barndom, hvor perspektivene på barn har vært preget av determinisme. Barn er blitt sett på som passive deltakere og mottakere fra de(n) voksne og voksenverden (Gullestad, 2002, Eriksson, et al., 2010). Barndomssosiologien legger vekt på at barn ikke er passive mottakere av omverdens påvirkning. I stedet for å se barna som kun objekter for voksnes ansvar ses de også som kompetente aktører som selv iakttar, tolker, bedømmer og velger å

handle i relasjon til omgivelsene. Innenfor dette perspektivet er det viktig å få frem barns erfaringer om Statens barnehus.

2.3. Konsekvenser av å leve med vold og seksuelle overgrep i barndom

Denne oppgaven har ikke et primært fokus på konsekvensene for barn som har opplevd vold og/eller seksuelle overgrep. Samtidig er det viktig å besitte kunnskap om traumeforskning og annen forskning, som viser hvilke konsekvenser det kan få for barn som vokser opp med vold og/eller overgrep. Dette er viktig kunnskap å ha med seg som forsker, både når man skal vise til teoretiske perspektiv på disse konsekvenser, men også viktig kunnskap å ha med seg i intervjusettingen med barn. Man kan som forsker inneha en holdning om barn som «skadet og sårbar» av sine opplevelser med vold eller overgrep. Innenfor et slikt perspektiv blir det vanskelig å få frem barns stemmer. Men jeg innehar en holdning og et perspektiv hvor barn ikke er i en statisk tilstand, barn kan oppleve at man overvinner belastningene i livet. Jeg mener at barn som anser seg som betydningsfull og opplever seg som aktør i eget liv, har bedre forutsetninger for å håndtere sine opplevelser av vold og/eller overgrep. Det er flere teoretiske perspektiv og ulik forskning i forhold til barn som har vokst opp med omsorgssvikt og vold/ overgrep i barndommen. Jeg skal nå vise til to ulike perspektiv i forhold til forståelse og håndtering av traumatiserende erfaringer i barndommen.

ACE-studien (Felitti, et al, 1998) er en stor og viktig studie innenfor psykologien. 17.000 mennesker (i USA) deltok i denne. Studien viste at det er en klar sammenheng mellom belastninger i barndommen og negative utfall senere i livet.

I ACE-studien var det imidlertid en bestemt forståelse av hva som skulle regnes som belastninger, eller traumer, i barndommen. På engelsk kalte de slike belastninger for «adverse childhood experiences» (ACE) og forkortelsen av dette har altså gitt navn til studien.

Overgrep, omsorgssvikt, og det å leve i en særlig vanskelig familiesituasjon, er eksempler som kommer inn under ACE-definisjonen. Mer spesifikt innebærer slike belastninger emosjonelle, fysiske og seksuelle former for overgrep og det å leve i et hjem med familievold, psykiske lidelser og/eller ruslidelse, eller at foreldre gjennomgår separasjon/ skilsmisse.

Studien viste også at slike belastninger er vanlige. Nesten 2/3 av alle de 17.000 personene som deltok i studien hadde minst én slik belastning i barndommen, mens mer enn 20% hadde tre eller fire slike belastninger.

ACE-studien (Felitti, et al., 1998) viser funn innenfor psykiske lidelser, men også i forhold til fysiske helseplager og tidlig død og at det er en kumulativ sammenheng. Det vil si; jo flere belastninger man hadde i barndommen, jo flere negative utfall innenfor helse og livskvalitet hadde man senere i livet. Studien viser at tidlige erfaringer av traumer, vold, og overgrep hang sammen med negative utfall i voksen alder som depresjon, skoleprestasjoner, seksuell vold, og hjertesykdom. Barns omsorgsbetingelser hadde med andre ord livslang betydning, og ikke bare i forhold til psykisk helse, men også i forhold til fysiske sykdommer og livslengde.

I Norge har man lignende funn i forskningen, som allmennlege og professor i allmennmedisin Anna Luise Kirkengen (2015) formidler i sin bok «*Hvordan krenkede barn blir syke voksne*». Boken tar for seg forskning på helseplager ved vold og overgrep mot barn og viser til hvordan slike hendelser påvirker hormonsystemet, nervesystemet og således også immunforsvaret. Forskningen viser at når barn lever i en farlig kontekst med gjentatt vold og overgrep i barndommen, utsettes hjernen for toksisk overbelastning. Dette kan resultere i en forsterkning av frykt og stress-områder i hjernen. Disse områdene blir overutviklet og innebærer at personen får en større sensitivitet overfor stressende hendelser senere i livet. Dette innebærer også at man får en sterkere tendens til å overreagere på stressende hendelser i livet og kan resultere i langvarig sykdom i voksen (og ung) alder. Man kan si at en tøff og belastende barndom setter hjernen i overlevelsesmodus. Det innebærer et svakere nevralt apparat til å beskytte seg mot senere belastninger og sykdommer (Kirkengen & Næss, 2015).

Både Kirkengen & Næss (2015), samt ACE-studien (Felitti, et al., 1998) viser til en deterministisk, årsak – virkning sammenheng i et medisinsk perspektiv i forhold til symptomer på belastninger i barndom.

Den salutogene helsemodellen (Antonovsky, 1979, 1987) innehar et annet perspektiv som ikke fokuserer på diagnoser eller innehar en deterministisk forståelse. Denne modellen/holdningen vektlegger helsefremmende faktorer. Kort fortalt vil man innenfor et salutogenetisk perspektiv være opptatt av personens ressurser. Hovedbudskapet til

Antonovsky (1979, 1987) slik jeg tolker det, er at man kan leve gode liv uansett hvilke belastninger man har opplevd. Antonovskys salutogenese (1979, 1987) modell/holdning tar for seg tre dimensjoner som omhandler ressurser hos individet og i omgivelsene. Disse dimensjonene skal jeg ta for meg i neste kapittel, samt drøfte om disse kan overføres til å ha gyldighet innenfor konteksten til Statens barnehus. Dette gjør jeg i kapittel 4.

2.4. Salutogenese

Sosiologen Aron Antonovsky (1923–1994) utviklet den salutogene helsemodellen som et alternativ til den tradisjonelle biomedisinske tilnærmingen (Antonovsky, 1979, 1987, 2012). Det spesielle med Antonovsky sin tilnærming er at den tar utgangspunkt i å identifisere hva som styrker helse og velvære. Det salutogene perspektivet bygger på kunnskap om helse og hvordan helse kan økes. Ordet salutogenese kommer dels fra latinsk *salus*, som betyr helse, og dels fra det greske ordet *genesis*, som står for opprinnelse eller tilblivelse. Det er viktig å presisere at salutogenese fokuserer på ressurser hos mennesker og omgivelser som bidrar til bedre helse. Salutogenese betrakter helse som en dikotomi og utfordrer ideen om man enten er frisk eller syk. I det salutogene perspektiv blir helse forstått som et kontinuum med helse-uhelse i de ulike polene av kontinuumet. Alle mennesker befinner seg en plass langs denne aksen. Spørsmålet blir dermed ikke hvorvidt man er syk eller frisk, men hvor man befinner seg i forhold til de forskjellige polene. Overordnet mål innenfor salutogen tenkning vil dermed være å identifisere hva som gjør at mennesker kan bevege seg nærmere den delen av kontinuumet som representerer god helse (Langeland, et al., 2007). Barn som har opplevd voldsomme belastninger i barndommen, kan oppleve senskader som post-traumatisk-stresslidelse, angst og depresjon, for å nevne noen diagnostiske beskrivelser. Disse diagnosene kan prøves behandlet med ulike metoder. Innenfor den salutogene modellen vektlegges personens historie og ikke diagnosefokuset, som man gjerne finner i biomedisinske tilnærminger/ forståelsesmodeller (Langeland et al., 2007).

Man kan dermed si at det er mange retninger som har en salutogen orientering. Positiv psykologi (Snyder & Lopez 2007) er et eksempel på dette. Salutogenese fokuserer på hva gir god helse, og hvor man sammen med klienten/brukeren ser etter den enkeltes styrker. Dette tankegodset finner man også i Empowerment/ brukermedvirkning - perspektivet.

Teorien ble utviklet som en motvekt til patogenese, som vektlegger risikofaktorer og årsaker

til sykdom. Antonovsky fokuserte derimot mer på hvilke ressurser som bidrar til at noen mennesker opprettholder og utvikler bedre helse til tross for ulike belastninger. For å illustrere det felles menneskelige i helsetenkning bruker Antonovsky «helse i livets elv» som metafor: Alle mennesker er i elven, ingen kan stå trygt på elvebredden. Vannet i elven er alltid i bevegelse, det kan være alt fra rolige strømminger til virvelstrømmer og fossestryk. Det viktige, avgjørende salutogene spørsmålet er: «Uansett hvor en er i livets elv, hva former ens evne til å svømme bra?» (Antonovsky, 1987). Det er derfor grunnleggende å bevisstgjøre hver enkelt person på hva som er helsefremmende faktorer for den enkelte. Risikofaktorer er overalt (jf. metaforen om livets elv), men ved å investere i helsefremmende faktorer kan en bedre egen helse. Dette inkluderer bevisstgjøring av egne ressurser og å støtte opp under det som fungerer i personens liv. Kvaliteten på sosial støtte og identitet er ifølge Antonovsky (1987) avgjørende for å jobbe mot en bedre helse.

2.4.1. Sense of coherence

Sentralt i den salutogene tilnærmingen finner vi begrepet *Sense of coherence* (SOC), som på norsk kan oversettes til *opplevelse av sammenheng*. Antonovsky operasjonaliserte begrepet hvor han gjennomførte ustrukturerte «livsverden-intervju» med 51 personer som hadde opplevd et alvorlig traume. Han fant tre komponenter som var tilstede i mye større grad hos de med høy SOC, enn de med lav SOC (Antonovsky, 2000, s. 34). Disse kjernekomponentene er *begripelighet/forståelse, håndterbarhet og meningsfullhet* (Antonovsky (1987, 2000, 2012)).

Sense of coherence omhandler at stimuli som stammer fra ens indre eller ytre omgivelser i livet oppleves som forklarlige og forutsigbare. Dette gjelder alle mennesker, men det blir særlig viktig for barn å forstå hensikt og intensjon. Det blir viktig at barnets opplevelser gjøres/skapes begripelig. For at barn skal forstå og begripe ulike (kompliserte) hendelser, er det avhengig av voksne eller andre ressurser som kan hjelpe. Det er viktig at barnet har ressurser i omgivelsene som er tilgjengelige, slik at det kan møte kravene fra de ulike stimuli og dermed håndtere situasjonen(e). Kravene må oppleves utfordrende, verdt investeringen og virke meningsfullt (Antonovsky, 1987). Antonovsky (1987, 2012) skriver at barn trenger disse tre dimensjonene for å få en forståelse av sammenheng. Forutsetningen er at barn møter utfordringer som er passe store til at de kan forstås og håndteres ved hjelp av, og i tillit til,

voksne i barnas omgivelser. Barn skal føle at de selv, og det de gjør er viktig.

Salutogenese med sitt begrep *Sense of coherence/ opplevelse av sammenheng* brukes som forståelsesmodell innenfor helseaspektet. Jeg mener disse dimensjonene er like viktig å ha med seg i konteksten til tilrettelagte avhør. Det blir da viktig at barn har informasjon og en *forståelse* av hva avhøret skal omhandle, og hvorfor barnet skal i et tilrettelagt avhør på Statens barnehus. Videre blir det viktig at ansatte på barnehuset sørger for å ivareta barnet, slik at barnet kan *håndtere* eventuelle følelsesmessige reaksjoner. Omgivelsene til barnet må bidra slik at opplevelsen blir håndterbart og at barnet opplever det som *meningsfylt* å være på barnehuset. Jeg har opplevd mange barn i avhør som er opptatt av at volden skal stoppe, ikke at mamma eller pappa skal komme i fengsel. For mange barn vil nok tanken om fravær av vold være det som skaper mening og det vil da oppleves som at avhøret vil være *verdt investeringen*, gitt dette målet. Men det er vanskelig for avhører å informere om hva som skal skje i avhørssituasjonen, ting kan være mer avklart etter avhøret er over. Barneverntjenesten og barnehuset snakker da med barna.

Forståelse av sammenheng/ *Sence of coherence* (Antonovsky, 1987, 2012) er også viktig i et bearbeidende/ terapeutisk perspektiv. Det er ulike behandlingsmodeller som fokuserer på at barnet skal jobbe med traumenarrativet, for å få en forståelse av sammenheng. Altså at man jobber med historien til barnet om overgrep(ene) eller volden. Samtidig som man også jobber med mulige feiltanker, som omhandler egen skyld i forhold til seksuelle overgrep. Narrativ tilnærming bidrar til større selvforståelse gjennom utviklingen av selvregulering og i struktureringen av selvopplevelsen (Monsen & Monsen, 1999). Ved å jobbe terapeutisk med bearbeiding av traumet, for eksempel ved metoden TF-CBT (Traumefokusert kognitiv atferdsterapi), jobber man med at opplevelser blir gitt en historieform. På denne måten kan erfaringer få en mening barnet kanskje ikke var klar over, før historien ble konstruert. Det kan skje en prosess hvor hendelsene kan forstås på en mer fullstendig og overbevisende måte (Mossige, 1998). Konstruering av traumenarrativ kan føre til redusert autonom aktivering og dermed mindre fysisk og psykisk stress (Pennebaker, 1993).

Forskning viser at det er empirisk grunnlag for å hevde at det å arbeide med traumehistorien kan bidra til at barn får mulighet til å tilpasse seg sine erfaringer lettere etter en traumatisk hendelse (Cohen et al., 2006, Stormyren & Jensen, 2008). Både fra et psykologisk og utviklingsmessig ståsted er det viktig at barn får muligheten til å skape narrativer om det

traumatiske de har opplevd (Jensen, 2011). Ved å hjelpe barnet å skape sammenheng, ved å jobbe narrativt, gis barn en mulighet til å rekonstruere historien sin på en slik måte at reaksjonene ikke blir like plagsomme (Cohen et al, 2006).

Opplevelsen av sammenheng er en global innstilling, som uttrykker i hvilken grad et individ har en gjennomgående stabil men, også dynamisk følelse av tillit til at (1) de stimuli som stammer fra ens indre eller ytre omgivelser, er strukturerte, forutsigbare og forståelige; (2) ressurser er tilgjengelige slik at en kan møte kravene som disse stimuliene stiller; og (3) disse kravene er utfordrende, verdt investering og engasjement. (Antonovsky, 2012, s.37).

Således har man både juridiske og faglige argumenter for at barn må gis anledning å fortelle sine historier om vold og seksuelle overgrep og at voksne hører på (og ivaretar) barnet.

3. Metode

3.1 Kvalitativ metode

På bakgrunn av studiens problemstilling er kvalitativ forskningsmetode mest hensiktsmessig. Dette fordi jeg ønsker å få innsikt i barns erfaringer. Kvalitativ forskning sikter etter dybdekunnskap heller enn breddekunnskap, og forståelse av fenomenet som undersøkes (Thagaard, 2013; Tjora, 2010). Målet er å få innsikt i menneskers opplevelse heller enn en objektiv virkelighet. Denne studien har altså et helt annet utgangspunkt enn Barnehusevalueringen Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen, & Gundersen, 2012), som ga mye datamateriale på mengde ut i fra spørreskjemaer. Min studie tar utgangspunkt i den enkelte subjektive opplevelsen som barn beskriver. Forskningsfunn i denne studien trenger nødvendigvis ikke ha betydning for alle barnehus. I kvalitativ forsknings natur kan ikke funnene automatisk generaliseres, men kan likevel ha overføringsverdi. Jeg vil nå gå nærmere inn på det vitenskapsteoretiske grunnlaget for kvalitativ forskning og for denne studien.

Jeg har i denne studien gjennomført kvalitative intervjuer med fire informanter. Det finnes ulike former for kvalitative intervjuer, som gjerne skiller seg fra hverandre i grad av strukturering (Ryen, 2002). Et strukturert intervju sikrer at man får svar på det man ønsker, mens et ustrukturert intervju i større grad styres av informanten. Jeg valgte å bruke et semistrukturert intervju med en fleksibel intervjuguide (se vedlegg 7). På denne måten kunne

jeg sikre at informantene snakket om tema jeg fant som viktig for studien, samtidig som det var rom for at informantene kunne snakke om det de selv fant relevant og- ikke minst - hva den enkelte syns var viktig å få frem fra sin erfaring med SB.

3.2. Vitenskapsteoretisk forankring: Fenomenologisk-hermeneutisk

Studiens vitenskapsteoretiske forankring er fenomenologisk- hermeneutisk. Fenomenologien vil stå sentralt i min oppgave ettersom jeg er interessert i den subjektive opplevelsen til informanten. Jeg ønsker å få frem den subjektive opplevelsen av å være barn på SB.

Fenomenologi har sin opprinnelse fra rundt år 1900 og ble grunnlagt som filosofisk retning av Edmund Husserl (Kvale & Brinkmann, 2009; Postholm, 2005; Thagaard, 2013). Husserl var opptatt av å undersøke fenomener vitenskapelig gjennom å få tak i hvordan de oppleves og framkommer i menneskets bevissthet. Målet er å komme i kontakt med essensen av fenomenet. Det vil være umulig å komme frem til allmenngyldige lover for menneskelig handling. Samfunnsvitenskapelige og humanistiske forskningsobjekter er unike og tidsbestemte, dette krever tolkning, analyse og vurdering.

Dette innebærer blant annet å sette sin forforståelse i parentes, for å kunne gjøre fordomsfrie beskrivelser (Kvale & Brinkmann, 2009). Innenfor kvalitativ forskning i dag beskriver Kvale & Brinkmann (2009, s. 45) at fenomenologi refererer til:

Et begrep som peker på en interesse for å forstå sosiale fenomener ut i fra aktørens egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves for deltakerne, ut fra den forståelsen at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter.

Det ble særlig viktig for meg å «innta» et fenomenologisk perspektiv, da jeg jobber innenfor den konteksten jeg forsker på. Jeg vil da i stor grad være preget av mine erfaringer og vil kunne være i fare for å ta noe kunnskap for gitt. Jeg må dermed være mer nysgjerrig og undrende til min kunnskap og konteksten jeg skal forske på. Professor og filosof Anders Lindseth (2004) beskriver dette eksemplet godt i sitatet som følger, hvorledes fenomener må undersøkes. Lindseth tar i dette eksemplet fenomenet *en stol*. Videre i artikkelen drøfter Lindseth således hvordan man som forsker må undersøke livsverden, slik den forklares og beskrives av informanten:

Take the phenomenon of a chair. As human beings, we live in a world with chairs and we know the meaning of a chair, but normally, in our natural attitude, as Husserl says, we already know about chairs in such a way that the meaning is taken for granted. To become phenomenologists, we have to dispense with this 'taking for granted' and strive for a phenomenological attitude in which the phenomenon, e.g. the chair, is allowed to appear to the mind in its meaning structure. Having come to this meaning, we may ask for its typical or essential traits. What makes the chair a chair? What constitutes a chair as a chair? Observing the chair in our intuition, what characteristic must be retained in order for it to remain a chair? By raising and answering such questions we are able to investigate and discover what is invariable in all the variations of the phenomenon, i.e. its essential meaning, its 'essence'. (s. 46)

Mens man innen fenomenologien er interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, er man innen hermeneutikken opptatt av fortolkningen av mening. Begge retningene er opptatt av hvordan vi mennesker forstår verden ut i fra egen opplevelse, men den hermeneutiske tilnærmingen fremhever i større grad forskerens og informantens tolkninger av innhold.

Hermeneutikk defineres som fortolkningskunst og har røtter i læren om fortolkningen av tekster (Kvale & Brinkmann, 2009). Ved en hermeneutisk forståelsesramme forsøker forskeren å komme fram til gyldige fortolkninger, samtidig som han/hun er oppmerksom på at resultatet av analysen alltid vil være avhengig av kontekst og de spørsmålene som stilles (Kvale & Brinkmann, 2009; Thagaard, 2013). Fortolkningen beskrives som en dynamisk prosess hvor forskeren har en aktiv rolle (Ashworth, 2015). Innen hermeneutikken tar man utgangspunkt i skillet mellom virkeligheten slik den er i seg selv, og virkeligheten slik den framstår for (fortolkes av) personen. For Heidegger, som var en av grunnleggerne av hermeneutikken, var det viktig at det som viste seg ble sett slik det viste seg (Hårtveit og Jensen, 2004). Kunnskap om andre menneskers handlinger og ytringer avhenger alltid av en bakgrunn eller kontekst (Kvale og Brinkmann, 2015).

Sloan & Bowe (2014) skriver at hermeneutikk kan fungere som en metodologi i seg selv, eller kan brukes som en utvidelse av fenomenologien. Et viktig skille fra den klassiske fenomenologien er at fenomenologisk – hermeneutisk posisjon ser på ideen om å sette sin forforståelse i parentes som urealistisk, fordi forforståelsen er en del av deg som person (Connelly, 2010). Med tanke på min studie har det derfor vært viktig for meg å være bevisst min forforståelse og hvordan dette kan påvirke forskningen (Connelly, 2010), særlig ettersom

jeg jobber i barnehus og er aktør i feltet jeg skal forske på. Jeg er klar over at mine spørsmål er styrende i denne forskningen og således er jeg som forsker styrende og påvirker helt klart hva som fremkommer av informasjon fra informantene. Selvrefleksivitet omhandler mine personlige valg av spørsmål og tema som jeg ønsker belyst i denne studien. Selv om oppgaven omhandler å få frem barns stemmer om erfaringer ved SB, kunne for eksempel den semistrukturerte intervjuguiden sett annerledes ut, hvis en annen forsker hadde gjennomført studien, med sin «personlige bagasje» og sine perspektiv (forforståelser).

Utgangspunktet for analysen av materialet er fenomenologisk i den forstand at målet er å beskrive barnas egne subjektive opplevelser og erfaringer. Et sentralt element innenfor fenomenologien er nettopp å forstå fenomener ut fra informantenes perspektiv, og beskrive omverdenen slik den erfares av dem (Kvale & Brinkmann 2009). Samtidig er det hermeneutiske perspektivet relevant, da informantens beskrivelser er avhengig av *kontekst*, som viser til at meningsfulle fenomener bare er forståelige i den sammenhengen de forekommer i (Gadamer, 1999). Det er barns erfaringer jeg skal ha tak i, jeg skal være undrende i denne prosessen og ikke ta «kunnskap eller meningsutsagn for gitt». Men samtidig er det min forståelse og tolkning av hva som formidles av barnas erfaringer som senere skal analyseres.

Fenomenologien og hermeneutikken blir ofte brukt sammen på en måte som gjør at det er vanskelig å skille dem fra hverandre (Malterud, 2011), da begge retningene er fokusert på hvordan mennesker forstår sin egen verden ut i fra sin egen subjektive opplevelse og erfaring. Fenomenologien er opptatt av beskrivelser av fenomener for enkeltpersoner, mens hermeneutikken handler om å forstå og fortolke intensjonene og meningene for disse personene (Kvale og Brinkmann, 2009). Sammen vil disse to retningene danne det vitenskapsteoretiske ståstedet for min studie.

3.3. Forskningsetikk

Jeg meldte studien inn til Norsk senter for forskningsdata i desember 2015 og fikk raskt positivt svar (NSD; se vedlegg 1).

Jeg diskuterte videre med min veileder om jeg også burde sende søknad til REK (Regionale komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk). Men etter en drøfting konkluderte vi med at denne studien ikke omfatter helseopplysninger, eller berøres av helseforskningsloven. Da SB er underlagt blant annet justisdepartementet, kontaktet jeg også Rådet for Taushetsplikt og Forskning. Jeg informerte om studien og forhørte meg om jeg trengte å søke rådet om godkjenning. Jeg fikk beskjed om at studien ikke kom inn under deres godkjenningsordning og at NSD godkjenning var tilstrekkelig.

Det er et sentralt prinsipp i de forskningsetiske retningslinjene at barn har krav på beskyttelse og at forskningen ikke skal på noen måte skade barnet i sin deltakelse. Dette står beskrevet på nettsiden til Forskningsetisk komite for humaniora og samfunnsfag:

Barns deltakelse i samfunnsvitenskapelig forskning omtales i Forskningsetisk komite for humaniora og samfunnsfag sine forskningsetiske retningslinjer, punkt 12: Barns krav på beskyttelse. Her fastslås på den ene siden at forskning om barn og deres liv og levekår er verdifull og viktig, og at barn og unge er sentrale bidragsytere her. På den andre siden understreker retningslinjene at barn og unge kan trenge beskyttelse som deltakere i forskning, og at metode og innhold i forskningen må tilpasses barns alder og individuelle situasjon. Med andre ord er forholdet mellom barns kompetanse og sårbarhet sentralt for de etiske vurderingene.

[\(https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Barn/\)](https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Barn/)

Mitt utgangspunkt er at selv om barn er i en sårbar situasjon og trenger beskyttelse, utelukker ikke dette at de samtidig er handlende aktører med meninger og erfaringer som bør lyttes til. Jeg søker derfor et perspektiv som rommer begge disse perspektivene i utarbeidelsen av informasjonsskriv og utarbeidelse av intervjuguide. Særlig ettersom barns stemme ikke er blitt hørt i kvalitative studier i Norge vedr. Statens barnehus, ble dette viktig for meg å synliggjøre.

Barn trenger også forskningen. Om vi ikke får muligheten til å forstå barns erfaringer med vold, kan vi ikke fullt ut forstå deres reaksjoner og handlinger eller skape forebyggende og støttende prosesser. Da kan vi ikke vite hva som hjelper, hva som forebygger, hva som er forløsende og hva som kan risikere å såre, krenke eller skade dem enda mer. Dette er et argument basert på diskursen om det kompetente barnet. (Eriksson, 2010, s. 38).

Første etiske overveielser i en studie som omhandler barn, er å veie det mulige kunnskapsbidraget opp mot den mulige skaden forskningen kan innebære. I denne sammenhengen er spørsmålet hvordan man kan komme frem til kunnskap med minimal risiko

for barna. Særlig når det dreier seg om spesielt sårbare grupper, kan studier legitimeres av muligheten for å utvikle støtte for gruppen (Eriksson, et al., 2010). Ettersom barn ikke er intervjuet om deres erfaring med å være på Statens barnehus i Norge, kan det ligge informasjon og kunnskap fra barn som ikke er formidlet. Denne kunnskapen kan være til nytte for barnehusene, som igjen kan være til nytte for barn.

Om vi ikke får muligheten til å forstå barns erfaringer, kan vi ikke fullt ut forstå deres reaksjoner og handlinger eller skape forebyggende og støttende prosesser.

Eriksson (2010, s. 38) gir gode begrunnelser for hvorfor barns deltakelse i forskning er viktig.

Da kan vi ikke vite hva som hjelper, hva som forebygger, hva som er forløsende og hva som kan risikere å såre, krenke eller skade dem enda mer. Dette er et argument basert på diskursen om det kompetente barnet. Men samtidig: Om forskningen overhodet - om så bare indirekte er motivert ut fra eller relatert til å utvikle praksis, er den også relatert til ideen om det sårbare barnet som trenger slik støtte.

Mitt perspektiv omhandler å se barn som handlende aktører og ikke bare som objekter. I samfunnsvitenskapelig forskning er det en tydelig endring fra å betrakte barn som studieobjekter, til barn som informanter, rettighetssubjekter og kunnskapsformidlere (Eriksson, et al., 2010). Dette var også en av grunnene til at jeg laget et eget samtykkeskjema (informert samtykke) til barn som deltok i studien og at intervjuguiden inneholdt «ekspertspørsmål» til barn, slik at voksne kan lære av deres kunnskap og erfaring.

Etiske spørsmål i samfunnsvitenskapelig forskning med barn som forsknings-subjekter kan diskuteres med utgangspunkt i ulike konstruksjoner av barn innenfor barneforskningen. Disse spørsmålene kan utgjøre en basis for å forstå etisk praksis. Ideen om det sårbare barnet i utvikling er relatert til barns rett til og behov for beskyttelse, mens ideen om det kompetente og aktivt handlende barnet er relatert til barns rett til integritet, handlingsrom og delaktighet.

Jeg jobbet en god del med egen rolle før intervjuene, da disse settingene svært ofte kan bære preg av/være like som terapeutiske intervensjoner. Slike intervensjoner kan være ulike, men omhandler primært å jobbe med barns historier om vold eller seksuelle overgrep. Terapien kan være å jobbe med strategier knyttet til barnets følelsesmessige håndtering av traumet. I intervjusettingen måtte jeg være tydelig, både for min egen og barnas del, at dette ikke var en terapeutisk setting, men en setting som innebar å kun høre ut barns erfaringer. Fokuset var

altså ikke å jobbe med løsninger på eventuelle problemstillinger. Jeg opplevde det som svært nyttig å reflektere rundt dette før hvert enkelt intervju, det skjerpet fokuset, særlig ettersom jeg til daglig jobber innenfor terapeutisk kontekst. Jeg tenker at dette mentale forarbeidet var en del av det å jobbe med etisk refleksivitet, at man reflekterer over å ha fokus på hvert enkelt barns erfaring og historie, men ikke gå inn i rollen som terapeut.

Samtidig anser jeg det som en stor fordel at jeg som forsker i denne studien, også har lang og bred erfaring i forhold til barnesamtaler. Selv om et intervju ikke skal være terapeutisk, opplevde jeg det som nyttig å ha kompetanse og erfaring med barn som har opplevd dramatiske hendelser i livet sitt, også i intervjusituasjonen. Jeg var også bevisst maktrelasjonen, som er tilstede i den terapeutiske kontekst, men også i relasjonen mellom forsker og informant. Den er tilstede uansett hvilken gruppe man forsker på, men den er enda mer forsterket i en asymmetrisk relasjon når informanten er et barn.

Da jeg intervjuet første informant, valgte jeg å avslutte før de siste spørsmålene ble stilt. Jeg observerte at barnet var blank på øynene og virket berørt av temaet. Barnet bekreftet dette når jeg formidlet hva jeg observerte i intervjuet. Jeg avsluttet dette intervjuet før alle spørsmål var stilt. Hensynet til barnet og påkjenningen for barnet står langt høyere enn at jeg skulle få svar på de siste spørsmålene jeg hadde på blokken. I dette tilfelle avsluttet jeg intervjuet med en oppsummering og jeg fant etterhvert foresatt i en annen del av lokalet. Både barnet og jeg kunne fortelle mor hvordan intervjuet hadde vært og at barnet virket berørt av temaet.

Mudalay & Goddard (2009) hevder at hvis man har kompetanse om barn i vanskelige livssituasjoner, samt har tilpassede metoder og etisk bevissthet, bør traumatiserte barn kunne bidra til forskningen som andre barn. Hadde jeg ikke hatt erfaringen med å tolke kroppsspråk og vurdere barns ulike signaler, og ikke minst tørre å spørre barn i forhold til hva jeg observerer, ville jeg nok som forsker ha fortsatt intervjuet og barnet ville nok hatt en dårligere opplevelse av intervjusituasjonen.

3.3.1. Informert samtykke

Foresatte ble tilsendt informert samtykkeskjema, som ble underskrevet da vi møttes før intervjuet startet. I tillegg utarbeidet jeg et eget samtykkeskjema til informantene/barna. Skal man anerkjenne barn som subjekter og aktører, bør de også få lese gjennom hva studien omhandler og at de har rett til å trekke seg når som helst. Barna skrev også under samtykkeskjema før jeg startet intervjuene. Dette valget omhandler diskursen om det kompetente barnet og jeg tok derfor et bevisst valg at barnet/informanten også burde samtykke til deltakelse i studien, hvor barn og foresatt ble gitt informasjon om at de kunne trekke seg når som helst, også i etterkant av intervjuet.

Jeg hadde også utarbeidet et eget informasjonsskriv som jeg sendte på mail noen dager før intervjuene. I dette skrivet var et bilde av meg, slik at familiene kunne gjenkjenne meg når vi skulle møtes på den arenaen som familiene bestemte seg for. Dette var et skriv som informerte om hva barnet skulle snakke om (se vedlegg 5).

I samtykkeerklæringen fremkommer det at barnets anonymitet skal garanteres. Ingen skal kunne kjenne igjen hvilke barn som har deltatt i studien. Konfidensialitet står nevnt som et svært viktig prinsipp i forskningsetiske retningslinjer. I min studie blir jeg å navngi informantene med fiktive navn, når jeg viser til funn i kapittel 4.

3.4. Utvalg og rekruttering

Denne prosessen tok over halvannet år, fra informasjonsskriv var sendt, til intervjuene var gjennomført. I utgangspunktet hadde jeg forestilt meg en studie med 5-6 informanter, men dette skulle vise seg å ta lang tid, slik at antall informanter ble noe færre enn hva jeg hadde ønsket. Det var med andre ord ikke lett å få barn som informanter til denne forskningen. Utfordringen jeg opplevde med å få barn som informanter, kan tolkes i perspektivet/diskursen barn som sårbart og som trenger beskyttelse. Dette perspektivet kan være rådende i deler av hjelpesystemet, eller hos foresatte selv.

Først måtte jeg definere hvilken aldersgruppe som kunne intervjues, barn regnes i alderen 0-18 år. Jeg brukte noe tid på dette. På den ene siden ønsket jeg å få historiene fra de yngre barna, da de er lite representert i forskning generelt. På den andre siden, må barn være i en alder hvor en kan redegjøre, reflektere og fortelle om sine erfaringer på SB. Jeg mente det var viktig at barn måtte forstå hva studien omhandlet og at barna var tilstrekkelig klar over samtykkeerklæringen. Jeg leste annet lovverk, blant annet barneloven § 31, som beskriver at når barnet er 12 år skal det legges stor vekt på hva barnet mener når det gjelder avgjørelser som gjelder barnets personlige forhold. Jeg bestemte meg for at målgruppen skulle være barn som har vært på SB fra 12-16 år. Fra 12 års alder tenkte jeg at barn kan redegjøre for sin erfaring og opplevelse.

I begynnelsen av studien utarbeidet jeg forslag til samtykkeskjema til ulike barneverntjenester, da jeg tenkte barnevernet kunne være aktør for å finne aktuelle informanter. Det skulle vise seg at dette med samtykke for barns deltakelse var problematisk. Selv om barn kan være akutt plassert i beredskapshjem, f.eks. hvor det er avdekket vold og/eller overgrep mot barnet fra foresatt, er det likevel krav om at foresatte må samtykke til barns deltakelse i forskning. Barneverntjenesten har bare midlertidig omsorg. Slik tolket jeg lovverket og krav om samtykke. Jeg hadde da lest retningslinjene til Forskningsetisk komite for humaniora og samfunnsfag (<https://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Barn/>). Det presiseres at punkt 12 vektlegges; barnets krav på beskyttelse. Jeg tolket det slik at i min studie kunne ikke deltakerne mellom 12-16 år, samtykke på eget grunnlag. Dette fordi tematikken er sensitiv da den omhandler å være til avhør i saker som omhandler vold og/eller seksuelle overgrep. Selv om retningslinjene gir åpning for at barn fra 12 års alder kan samtykke på egne vegne, uten at foresatte nødvendigvis er informert, anså jeg ikke dette som et alternativ da barna er i en sårbar situasjon når de er på Statens barnehus. Situasjonen kan være enda mer sårbar når barna er der med følgepersoner, som ikke er foresatte. Jeg vurderte det derfor slik at denne studien trengte samtykke fra foresatte OG barn.

Barns rett til eget samtykke er nå «under lupen». Regjeringens *Opptappingsplan mot vold og overgrep* (2017-2021) viser at det er særlige utfordringer knyttet til det å framskaffe kunnskap om barn og unges erfaringer med vold og overgrep. Forskriften tar sikte på å fjerne noen hinder for å etablere mer kunnskap om vold og omsorgssvikt hos barn og unge. Det er lagt frem forslag til forskrift om at barn mellom 12 og 16 år selv får rett til å samtykke til deltakelse i medisinsk og helsefaglig forskning, etter godkjenning fra REK.

Jeg måtte altså endre min opprinnelige plan, da jeg nå rettet meg mot målgruppen barn, som følges av foresatte til barnehuset.

Min studie omhandler fire barn som informanter, som altså er mindre en de svenske studiene; Rasmusson (2010) med henholdsvis 12 informanter og Olsson & Kläfverud (2017) med åtte informanter. Denne studiens fire informanter er intervjuet på ulike plasser i landet og representerer erfaringer fra tre ulike barnehus. Jeg mener det er en styrke for oppgaven at man har flere barnehus representert, man får da høre barns erfaringer fra ulike barnehus.

3.4.1. Barneverntjenesten som aktør for å finne informanter

Da jeg startet prosessen med å vurdere hvem som kunne hjelpe meg å rekruttere informanter/barn til studien, var jeg usikker på hvilken samarbeidsinstans som kunne hjelpe meg med dette. Jeg konkluderte med at barneverntjenesten ville være en aktør som kunne hjelpe meg med rekruttering. Barneverntjenesten er som regel alltid med når det er tilrettelagte avhør og jeg tenkte de kunne ha oversikt over hvilke barn i deres system, som har vært til avhør. I tillegg mente jeg at studiebeskrivelsen om at barnets stemme må høres, ville engasjere barneverntjenesten, hvor brukermedvirkning og Empowerment har vært fokusert på over tid.

Jeg henvendte meg til noen av landets største barneverntjenester, i flere byer og bydeler. Dette arbeidet startet i januar 2016. I mitt informasjonsskriv til de ulike barneverntjenestene beskrev jeg kort studien og formålet med å snakke med barn og ba barneverntjenestene hjelpe til med å lete i sitt system, for å finne potensielle informanter. Jeg ba om bistand til å komme i kontakt med verger/omsorgspersoner til barn, som hadde vært på barnehus i løpet av de siste to årene. Jeg kontaktet totalt fem byer, med barnverntjenester i ulike bydeler. Jeg sendte først epost til de ulike barnevernlederne. Men da jeg ikke fikk svar på epost, sendte jeg informasjonsskrivet pr. post (se vedlegg 6).

Av alle disse barneverntjenesten var det kun en by, som ga tilbakemelding på at tjenesten ikke hadde ressurser eller anledning å bidra i arbeidet med å finne potensielle informanter til forskningen min. Jeg fikk ikke noe svar fra de andre barneverntjenestene. Jeg hadde bevisst unnlatt å sende informasjonsskriv til de lokale barneverntjenestene i nærheten av Bodø, da jeg

kunne komme i en situasjon å intervju barn som jeg selv har hatt oppfølging med. Dette ville jeg unngå for å holde på rollen som forsker, og ikke blande dette med å være terapeut. Det kunne virke uryddig for barnet og det ville oppstått noen etiske utfordringer i perspektivet forskning – oppfølging.

Etter et par måneder skjønnte jeg at jeg ikke kom til å få bistand og hjelp til å finne informanter fra de ulike barneverntjenestene. Grunnen til at de ulike barnevernkontorene ikke ga tilbakemelding, fikk jeg ikke svar på. Årsaken kan omhandle at i en travel barnevernhverdag, er det rett og slett ikke anledning å bidra med slikt. Det kan også være at informasjonskrivet fra meg var for upresist. Jeg registrerte i etterkant at jeg burde skrevet mer om informert samtykke fra foresatte som grunnlag for å gjennomføre intervju.

Jeg måtte i begynnelsen av 2016 finne andre aktører som kunne hjelpe meg med å rekruttere potensielle informanter til studien min. Jeg begynte da å tenke på en organisasjon, som jeg i utgangspunktet ikke ønsket å involvere i forskningen. Min egen; Statens barnehus.

3.4.2. Kontakt med barnehusledere

Tidlig i studien hadde jeg en tydelig holdning om å ikke involvere barnehusene i rekrutteringen, grunnet tema som rollekonflikt, da jeg jobber i samme organisasjon som skal «velge ut» informanter. Samt at jeg ønsket ikke å bruke min egen arbeidsplass som rekruteringsaktør, mest på grunn av at barn kan føle seg mer bundet av å fortelle om mulige negative erfaringer vedrørende sin opplevelse, når forskeren også er kollega med ansatte dette kan omhandle. Jeg hadde også gjort meg noen tanker om hvordan jeg skulle håndtere og skrive om eventuell kritikk av barnehus og praksis, da jeg selv er en del av dette. Samtidig var jeg klar på at det er barnets stemme som er i fokus vedrørende denne studien og at dette måtte tematiseres og skrives om, uansett hvilke funn som fremkom i studien. Jeg ønsket ikke at barnehusene selv skulle få velge sine informanter, da dette i større grad kunne påvirke hvilke historier jeg ville få. Jeg ønsket at det strategiske utvalget, med klare inkluderings – og ekskluderingskriterier, skulle rekrutteres som tilfeldig utvalg. Jeg beskriver dette nærmere i kapittel 3.5. «*Strategisk utvalg*».

Jeg sendte skriv til tre barnehusledere og fikk positivt svar fra dem. Disse tre barnehusene ønsket å bidra med å finne aktuelle informanter. Jeg fikk en tilbakemelding fra en leder, som

spurte meg om jeg tenkte at barn tålte et intervju om deres erfaring på SB, og at kanskje det kunne være svært belastende for barn å fortelle om sin erfaring på barnehuset. Jeg fant tilbakemeldingen noe spesiell, da man forventer at barnet skal fortelle om vold og overgrep på SB, men ikke tåle å snakke om hvordan dagen på barnehuset opplevdes?

Samme leder fortalte at dette barnehuset hadde noen informanter som jeg kunne snakke med, som vedkommende mente ville være til stor nytte for studien. Det var nettopp dette jeg ikke ønsket, at barnehusene selv skulle velge informanter. Det kan være ulike perspektiver som ligger bak det jeg oppfattet som noe skepsis knyttet til å intervju barn om deres erfaringer med å være på barnehus. Det kan være av betydning å sikre at studien følger de forskningsetiske kravene, og at man ikke godkjenner å være med på et prosjekt, hvor man er usikker på om studien bryter prinsipper i forhold til interne rutiner om deltakelse i forskning. Samtidig omhandlet studien ikke deltakelse fra barnehusene, men å hjelpe til med å dele ut informasjonsskriv til foresatte med barn i alderen 12-16, som var på barnehusene i tilrettelagte avhør.

Bortsett fra disse nevnte spørsmålene, har alle lederne vært svært positiv til å hjelpe meg i studien og har etterspurt resultat med stort engasjement og genuin interesse, slik jeg har opplevd det.

Jeg blir ikke å navngi hvilke barnehus som har deltatt i studien. Dette omhandler hensynet til anonymitet til barn, samt at jeg har informert barn om at det ikke er noen kontakt mellom meg som forsker og mine barnehuskollegaer i Norge underveis i prosessen. Dermed er det ingen barnehus som får vite om det er barn fra «deres» barnehus, som er informant i studien. En annen grunn omhandler at hvis det dukker opp negative erfaringer fra barn som har vært på barnehus, ønsker jeg at fokuset skal være på erfaringene hos barnet. Det kunne være av interesse å undersøke de ulike barnehusenes praksis, men det er ikke formålet med denne studien.

3.4.3. Kommunikasjon med Politidirektoratet (POD)

Jeg fikk forespørsel fra en barnehusleder om jeg kunne få en skriftlig orientering fra POD om at de støttet denne studien. Dette ville gjøre det lettere for barnehuslederen å gi aksept for å bidra med informasjon til aktuelle informanter til studien. Jeg tenkte at hvis det ville gjøre

prosessen enda mer ryddig for deltakelse, skulle jeg selvsagt kontakte POD vedrørende studien og få deres tilslutning til dette. Jeg mailet kontaktpersoner i POD som har barnehusene som en del av sine arbeidsoppgaver og orienterte om studien. Jeg mente det var viktig å få frem barns stemmer og få frem deres erfaringer med å være på SB. Jeg formidlet videre at studien var godkjent av NSD og at jeg ønsket at POD kunne gi sin tilrådning til mitt forskningsprosjekt, slik at jeg kunne orientere barnehuslederne om dette.

Etter en ukes tid fikk jeg svar fra POD, som av prinsipielle grunner ikke ønsket å gi sin tilslutning til studien. For POD virket det uklart hvordan jeg skulle få tak i informanter og at det i så måte måtte søkes Rådet for Taushetsplikt og Forskning.

Jeg sendte POD følgende mail med mer utfyllende og supplerende informasjon om forarbeidet til studien:

Jeg har i prosjektets oppstart kontaktet Rådet for taushetsplikt og forskning ved *****, som formidlet at de ikke trengte å involveres i dette arbeidet.

Videre er prosjektet godkjent av Personvernombudet for forskning, NSD. Prosjektet er videre valgt ut som 1 av 10 prosjekter i Norge som har fått stipend av NOVA og Voldsprogrammet, for å forske på tema som omhandler vold i nære relasjoner.

Jeg blir noe usikker på "konklusjonen" i dette. En Barnehus- leder ønsker at POD skal godkjenne dette, før vedkommende samtykker til at man kan dele ut informasjonsskriv på Barnehuset. Hvis POD ikke gir tilslutning på prosjektet, betyr det at man ikke får forsket, hørt på barns stemme om erfaring med Barnehus, da barnehusledere venter på en godkjenning fra POD. Når jeg nå har formidlet mer informasjon om prosjektet, i forhold til ulike godkjenninger, samt at jeg ikke besitter noen form for liste over informanter, men ønsker at de ulike Barnehusene deler ut informasjonsskriv til omsorgspersoner.

Dette gjelder til aktuelle personer, hvis barn har vært til tilrettelagt avhør – og hvor omsorgspersonen og ungdommen selv tar stilling til om de ønsker å delta i forskningsprosjektet. Som igjen kontakter meg.

Jeg håper med denne nyanseringen av prosjektet, at POD endrer sin tilslutning til prosjektet med fokus på barns stemmer og barn som aktører til forskning i forhold til opplevelse og erfaring med Statens barnehus.

Etter noen dager fikk jeg til svar at POD sin vurdering var at den enkelte barnehusleder og/eller politimester måtte vurdere deltakelse i studien, og hvis det bare var en barnehusleder som ønsket POD sin godkjenning, kunne jeg høre med andre barnehus om hjelp til dette. Men POD ønsket fortsatt ikke å gi sin tilslutning til studien.

På dette punktet i studien virket dette som et svært vanskelig prosjekt å gjennomføre. Da hadde jeg brukt noen måneder på å få tak i ulike barneverntjenester som jeg håpet kunne bidra med informanter, uten hell. Så formidlet POD at de ikke ønsket å gi sin tilslutning til studien. Jeg følte at det var en del motstand mot å få snakke med barn om deres erfaringer. Jeg var på dette tidspunktet i prosessen i ferd med å gi opp hele studien. Men takket være støtte fra veileder og min leder på Statens barnehus Bodø, gikk jeg videre med oppgaven. Etter jeg formidlet at det var opp til den enkelte barnehusleder å være behjelpelig i studien, følte jeg støtte også hos de ulike barnehuslederne. Jeg beholdt samme fokus; snakke med barn om deres erfaringer på SB.

Jeg ble svært overrasket over at POD ikke ønsket å gi sin tilrådning som omhandlet å gi barn mulighet å formidle hvordan de opplevde å være på avhør. Hvilke tanker barn gjør seg om å snakke om vonde tema i avhørsrommet og hvordan barn opplevde dagen på SB. Spesielt etter jeg hadde besvart mailen og ytterligere redegjort for prosjektet mitt. Hvis vi ikke spør barn om hvordan våre tiltak oppleves, hvem skal da formidle dette?

Per Olav Tiller var professor ved Institutt for sosialt arbeid ved universitetet i Trondheim (senere NTNU) og skrev allerede tidlig på 90-tallet følgende: «*Vi kan neppe gjennomføre særlig brukbare tiltak for barn uten å ta med i beregningen hvordan verden egentlig ser ut for barn og hvordan de dermed vil oppfatte våre tiltak*» (Tiller, 1991, s. 77).

Hvis man problematiserer barns mulighet til delaktighet i forskning som omhandler dem som målgruppe, kan man risikere å måle «effekten» basert på andre aktørers oppfattelse av tilbudet på SB. Dette er en av bærebjelkene til opprettelsen av SB, barn som fornærmede skal gis mulighet å fortelle om sine opplevelser i rette omgivelser og med rett til ivaretagelse og oppfølging i samme hus. Barns stemme skal høres. Men dette perspektivet opplevde jeg ikke var like aktuelt når det omhandlet å intervju barn om hva de har opplevd. Ingen barneverntjenester uttrykte ønske om å bidra i denne forskningen og POD ønsket altså ikke å gi sin tilrådning til denne studien.

Kan dette handle om at aktørene ikke anerkjenner barn som kompetente informanter til studien? Det vil i så fall stå i sterk kontrast til fokuset på å legge til rette for å høre barns stemmer om vold og seksuelle overgrep på barnehusene.

3.5. Strategisk utvalg

Underveis i prosessen søkte jeg NOVA/HiOA om stipend som de lyste ut til masterstudenter som forsket på tema som omhandler vold i nære relasjoner; Voldsprogrammet.

Jeg var heldig å få stipend som én av ti mastergradsprosjekter. Jeg hadde dermed økonomisk mulighet til å reise rundt i landet og foreta intervjuer av barn, og dermed få tilgang til informanter fra flere barnehus.

Utvalget har klare inkluderings- og ekskluderingsvilkår. Studien skal forske på barn som har vært til avhør på barnehus. Men i dette ligger det andre ekskluderingsvilkår, som blant annet omhandler alder, men også at de aktuelle informantene må følges til barnehuset av foresatte. Jeg ønsket å gjennomføre dette ved tilfeldig utvalg i det strategiske utvalget. Jeg valgte ut noen tilfeldige uker våren 2016, hvor ansatte på de aktuelle barnehusene skulle dele ut informasjonsskriv om prosjektet mitt til foresatte med barn i målgruppen, som møtte opp til tilrettelagt avhør på det respektive barnehuset.

Jeg er klar over at en dag på barnehuset og gjennomføring av avhør, er en spesiell dag for barn og pårørende. Jeg vurderte at informasjon om deltakelse i min studie, ikke ville være en for stor belastning, selv om foresatte fikk informasjonsskrivet om deltakelse i løpet av avhørsdagen. Foresatte kunne avgjøre mulig deltakelse senere, ved å kontakte meg på telefon eller mail. Jeg hadde formidlet til mine kollegaer i de ulike barnehusene at de skulle bare informere om studien, men at foresatte trengte ikke å avgjøre/ samtykke samme dag.

Et barnehus organiserte dette ved at merkantilt ansatt gjennomgikk de planlagte avhørene på forhånd (kommende uke), for å se om det var barn i målgruppen og informerte så rådgiver/psykolog om dette. Dermed var rådgiver/psykolog klar over hvor mange potensielle informanter som skulle ha informasjon om studien i kommende uke. De to andre barnehusene, mailet jeg ukentlig alle ansatte for å få tilbakemelding på hvor mange informasjonsskriv som var delt ut. Det var av interesse å vite hvor mange potensielle informanter som hadde fått tildelt informasjonsskriv, samt minne de ansatte på å dele ut skriven i en hektisk jobbhverdag.

Etter tre uker var det delt ut 25 informasjonsskriv på de tre barnehusene. Det var fire, fem rådgivere fra to barnehus, som mailet meg ukentlig tilbakemelding om antall

informasjonsskriv som var delt ut. Dette overrasket meg og jeg synes personlig det var skuffende få tilbakemeldinger fra ansatte. Da jeg ikke hørte noe fra de andre ansatte og registrerte at på de siste to ukene var det blitt delt ut totalt to informasjonsskriv, vurderte jeg å «bytte ut» de barnehusene som ikke ga tilstrekkelig tilbakemelding på antall skriv som var utdelt. Jeg var i dialog med andre barnehus som ønsket å bidra med denne rekrutteringsjobben. En forklaring kan omhandle at det var få barn i målgruppen, som kom sammen med foresatte til barnehuset disse ukene. Samtidig tenkte jeg at det var lite sannsynlig at det bare var to potensielle informanter til studien, i løpet av de siste to ukene hvor barnehusene delte ut informasjonsskriv. Jeg fikk for få informanter denne runden og måtte gjøre nye grep for å få flere aktuelle informanter til studien.

Barnehuset som organiserte utdelingen av informasjonsskriv gjennom merkantil ansatt (som rapporterte ukentlig til meg), ble bedt om de kunne bidra på en ny runde, da de rapporterte hver uke og de viste til at mange potensielle informanter fikk informasjon om studien. Lederen takket heldigvis ja til dette. Jeg «koblet av» de to andre barnehusene, da jeg hadde forhørt meg med tre andre barnehusledere som ønsket å bidra til studien.

På høsten 2016 valgte jeg ut nye uker hvor informasjonsskriv skulle deles ut til foresatte med barn i alderen 12-16 år. Høsten 2016 ble det delt ut totalt 28 informasjonsskriv.

Totalt i 2016 har de seks ulike barnehusene delt ut 53 informasjonsskriv. Det kan være delt ut flere informasjonsskriv som ikke er rapportert til meg, men dette er vanskelig å kontrollere.

Fire foresatte kontaktet meg og samtykket til at deres barn kunne delta i studien.

Jeg har i 2016 og 2017 gjennomført fire intervjuer fra barnehus B, barnehus C og barnehus F.

Alder på informantene er 14 år og eldre. Alle informantene er jenter. Informantene får videre i studien fiktive navn som *Beate*, *Caroline*, *Cathrine* og *Frida*.

3.6. Intervju som datainnsamlingsmetode

Som forsker har jeg en forpliktelse i forhold til NSDs (Norsk Senter for forskningsdata) regler for registrering, anonymisering og godkjenning. Å intervju barn stiller strenge etiske krav. I følge Forskningsetiske retningslinjer har barn særlig krav på beskyttelse i tråd med deres alder og behov når de deltar i forskning. I kontakten med foresatte i forkant av

intervjuet, formidlet jeg at det var ønskelig at de kunne være i nærheten mens intervjuet ble gjennomført.

På bakgrunn av mitt forskningsspørsmål og metodologiske valg, vurderte jeg at kvalitative intervju var den mest passende måten å samle inn data. Thagaard (2013, s.12) beskriver at intervju er «*et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever og reflekterer over sin situasjon*».

Innenfor den fenomenologiske tilnærmingen er intervjuet, regnet for å være den beste, om ikke eneste tilnærmingen som kan tas i bruk (Postholm (2005).

Alle intervjuene ble gjennomført på arenaer som informantene/ foresatte valgte. Det var stort sett kafe og restauranter som ble valgt. Utfordringen var å finne egnet plass i lokalet, slik at barnet kunne fortelle fritt uten å føle seg hemmet av at andre satt nært bordet hvor intervjuet ble gjennomført. Jeg møtte alltid foresatte sammen med barnet før intervjuene. Dette både for at barnet (og foresatt) skulle føle seg mer trygg på hvem jeg var og at de sammen fikk informasjon om hvordan intervjuet skulle gjennomføres. Foresatte og barna kontaktet meg når jeg ankom lokalet, hvor vi hadde blitt enig om å møtes. Jeg hadde sendt skriv i forkant av intervjuet, med bilde av meg selv (vedlegg 5) slik at de kunne gjenkjenne meg.

Alle intervjuene ble tatt opp på en Iphone som lå på bordet og således ikke var synlig for andre i lokalet. Det var ingen ekstern mikrofon eller lignende. Jeg kjøpte som regel en brus til informantene og selv en kaffekopp. Intervjuene hadde en varighet fra 25 til 65 minutter. Selv om intervjuene ikke skulle tematisere årsaken til hvorfor de var på barnehus, ville det naturlig nok frembringe minner om dagen på barnehuset, og årsaken til hvorfor barnet var der. Derfor ønsket jeg ikke at informantene skulle være alene etter intervjuet. Jeg gjennomførte et møte med foresatte og barnet etter hvert intervju *etter* opptakeren var slått av. Foresatt var som regel et annet sted i kafeen, eller en telefonsamtale unna. På denne måten kunne barna fortelle foresatte om hvordan intervjuet opplevdes, samt at foresatte kunne stille meg spørsmål i etterkant av intervjuet. Jeg møtte foresatte og barn sammen til samtale etter intervjuet i tre av tilfellene. Det var ett intervju som ble avsluttet, hvor jeg ikke møtte foresatt etterpå, da mor ikke var tilstede eller i nærheten da intervjuet var over. Jeg opplevde det som svært viktig å snakke med foresatt og ungdommen sammen, etter intervjuet. Ved å gjennomføre et slikt møte, kunne foresatte få innsikt i temaene vi hadde

snakket om og ivareta barnets reaksjoner. Både barna og foresatte kunne stille meg spørsmål om studien, dette omhandlet som regel om når oppgaven skulle publiseres.

Jeg hadde mulighet til å gjennomføre intervjuene hos kollegaer på de ulike barnehusene, på deres kontor, men dette ønsket jeg ikke å benytte meg av. Dette av flere grunner. For det første hadde jeg ikke kjennskap til om informantene gikk til behandling på det aktuelle barnehuset, jeg ønsket at den arenaen skulle være forbeholdt oppfølging og ikke intervju. Videre var det ikke ønskelig å gjennomføre intervju, slik at andre ansatte kunne se hvem jeg intervjuet. Det var derfor viktig at jeg presiserte til informantene at de ulike barnehusene ikke fikk informasjon om hvem som hadde vært til intervju.

3.6.1. Semistrukturert intervju

Jeg startet forberedelsen til intervjuguide med mange spørsmål knyttet til ulike tema, men etterhvert som intervjuguiden ble lengre og lengre, gikk det opp for meg at det er jo barnas stemme og deres historier som skal frem, og at dette ikke bør være detaljstyrt fra meg som forsker. Jeg forkastet dermed dette forarbeidet og jobbet frem en intervjuguide med fire tema, med noen underpunkter. Intervjuene ble gjennomført ved semistrukturert intervju (vedlegg 7). I forhold til mitt vitenskapsteoretiske ståsted ønsket jeg å ha mange åpne spørsmål med formål om en åpen utforskning rundt temaet, noe som vil være i overensstemmelse med den fenomenologisk- hermeneutiske tilnærmingen, (Kvale & Brinkmann, 2009).

Jeg startet alle intervjuene med noen oppvarmingsspørsmål, slik at barnet skulle bli trygg i settingen ved å svare på noen enkle og konkrete spørsmål. Dette er i tråd med hva Tjora (2010) beskriver som struktur for semistrukturerte intervju. Etter oppvarmingsspørsmålene gikk jeg over til å få del i barnas erfaringer med å være på SB og da med utgangspunkt i de ulike tidsdimensjonene. Jeg ønsket å få tak i erfaringene i forhold til når barnet fikk beskjed om at det skulle i avhør og hvilken informasjon fikk barnet? Videre ønsket jeg å få beskrivelser av selve dagen, hvem tok i mot barnet og på hvilken måte? Hvilken informasjon ble gitt på barnehuset, fikk barn tilstrekkelig informasjon om hvem som skulle se på det tilrettelagte avhøret og hvordan opplevde barn å snakke med politiet på barnehuset? Deretter ønsket jeg å få tak i barns erfaringer om tiden etter avhør. Fikk barna tilbud om oppfølging fra

barnehuset og hvilke tanker gjorde de seg i etterkant av dagen(e) på barnehuset? Jeg ønsket også å stille barna «ekspertspørsmål», slik at barna kunne komme med forslag til endring, basert på deres erfaringer.

Jeg brukte lang tid på å lese de transkriberte intervjuene, og jeg leste dem flere ganger. Dette arbeidet tok flere uker. Det viste seg når jeg gjennomførte intervjuene av fire informanter, hadde tre av informantene vært to ganger på tilrettelagt avhør. Dette hadde jeg ikke forberedt godt nok i intervjuguiden. Jeg kom også på spørsmål etter første intervjuet, som jeg synes var interessant og som jeg valgte å ta inn i intervjuguiden. Et eksempel på dette omhandler om informanten følte at avhører trodde på dem i avhørsrommet. Dette spørsmålet ble tatt inn i intervjuguiden etter første intervju.

3.7. Egen forskerrolle

I min kliniske praksis som (familie)terapeut har jeg jobbet mye i forhold til narrativ praksis. Terapien har ofte vært av samarbeidende karakter (Anderson, 1997; Gergen, 2001). Dette innebærer å lage mål sammen med klienten og jobbe med de historiene som klienten mener er viktig, da klientens beskrivelse er «sannheten», man må jobbe med. Dette uavhengig av hva jeg som terapeut mener burde være tema i møte med klienten. Man kan senere utfordre enkelte perspektiv hos klienten, samt utforske nyansene i klientens historie. Dette for å belyse andre områder i historien(e).

Jeg har lang erfaring med å følge klienters historie. Dette tenkte jeg skulle være en styrke i forhold til å få frem barns historier og ikke bli for styrende i intervjusituasjonen. Jeg registrerte imidlertid, etter å ha gjennomført første intervju og første transkribering, at jeg ikke ga barnet tilstrekkelig tid til å fortelle om ulike tema. Jeg hørte gjennom intervjuet og måtte justere egen stil og være langt mer oppmerksom på egen rolle i intervjuet til de neste intervjuene. Dette var en tankevekker, da jeg i tidligere veiledninger og ulike videreutdanninger alltid har vært opptatt av å høre ut brukerens/barnets/omsorgspersonens erfaring, som utgangspunkt for videre veiledning eller terapi. Det var derfor svært nyttig å høre seg selv i intervjuet, for så å reflektere over egen rolle. Dette omhandler nok at jeg i

større grad inntok en noe annen rolle, hvor ulike spørsmål og tema ønsket belyst av meg som forsker.

Jeg bestemte meg for at de andre intervjuene ikke skulle være preget i like stor grad av den semistrukturerte intervjuguiden. Jeg opplevde at de andre intervjuene gikk bedre og barna fikk i større grad mer tid til å tenke før de svarte på spørsmål, og jeg brukte lengre tid før jeg spurte oppfølgingsspørsmål i intervjuet. Jeg opplevde de andre intervjuene som bedre tilrettelagt for barnas historier, i forhold til det første intervjuet. Jeg hadde da et mer avslappet forhold til intervjuguiden. Jeg stilte i større grad oppfølgingsspørsmål basert på hva barnet fortalte og ikke nødvendigvis hva som var neste tema i intervjuguiden.

Jeg fikk store utfordringer som forsker og barnehusansatt, da et av barna ikke hadde hørt om at barnehus hadde ansatte som psykologer og rådgivere, for å ivareta barn på avhørsdagen og i etterkant av avhør. For dette barnet, som hadde vært to ganger på barnehus, var dette ny informasjon. Dette barnet hadde ikke blitt møtt av rådgiver/psykolog fra barnehuset verken før eller etter avhør. Min skuffelse og overraskelse preget nok i stor grad avslutningen av dette intervjuet. Jeg spurte flere ganger om det virkelig var slik at barnet ikke møtte ansatte/terapeuter på barnehuset, utenom politiet. Barnet bekreftet at hun hadde vært to ganger på barnehus uten å møte fagansatte. Dette presenteres nærmere i kapittel 4 «Presentasjon av funn og drøfting».

3.8. Transkribering

Jeg valgte å transkribere alle intervjuene selv. Dette var ønskelig for å komme så «nær dataene» som mulig. Det kunne gå flere måneder mellom hvert intervju. Jeg gjennomførte derfor transkriberingen en dag eller to etter jeg hadde gjennomført hvert enkelt intervju. Dette for å huske stemningen under hele eller deler av intervjuet. På denne måten kunne analysen starte allerede under transkriberingen, ved at jeg knyttet det jeg transkriberte til det jeg husket av mine tolkninger av det som skjedde under selve intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2009). Transkriberingen var nyttig for min egen del, da jeg kunne evaluere meg selv i forhold til tempo i intervjusituasjonen, samt vurdere om jeg fulgte opp ulike tema eller spørsmål basert på det barnet fortalte. Det var også nyttig, da jeg kunne gjøre endringer på den semistrukturerte intervjuguiden etterhvert som det dukket opp tema i intervjuet, som jeg

tenkte kunne være relevant for flere informanter.

Jeg skrev ellers så ordrett som mulig, også inkludert pauser i intervjuet, da dette kan ha betydning for tolkning og analyse (Kvale & Brinkmann, 2009). En pause kan være en beskrivelse av en stemning under intervjuet, eller et intervjuobjekt som tenker før det svarer. Jeg transkriberte også når det var latter under intervjuet.

Underveis i transkriberingen endret jeg noe fra informantenes intervju. Dette omhandler kjønn og yrkestittel til ansatte på barnehusene. Statens barnehus har totalt ca. 70-80 terapeuter ansatt i Norge, det er med andre ord en liten organisasjon. Derfor endret jeg disse to nevnte punktene på grunn av at informantene ikke skulle gjenkjennes, eller at et bestemt barnehus kunne gjenkjennes. Yrkestittel som barna beskriver i intervjuene er endret. Jeg har også endret noen beskrivelser vedrørende kjønn når det gjelder beskrivelser av avhørere. Det er langt færre menn som har utdannet seg til å gjennomføre tilrettelagte avhør av barn og unge. Det vil derfor kunne være en gjenkjennelsesfaktor i barnas beskrivelser, hvis kjønn til avhører (menn) beskrives. Disse endringene vil ikke ha påvirkning i forhold til studien og forskningsspørsmålet. Informantene er beskrevet med fiktive navn.

3.9. Dataanalyse - tematisk analyse

I kvalitativ forskning er det ikke ett paradigme eller én tilnærming til forskning som er den eneste gjeldende. Ryen (2002) forteller at det er mange ulike forskningspraksiser med grunnlag i ulike paradigmer i dag. Derfor er det interessant å se nærmere på paradigmene som ligger til grunn for denne studien. Paradigmene er bygd opp av både epistemologi og ontologi (Ryen, 2002). Epistemologien gir føringer for metodologi, ved at synet på hvordan man erkjenner og søker kunnskap har konsekvenser for forskning (Ryen, 2002). Altså påvirker forskerens paradigme forskningen, og på denne måten vil mitt eget vitenskapsteoretiske standpunkt ha betydning for metodiske valg i denne studien. Samtidig er det slik at metoden jeg har valgt å anvende for analysearbeidet; tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006) - kan brukes relativt uavhengig av metodologiske tilnærminger. Analysemetoden beskrives som en god metode for forskere som er nye innenfor kvalitativ metode (Braun & Clarke, 2006). Denne metoden kan anses som et forsøk på å binde flere analysemetoder under «en felles

paraply». Selv om metoden ikke er forankret i et bestemt vitenskapsteoretisk ståsted, må det likevel nevnes at denne studien er basert på et fenomenologisk – hermeneutisk ståsted, hvor fortolkning og individets livsverden står i sentrum.

Tematisk analyse handler om å se etter mønstre på tvers av intervjuene og identifisere fremtredende temaer. Braun og Clarke (2006) beskriver de seks fasene av analyseprosessen som: 1) bli kjent med datamaterialet, 2) genere koder, 3) «søk» etter temaer, 4) revurdere temaene, 5) definere og navngi temaene, og 6) skrive rapporten (Braun & Clarke, 2006, s. 87 - fritt oversatt). Noe av kritikken av denne metoden er at man som forsker kan vektlegge tema og mønster som viktigere enn personens historie. Dette var noe jeg prøvde å være bevisst på i analysedelen av intervjuene, slik at analysedelen likevel vil få frem de ulike informanters utsagn og historie, og ikke bare kategorisere funn i ulike temaer.

Jeg leste gjennom de transkriberte sidene mange ganger, noe som hjalp meg å re-kode flere tema i større kategorier. Jeg brukte flere uker på å lese tekstene flere ganger, samt at det kunne gå en uke, hvor jeg trengte distanse fra tekstene, for så å lese på nytt. Det var viktig å være på søken etter svar fra informantene på de spørsmålene og temaene jeg belyste i det semistrukturerte intervjuet. Jeg ønsket samtidig å være oppmerksom på om det dukket opp andre tema, eller andre funn som jeg i utgangspunktet ikke hadde med i intervjuguiden.

Det er anbefalt av Braun og Clarke (2006) at lesing av transkriberingen gjøres mange ganger og at man bruker tid på dette, da dette danner grunnlaget for resten av analysen:

Whether or not you are aiming for an overall or detailed analysis, are searching for latent or semantic themes, or are data- or theoretically-driven will inform how the reading proceeds. Regardless, it is important to be familiar with all aspects of your data. At this phase, one of the reasons why qualitative research tends to use far smaller samples than, for example, questionnaire research will become apparent reading and re-reading of data is time-consuming. It is, therefore, tempting to skip over this phase, or be selective. We would strongly advise against this, as this phase provides the bedrock for the rest of the analysis. (s. 87)

I første fase av kodingen analyserte jeg frem 24 ulike tema. Jeg brukte fargekoder på den enkelte informants uttalelser i analyseprosessen. Selv om tematisk analyse fremhever å se etter mønstre og tema, ønsket jeg samtidig å ha fokus på den enkelte informants historie. Det viste seg i analyseprosessen at flere tema kunne kodes under andre overskrifter. Disse kodene skrev jeg ned og laget et tematisk kart (Braun & Clarke, 2015), da ut i fra de tre tidsaksene i

intervjuguiden; *tiden før avhør, selve avhørsdagen og tiden etter avhør.*

Jeg kunne dermed redusere antall tema i denne prosessen, men samtidig få med meg innholdet og funnene fra intervjuene. Jeg fikk da en oversikt over mange tema som passet inn under seks følgende koder: *Nervøs, Tid, Informasjon, Avhører/avhøret, Barnehusets ansatte og Oppfølging fra barnehuset* (disse overskriftene ble endret underveis i analysen). De ulike temaene hadde mange underpunkter og tema, f.eks. hadde temaet *Barnehusets ansatte* ni underliggende koder: *Møtte kun politiet. Ingen ansatt fra barnehuset møtte barnet. Er ikke så glad i å åpne meg for en person jeg ikke kjenner. 2.gang lettere, Får oppfølging, det hjelper. Ville ikke valgt bort barnehuset. Ønske om hyppigere hjelp. Ikke tilbud om oppfølging, Veldig sliten tiden etter avhør.*

De andre hovedtemaene hadde flere underpunkter, som jeg i videre analyse plasserte inn under større tema og dermed nye koder. Jeg hadde da generert koder i analysen, som er steg to i tematisk analyse, samt søkt etter tema, som er steg tre. Jeg revurderte de ulike overskriftene, da flere meningsutsagn var gitt i ulike temabokser. F.eks. ble *manglende informasjon* som tema et funn på flere området i analysen. Det viste seg at dette var gjeldende både i forkant av avhør og på selve avhørsdagen. Jeg omgjorde flere overskrifter ved å se etter flere mønster, som jeg tidligere hadde kodet under ulike overskrifter og tema.

Etter flere uker med lesing, pause fra tekst, mer lesing, følte jeg at innholdet var definert og temaene var navngitt. Dette er punkt fem i tematisk analyse. Punkt seks omhandler å skrive frem funnene, som jeg håper resten av studien vil vise til. Gjennom den tematiske analysen har jeg kommet til seks funn som jeg senere i oppgaven blir å drøfte:

Manglende informasjon, Opplevelsen av tid, Opplevelsen av avhører/avhøret, Relasjonens betydning, Oppfølging fra barnehuset og Tips og råd fra barn som eksperter.

3.10. Metodekritikk

Som tidligere beskrevet i oppgaven var det store utfordringer med å rekruttere informanter til studien. Således skulle jeg ønske at studien var representert med flere informanter for å få mer data om barns erfaringer. Denne studien har fire informanter og jeg hadde i begynnelsen av

studien sett for meg seks eller syv informanter som tilstrekkelig. Samtidig er det ikke antall informanter som er avgjørende, det handler om hvilke data/datametning en får frem og om man ser tydeligere mønster i tematikk med flere intervjuobjekter.

Studien inneholder ikke historier fra barn hvor foresatte er mistenkt. Da følges barn av andre voksne som kjenner dem, eksempelvis lærer eller barnehageansatt. Barnet får da beskjed samme morgen om at det skal til barnehuset. Beskjeden gis på skolen eller i barnehagen, stort sett på morgenen. Dette kalles aksjonssaker. Man kan ikke informere verken barn eller foresatt i forkant, når en eller begge foresatte er mistenkt. Dette i fare for at barnet blir instruert, påvirket eller truet. Aksjonssaker omhandler videre at mistenkte tas inn parallelt til avhør hos politiet samtidig som barnet er i avhør på barnehuset.

Således er studien noe «smal», da jeg ikke har fått historier fra barn som har møtt på barnehus, i følge med annen følgeperson når foresatt(e) er mistenkt.

3.11. Studiens kvalitet

Begrepene reliabilitet, validitet og generaliserbarhet blir som regel løftet frem i diskusjoner rundt kvalitet i samfunnsvitenskapelig forskning (Kvale & Brinkmann, 2009). Disse kriteriene har sin opprinnelse fra kvantitative metoder og må derfor tilpasses når det gjelder kvalitativ forskning. Ofte brukes i stedet begreper som blant annet troverdighet, pålitelighet, gyldighet og overførbarhet (Postholm, 2005; Thagaard, 2013). Jeg vil i forhold til dette studiens kvalitet trekke frem *reliabilitet*, *validitet* og *overførbarhet* (Thagaard, 2013).

3.11.1. Reliabilitet

Reliabilitet i kvalitativ forskning handler om hvordan data samles inn, anvendes og bearbeides. Reliabilitet omhandler også hvorvidt denne prosessen er utført på en tillitsvekkende og pålitelig måte (Thagaard, 2013). «Selv-refleksivitet» trekkes også fram som viktig for å styrke reliabiliteten (Kvale & Brinkmann, 2015). Dette handler om å være åpen om at jeg som forsker påvirket datainnsamlingen og/eller tolkningen, med mine verdier, antakelser og bakgrunn. Jeg har reflektert over dette i; kapittel 3.2. *Vitenskapsteoretisk forankring*, kapittel 2.2.1. *Sosialkonstruksjonisme* og kapittel 3.7. *Egen forskerrolle*.

3.11.2. Validitet

Når det gjelder validitet i kvalitativ forskning kan dette knyttes til tolkning av data og gyldigheten av de resultatene jeg har kommet fram til (Thagaard, 2013). Er det sammenheng mellom forskningsspørsmål og metodene som brukes? Reflekterer funnene det underliggende fenomenet eller forskerens antakelser?

Da jeg ikke analyserer data etter en bestemt teori eller har klare hypoteser jeg skal finne ut av, er analysearbeidet i denne studien en induktiv analyse. I dette prosjektet søker jeg ny kunnskap på et område hvor det finnes lite forhåndskunnskap. En induktiv metode innebærer at man ikke søker å bekrefte eller avkrefte antagelser, eller hypoteser på områder hvor en har mye forhåndskunnskap. Denne induktive metoden/designet har karakter som et eksplorerende design, hvor en gjennom empiri kan lage teori. Det er forøvrig ikke et krav at man må utvikle nye teorier, gjennom dette designet (Kvale & Brinkmann, 2015).

I forhold til intervjuenes validitet brukte jeg setninger som «fortell mer om det» og «hva tenkte du da» for å få en bredere historie. Jeg brukte også setninger som; «har jeg forstått det rett slik», for å sikre at jeg ikke mistolket eller misforstod informantens budskap. Dermed kunne jeg validere innholdet underveis i intervjusettingen og jeg fikk empiri i forhold til mitt forskningsspørsmål. For å ytterligere undersøke studiens validitet, kunne jeg sendt det transkriberte intervjuet til den enkelte informant, som kunne validert innholdet. Silverman (2011), beskriver dette som medlemsvalidering, hvor informantene får lese og uttale seg om forskerens tolkning av intervjuene. Dette ble ikke gjort i denne studien, da jeg ikke hadde tatt vare på informantenes (og foresattes) personalia, som adresse. Jeg ville nok også fått utfordringer med dette grunnet tidspress.

3.11.3. Overførbarhet

Overførbarhet er knyttet til studiens nytteverdi. Det handler om hvorvidt innsikten som studien gir kan ha relevans i en lignende kontekst (Thagaard, 2013). Det kan også handle om at studien har betydning på praksisfeltet som undersøkes. Dette er opp til leseren å vurdere, men jeg har forsøkt å gi rike beskrivelser av utsagn og funn. Empirien fra studien vil kunne

være av interesse og ha nytteverdi hos andre faggrupper, hvor funnene kan kontekstualiseres fra Statens barnehus, til andre kontekster. Dette kan f.eks. omhandle studiens funn om barns behov for konkret informasjon, som er beskrevet i kapittel 4.

Funnene i studien og synspunktene til barna kan ha betydning for å reflektere over praksis på SB, selv om studien og funnene ikke kan generaliseres til å gjelde alle barnehus i Norge. Det er ikke formålet med denne kvalitative studien. Men samtidig kan funnene i oppgaven være av betydning for barnehusene, dette skal jeg nå prøve å illustrere nærmere.

Hvis det ble oppdaget feil med bremsene på tre av politibilene på Bodø politistasjon, så betyr ikke det at det må være feil med alle polititjenestebilene i Norge. Denne oppdagelsen betyr ikke at man skal endre praksis på innkjøp av akkurat denne bilmodellen, eller at man automatisk reparerer samtlige polititjenestebiler i forhold til bremsesystemet. Man ville først ha undersøkt disse bilene nærmere med utgangspunkt i bremsesvikten som er oppdaget. Bremssvikten kan omhandle lokale forhold og påvirkning, som mye salting på veiene, hvor mye bilene er kjørt i Bodø, veiforhold og andre momenter som har gjort bremsesystemet svakere. Men samtidig vil dette nok ha ført til at man hadde et ekstra øye til denne bilmodellen i landet, basert på disse tre funnene på polititjenestebilene i Bodø. Slik kan det være med kvalitative studier; man får frem noen funn som gjelder noen få informanter. Disse funnene kan ikke generaliseres til å være allmenngyldige, det er heller ikke intensjonen. Det kan dog være en indikasjon på at enkelte områder(tema) fungerer/fungerer ikke og at dette må man være litt ekstra oppmerksom på.

4. Presentasjon av funn og drøfting

Denne studien handler om barns (12-16 år) erfaringer med Statens barnehus. Spørsmålene til barna omhandlet informasjon i forkant av avhøret. Spørsmålene omhandlet avhørsdagen – da både selve avhøret på Statens barnehus, samt ukene etter avhør. Studien omhandler også om barna fikk tilbud om oppfølging fra barnehuset i etterkant av avhørene.

I dette kapittelet presenterer jeg funnene som ble analysert frem gjennom tematisk analyse. Følgende funn presenteres med underliggende drøfting under hvert funn:

Manglende informasjon, Opplevelsen av tid, Opplevelsen av avhører/avhøret, Relasjonens betydning Oppfølging fra barnehuset og Tips og råd fra barn som eksperter.

4.1. Manglende informasjon

Alle informantene oppgir manglende informasjon om hva barnehuset og dets innhold er, samt hva som skulle skje på avhørsdagen. To av informantene sier at det var mor som fikk beskjed om at det skulle gjennomføres tilrettelagt avhør på SB og videre at det var mor som ga dem informasjonen om avhørsdagen. Det kan tenkes at informasjon ble gitt mødrene, men det er ikke sikkert at mødrene fikk formidlet all informasjonen til barnet. Dette vet jeg ikke. De to andre informantene fikk informasjon om avhør av politiet selv og av ansatt på skolen. Ingen av informantene fikk skriftlig informasjon om SB, eller om hva et tilrettelagt avhør innebærer. I dag er det flere barnehus som sender ut skriftlig informasjon til følgeperson, med bilder av barnehusets lokaler, og bilde av avhører som kan formidles til barna. I tillegg er det skriftlig informasjon om rutiner før avhør, underveis og etter. Dette er ikke en praksis som er forankret i alle barnehusene, slik jeg har forstått det. Men denne type skriftlig informasjon hadde altså ingen av informantene i denne studien mottatt.

Frida – barnehus F, fortalte om hva hun hadde opplevd til noen voksne på skolen. Skolen ringte mor og Frida fikk vite samme dag som hun fortalte på skolen, at hun skulle på barnehuset dagen etter.

De fikk snakket med mamma og sånt, så han fortalte meg at jeg måtte til...på avhør...på barnehuset. Så jeg fikk vite det gjennom skolen da.

Jeg fikk egentlig ikke så veldig mye informasjon, fordi det ble så brått. Ehh...det var noe som skjedde en kveld. Så dro vi dagen etterpå.

De sa at det var politi som var der og at dem ikke hadde på seg uniform, for å gjøre det mindre skummelt for oss da. Og at det er en plass der mange unge kommer for å forklare seg, fortelle sin historie om det som har skjedd og sånn.

Cathrine – barnehus C: Fikk beskjed om at hun skulle i avhør, bare noen timer før avreise til det aktuelle barnehuset. Politiet formidlet beskjeden til Cathrine.

Nei, jeg hadde ikke hørt om barnehuset før..eller jeg snakket litt med en venninne, som fortalte fordi hun hadde vært der før og hun sa det ikke var noe å grue seg for, men jeg gruet meg litt fordi jeg visste ikke helt hvordan de voksne var der. Jeg fikk vite at de var fra politiet, de som jobbet der. Og psykologer..og sånt. Jeg fikk ikke noe spesielt mer informasjon fra voksne.

Hvis de liksom kunne sagt at...jeg skal i et avhør..og at jeg ..ehhh...ja..det som skulle skje, de kunne sagt det da.

Caroline – barnehus C: Hadde ikke fått noen informasjon om barnehuset før avhør. Caroline fikk beskjed av mor om at hun skulle møte i tilrettelagt avhør.

Jeg hadde forestilt meg en skikkelig streng plass, på en måte som en politistasjon, men det var en helt vanlig bygning. Det var ganske sjokkerende. Jeg hadde aldri vært i..sånn..barnehus, så jeg visste ikke hvordan det skulle være. Jeg tenkte det skulle være sånn..forskjellige rom. Sånn som du ser på serier, hvor du tar et avhør med noen..og så er det sånn speilgreier der, hvor folk står bak og ser. Jeg tenkte det skulle være sånn.

Beate – barnehus B: Fikk beskjed av mor at hun skulle til tilrettelagt avhør på Statens barnehus.

Jeg fikk vite at det var en plass der mindreårige fikk komme, i stedet for å dra til politistasjonen på avhør.

Alle disse sitatene fra informantene viser at det er manglende informasjon om hva SB er. En av fire informanter hadde fått informasjon om at det jobber psykologer på SB. Cathrine fikk beskjed om at det jobbet psykologer der, sammen med politi. Men det virket ikke som Cathrine fikk informasjon om at psykolog på barnehuset kunne være til hjelp for henne. Det kan virke som at to av informantene (Caroline og Beate) hadde fått informasjon om at de skulle snakke med politiet i et avhør, som er en mer tydelig informasjon. Frida og Cathrine hadde fått beskjed om at de skulle snakke på en plass hvor barn fikk snakke, hvor det jobbet politi og psykologer.

I forhold til Barnehus evalueringen Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen, & Gundersen, 2012) fremkom det at de aller fleste barna var informert om hva som skulle skje på barnehuset før de kom. De fleste visste litt, men en relativ stor andel visste det meste («det meste» var et svaralternativ i undersøkelsen). Av barna svarte 8% at de ikke visste hva som skulle skje på

barnehuset. 58% svarte at de visste litt, mens 34% av barna svarte at de visste det meste. Hva som ligger i svaralternativene var vanskelig å lese ut av denne studien.

Jeg mener det er viktig at alle barnehus orienterer barn, samt verger/følgepersoner med skriftlig informasjon. Dette sikrer i større grad at barn får tilstrekkelig og relevant informasjon, samt får se bilder av lokalene til barnehuset. Barn har også en rett til informasjon om hva man skal delta i, jf. BK artikkel 12. Caroline forestilte seg en helt annen kontekst (som en politistasjon), når hun fikk beskjed om at hun skulle møte i tilrettelagt avhør på SB.

I den svenske studien til Rasmusson (2010), fremkom det at de fleste barna var godt informert om hva som skulle skje på «barnas hus», men et par informanter/barn hadde ikke fått tilstrekkelig informasjon om avhøret i forkant. I tillegg fant voksne det vanskelig å forklare for barn hvorfor det skulle i avhør.

In most cases it seemed that children easily understood what a police interrogation is and how they were expected to act there. However, statements from a couple of interviews indicate that it may be difficult to explain the purpose of a police interrogation to a younger child. (Rasmusson, 2010, s. 317).

Det er som regel politiet som orienterer foresatte om at barnet skal møte til tilrettelagt avhør vedrørende straffesaken. Det kan dermed være at informasjon om hva barnehuset ellers inneholder, kan glippe. Men som man ser av informantenes erfaring, blir det svært viktig å gi korrekt og tydelig informasjon, som også innebærer å formidle at barnehuset har rådgivere/terapeuter som kan følge opp barnet og familien rett etter avhøret. Det kan dermed virke som informasjonen som omhandler andre aspekter enn avhøret, kan glippe når dette formidles til barn i forkant av avhørsdagen/avhøret. Statens barnehus har ansvaret for å planlegge avhørene, dette skjer i samrådsmøter med de aktuelle aktørene. Min erfaring er at fokus omhandler logistikk og informasjon mellom aktørene for å best mulig være forberedt til avhørsdagen. Min erfaring er at man i mindre grad fokuserer på hva som skal formidles til barn i forkant av avhøret, vedrørende hjelpetilbudet på Statens barnehus. Fokuset er i større grad knyttet til straffesaken og mulig etterforskning som må skje i forkant av avhørsdagen. Slik må det også være, da «inngangen» til Statens barnehus er anmeldelse i straffesak. Samtidig vil det kunne være til hjelp at barnet får så korrekt informasjon som mulig i forkant.

Statens barnehus innehar mange aktører og oppgaver, hvorav hjelp og oppfølging er en av dem. Dette burde naturligvis også barn ha kjennskap til i forkant av avhørsdagen.

Da stortinget besluttet å opprette barnehus i 2005 (Innst. S. Nr. 123, 2004-2005) var det flere forutsetninger som skulle ligge til grunn for etableringen, som blant annet:

- Barn som fortalte om vold og/eller seksuelle overgrep skulle beskyttes.
- Etablere egnede barnevennlige lokaler.
- Barns beskyttelsesbehov var overordnet det strafferettslige perspektiv.
- Barn som fortalte om vold og/eller seksuelle overgrep skulle sikres oppfølging i Barnas Hus.

Som man kan lese av forarbeidet til opprettelsen av Statens barnehus, er barns rett til beskyttelse overordnet straffesaken. Jeg opplever derimot som barnehusansatt at straffesaken er det overordnede i saker hvor barn skal møte i tilrettelagte avhør. Det er et stort fokus på at frister skal holdes og dette er styrende i sakene. Jeg skal senere i oppgaven presentere Frida sin opplevelse av å «komme i skvis» mellom tilbudene til Statens barnehus; gjennomføring av avhør og oppfølging av barn. Dette beskriver jeg i kapittel 4.5. «Oppfølging fra Statens barnehus».

Det blir svært viktig at kommunikasjonen mellom politi og følgeperson til barnet, foresatt eller annen, blir så tydelig som mulig. Dermed kan barn bli gitt tilstrekkelig informasjon om hva som skjer, og som igjen kan uttale seg om hva man tenker om å må møte til et tilrettelagt avhør, jf. barnekonvensjonen artikkel 12. Olsson og Kläfverud (2017, s. 61) skriver at barna i deres studie ikke fikk tilstrekkelig informasjon fra følgepersonene og at barna følte at deres spørsmål ikke ble besvart av voksne:

The invitation and accompanying persons gave them very little information. Parents and safety persons were often not familiar with Barnahus, and the others present when children were summoned, child welfare caseworkers and special representatives for children, did not seem to want to say much. The children felt that their questions were not answered. I could ask questions but I did not get much of an answer. They could answer: 'You have to wait and see' or 'You have to ask the person we will meet there'. (Sara 14 yrs).

Når voksne ikke kan, eller vil gi tilstrekkelig informasjon om hva som skal skje, bidrar dette naturlig nok til å skape usikkerhet hos barnet. I nevnte studie fremkom det at følgepersonene ikke hadde fått tilstrekkelig informasjon om «barnahus», eller hva barnet skulle snakke om. Voksne måtte derfor svare barn; «du må vente å se», når barnet hadde spørsmål om hva som skulle skje. Studien viser da særlig til mangler i informasjon når foresatte er mistenkt, og således ikke er følgeperson for barnet. Studien viser til brudd på barnekonvensjonens artikkel 12. Sandberg (2016) viser til at barn må informeres tilstrekkelig før det kan uttale seg. Det virker som straffesaken kommer foran barns rettigheter, jf. barnekonvensjonens artikkel 12.

Manglende informasjon i forkant av avhørsdagen og på avhørsdagen, ble tydelig fra flere av informantene i denne studien. I saker hvor det mistenkes at barn er utsatt for vold eller seksuelle overgrep, har vi nå betydelig kunnskap om hva dette kan gjøre med barns utvikling. Barn som har vokst opp med vold eller overgrep i nære relasjoner, utvikler toksisk stress, som kan være skadelig for hjernens utvikling (Kirkengen & Næss, 2015). Barn som vokser opp i trygge hjem, får omsorgsfulle og trygge samspillserfaringer som igjen bidrar til at verden oppleves som trygg og forutsigbar. Lillevik & Jørgensen (2016, s. 187) skriver at ved gjentatte voldshandlinger, eller seksuelle overgrep i nære relasjoner, klarer ikke barn å integrere disse opplevelsene samtidig som barnet skal opprettholde tillit til at verden er trygg og forutsigbar. Dette blir vanskelig, da den voksne som skulle representere kjærlighet og trygghet, er overgriper. Når vi har kunnskap om at denne målgruppen har ekstra behov for forutsigbarhet, bør politi og barnehus etterstrebe dette. Det kan være politifaglige argumenter som handler om at barn i forkant ikke skal ha tilstrekkelig informasjon om hva avhøret skal omhandle. Politiet kan være bekymret for at barnet kontakter mistenkte (eller motsatt, hvis dette er mor og/eller far) før avhøret. Barnet kan bli truet til taushet av mistenkte i forkant av avhøret. Dette kan også omhandle barn som er innkalt som vitner, hvor man på forhånd ikke besitter informasjon om at vitnet selv er utsatt for vold og /eller seksuelle overgrep. Man må da «gå forsiktig frem» i forhold til hvilken informasjon som gis i forkant, slik at man ikke leder/påvirker barnet. Politiet må være forsiktig med å dele all informasjonen i forkant av hva f.eks. storebror har fortalt om vold og/eller seksuelle overgrep. Denne type diskusjon gjennomføres som regel alltid i formøte på Statens barnehus. Det diskuteres da hvor mye informasjon kan gis i den enkelte sak ut i fra omstendighet, barnets alder eller andre forhold.

Samtidig er barnets behov for forutsigbarhet svært viktig, barnet må kunne stole på at politiet og barnehusets «voksne» ikke ønsker barnet noe vondt. Barn som har levd med vold og/eller

seksuelle overgrep i nære relasjoner, kan ha integrert i seg en forståelsesmodell som; «verden er utrygg, jeg kan ikke stole på noen voksne», jf. (Lillevik & Jørgensen, 2016).

Antonovsky's (1979, 1987, 2012) kjernekomponenter for *Sence of coherence* er *begripelighet/forståelse, håndterbarhet og meningsfullhet*. Den første komponenten som omhandler å skape sammenheng i situasjonen er begripelighet/forståelse. Skal barn begripe hva som skal skje og få en forståelse for hva det tilrettelagte avhøret er, innebærer dette at barnet får tilstrekkelig informasjon i forkant som dekker disse behovene. Tilstrekkelig informasjon må alltid vurderes individuelt, fra alder, modenhet, omstendighet og sakens kompleksitet.

4.1.1. Informasjon om bisitterrommet

I min studie ble to av barna tatt imot av politiavhører da de ankom barnehuset sammen med foresatt. De andre to barna ble tatt i mot av rådgiver/terapeut på SB. Alle barna og foresatte ble henvist et venterom, hvor de skulle vente til avhøret skulle starte. Tre av barna møtte bistandsadvokat på venterommet. Tre av barna fikk omvisning på SB av avhører. Alle barna ble vist avhørsrommet før avhøret startet. Samtlige informanter fikk informasjon om kamera og mikrofon på avhørsrommet, samt muntlig beskjed om hvilke aktører som skulle se på avhøret fra bisitterrommet. En av informantene fikk møte aktørene på bisitterrommet etter avhøret. Ingen av informantene fikk møte aktørene som skulle observere avhøret på bisitterrommet, før avhøret startet. Samtidig ga tre informanter uttrykk for at det ville vært av betydning å møte aktørene før avhøret startet.

Caroline – barnehus C fortalte at hun fikk informasjon om hvem som satt på bisitterrommet og skulle følge med på avhøret:

*Hun sa at det var....i hvert fall..fordi at jeg hadde allerede...jeg tror i hvert fall at der satt advokaten min, så tror jeg det satt en politimann der, så tror jeg det var en eller to personer til som satt der. Jeg husker ikke helt. Men hun fortalte meg hvem som satt der på rommet...og at dem hørt på...og...
Jeg synes det var litt skummelt at jeg ikke fikk se hvem som faktisk satt bak der..og så på sammen. Hvis man hadde sett dem kunne man blitt litt mere avslappet, for da vet man hvem som er på andre siden og ser på.*

For Caroline var det uklart hvem som skulle høre på hennes historie. Caroline fikk muligens informasjon om dette i forkant av avhøret, men hun husket bare at politi og bistandsadvokat skulle være der, samt at en eller to andre personer. Caroline visste ikke hvilken rolle disse to andre personene hadde. Caroline ga uttrykk for at hun ville blitt mer avslappet hvis hun hadde møtt aktørene i forkant av avhøret, samt fått informasjon om hvilken funksjon aktørene hadde på bisitterrommet.

Cathrine – barnehus C:

Ehh....det er bare at de der som satt å så på kunne ha presentert seg. Kanskje det som kunne vært bedre. Ja, jeg tenkte veldig mye på det.

Cathrine fortalte i intervjuet at det plaget henne at hun ikke visste hvem som så på, som kunne høre de detaljerte beskrivelsene som fremkom i avhørsrommet. Hun tenkte veldig mye på dette, det plaget henne mye også i ettertid. Cathrines utsagn tolker jeg som at hun mistet kontrollen over sin egen historie, når hun ikke visste hvem som hørte på. Cathrine tenkte mye på dette i etterkant, hvem hørte hennes historie og hva skulle skje med det hun formidlet? Dette formidlet ikke politiet tydelig nok for Cathrine. På spørsmål om det ville vært en forskjell om aktørene hadde presentert seg før avhøret, fortalte Cathrine følgende:

Ehhh...ja! Det hadde vært lettere istedenfor å...forestille seg et bilde i hodet kanskje. Jeg satt jo og tenkte på det ganske mye altså. Hvem er det som se på hva jeg sier?

Cathrine var tydelig på at det ville vært lettere for henne å møte aktørene i forkant, hun fortalte videre at dette påvirket henne i avhørssituasjonen.

Frida fortalte i intervjuet at aktørene kom etter avhøret og presenterte seg. Men Frida ga uttrykk for at det var skummelt å snakke uten å vite hvem aktørene i bisitterrommet var:

Jeg fikk beskjed om...at de tok det opp..og ved siden av så satt det advokat og så noen flere folk, jeg fikk ikke beskjed hva de var, men det var noen flere folk som jobbet med saken min, som skulle sitte å se på...ja hele opptaket. Så det var litt skummelt å vite at de satt å så på alt jeg sa.

Frida var den eneste informanten som formidlet at hun fikk hilse på aktørene og dette skjedde etter avhøret. Frida formidlet at det var uklart hvilken funksjon de ulike aktørene hadde på

bisitterrommet, hun fikk ikke informasjon om dette. Frida ga uttrykk for at det var skummelt å snakke, når disse aktørene (som hun til da ikke hadde møtt) skulle høre og se på henne snakke i avhørsrommet.

Beate fortalte at hun fikk møte terapeut fra SB og bistandsadvokat. Hun fikk også opplyst hvilke aktører som skulle høre/se på avhøret fra bisitterrommet. Hun formidlet dog at dette ikke var av betydning for henne å vite, eller hilse på aktørene, før eller etter avhøret.

Beate- barnehus B:

Ehh..husker bare noen fra politiet, advokater og psykologer. Fikk bare møte behandleren og min bistandsadvokat.

Det kan tyde på at det individuelle forskjeller, samt at sakenes innhold kan påvirke behovet for å møte aktørene som skal høre og se det barnet forteller i tilrettelagt avhør. Alle fire informanter fortalte at de ikke hilste på aktørene som var med på tilrettelagte avhør, i forkant av avhøret. Tre av informantene fortalte at dette opplevdes som problematisk. Barna visste ikke rollene til aktørene. Det ble da ubehagelig å formidle sin historie i avhørsrommet, da dette ikke var avklart på forhånd. Dette oppleves som utfordrende når barna snakket om vanskelige tema som vold og/eller seksuelle overgrep.

Forskrift om avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner § 11 (tilrettelagte avhør), er ikke veldig konkret på hvilken informasjon som skal gis. Dette skal tilpasses det enkelte vitnes alder og utviklingsnivå. Her er et utdrag:

Avhøreren skal gi vitnet informasjon om avhørssituasjonen. Informasjonen kan omfatte hvem som følger avhøret og hvor de befinner seg, at det tas videoopptak av avhøret, hvem som kan få se opptaket i ettertid og hva opptaket skal benyttes til. Hvor mye informasjon som skal gis og hvordan den skal formidles skal tilpasses vitnets alder, utviklings- og funksjonsnivå og omstendighetene for øvrig.

I forhold til BK artikkel 12 skal man høre på barnets meninger, slik at barnet skal gis anledning til å møte aktørene, hvis barnet ønsker dette. Samtidig formidlet Cathrine til meg at hun synes det var vanskelig å skulle mene noe som helst om hva som burde gjøres, da hun rett og slett ikke hadde fått tilstrekkelig informasjon om hva som var mulig, som f.eks. at man kunne møte aktørene på bisitterrommet før avhøret skulle begynne. Forskriften §11 legger

vekt på at informasjonen skal tilpasses barnets alder, utviklings- og funksjonsnivå og omstendighetene. Dette innebærer at det skal være individuelle vurderinger til hvert avhør om hvilken informasjon som skal gis. Informantene i denne studien er tenåringer. Tre av fire gir uttrykk for at det opplevdes ubehagelig å snakke, når de ikke visste hvem som hørte på. Det burde derfor vurderes at tenåringer gis tilbudet å møte aktørene i forkant av avhør. Cathrine ga uttrykk for at manglende informasjon preget henne mye i avhøret, hun tenkte mye på dette i situasjonen. Manglende informasjon om hvilke aktører som var tilstede på bisitterrommet, bidro kanskje til at dette avhøret ikke ble optimalt gjennomført, da dette preget henne i avhørssituasjonen. I bunn og grunn burde alle barn hilse på aktørene før avhør. Samtidig kan det kanskje for de yngste barn, være uhensiktsmessig å møte så mange voksne. Det kan kanskje til og med virke skremmende. Barns mulighet til å hilse på aktørene på bisitterrom burde diskuteres i alle saker, gitt disse funn.

4.1.2. Opplevelsen av å være nervøs

Caroline fra barnehus C fortalte at hun ble nervøs når hun fikk beskjed om at hun skulle i avhør på Statens barnehus. Caroline var redd for at hun hadde gjort noe galt.

Første gangen...jeg tror mamma sa i fra til meg at...jeg husker ikke. Men noen hadde ringt og spurt om jeg kunne komme til barnehuset...for å snakke i sånn avhørsgreie for en sak som skjedde i ***** måned. Så...ehh...Ja, så i hvert fall...jeg vet ikke hvem det var...men det var mamma som fikk informasjonen, så fikk jeg vite det fra henne. Jeg ble jo litt nervøs når jeg hørte at jeg skulle på avhør, så hun bare fortalte meg at jeg bare skulle få noen spørsmål om noe som hadde skjedd alt mulig sånn. Og...ja...hun informerte litt sånn at jeg kunne slappe av litt før vi dro dit. Jeg tenkte at jeg hadde gjort noe galt og sånn...og...jeg vet ikke...jeg ble i alle fall nervøs av politiet og avhøret.

Ordet politi og avhør, kan ha et annet innhold hos barn/ungdom, enn man tenker over. Som voksen vil man nok også kjenne på nervøsitet hvis man fikk beskjed om å skulle møte i avhør. Det er ikke overraskende at barna ble nervøs av ordet, spørsmålet er om de ble unødvendig nervøs, grunnet manglende informasjon? Det er derfor avgjørende at barn blir tilstrekkelig godt nok informert. Tre av informantene visste hvorfor man skulle til Statens barnehus. Caroline begynte å tenke på om hun hadde gjort noe galt og om det var grunnen til at hun skulle til avhør. Dette kan forstås som at informasjonen om hvorfor Caroline skulle til avhør, ikke var tilstrekkelig ivarettatt.

Cathrine fra barnehus C:

*Ehhh...jeg tenkte...oi hva skal jeg gjøre nå liksom? Jeg var veldig redd og spent.
(...)Det var liksom...hva skal nå skje?*

Cathrine ble veldig redd og spent og var tydelig usikker på hva som skulle skje. Dette kan ha sammenheng med at hun fikk beskjed samme dag at hun skulle møte i avhør. Opplevelsen til Cathrine bærer preg av lite informasjon i forkant, noe som gjorde tiden før avhør ubehagelig. Det virket som Cathrine ikke hadde noe som helst informasjon om hva som skulle skje, men hun visste hvorfor hun skulle til Statens barnehus.

Frida fortalte at hun gruet seg og opplevde dagen på barnehuset som skummel:

Ehhh...Det var noe jeg gruet meg til...eller det var litt rart. Jeg hadde aldri gjort det før og så...Det var en skummel dag egentlig. Jeg var veldig sliten etter avhøret. Jeg dro ikke på skolen liksom etterpå, jeg fikk lov til å være hjemme da.

Cathrine fikk beskjed samme dag som hun fortalte om hva hun var utsatt for, at hun skulle dra til Statens barnehus i et tilrettelagt avhør. Slike erfaringer opplever mange barn, når foresatte er mistenkt.

Det å få beskjed om at man skal i et tilrettelagt avhør, kan sette følelser og tanker i sving. Særlig når man vet at dette omhandler tema som vold og seksuelle overgrep. Mange barn opplever å få beskjed samme dag som de skal til avhør. Barn kan da få beskjed om morgenen av ansatt i barneverntjenesten, eller ansatt på skolen/barnehagen, at man skal til Statens barnehus å snakke med politi. For enkelte barn innebærer dette å reise med bil, båt, tog eller fly. Slik er det vedrørende barn som skal til Statens barnehus Bodø, som dekker hele Nordland fylke. Det blir derfor viktig at barn orienteres med så konkret informasjon som mulig, før de reiser sammen med følgeperson (når foresatt er mistenkt). Barn har rett til å få informasjon og har rettigheter til å uttrykke sin mening i forhold til dette, jf. BK artikkel 12 og barneloven § 30. I forhold til barneloven §30 gis barn rett til å uttrykke sin mening, før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet. Min erfaring er at barns mening om å stille til avhør, ikke er etterspurt av politiet eller barnehus i forkant av tilrettelagte avhør. Barn formidles at en skal møte på barnehus. Samtidig som barnekonvensjonen og barneloven

fremhever barnets rett til å gi uttrykk for sin mening, gir den ikke anledning til at barn skal få bestemme, barn kan ikke ta avgjørelser alene. Dette er en rettighet barn har til å gi uttrykk og til å få informasjon. Dette er en rett til å gi uttrykk for sine synspunkter, eller la være. Straffeloven derimot omhandler blant annet en plikt til å vitne.

Jeg har noen ganger forberedt saker, hvor barn nekter å komme til avhør. Jeg opplever heldigvis at politiet ikke på noen måte tvinger barn til å møte på Statens barnehus. Det ville skapt en uholdbar situasjon for barnet og forutsetningene for et godt avhør, ville vært dårlig. Når barn nekter å komme til avhør (det skjer ikke veldig ofte) er det viktig å avklare hvem som skal snakke med barnet da? I slike saker er det viktig at barneverntjenesten er involvert. Således opplever jeg at barns stemme blir vektlagt, når de ikke ønsker å møte til avhør. Da med perspektivet til barnekonvensjonens artikkel 3 og artikkel 12, hvor barnets beste og barnet rett til å uttrykke seg, vektlegges i større grad enn straffeprosessloven §§ 108, 239, hvor barn har vitneplikt. I slike eksempler opplever jeg at barnekonvensjonen går foran, ved eventuell motstrid (Andersland & Mevik, 2016).

Tre av barna beskriver at de gruet seg, var redd, var spent og ble nervøs når de fikk beskjed om at man skulle møte på barnehuset i et tilrettelagt avhør. Dette kan omhandle at barnet har fått informasjon, men at denne informasjonen har vært for utydelig. Lignende funn om at barn er nervøs og utilpass vedrørende å måtte møte til avhør, er også å finne i forskningen til Olsson og Kläfverud (2017, s. 61).

The children at first felt being summoned to Barnahus as something unpleasant. They became worried and felt uncomfortable. Feelings of fear, nervousness and anxiety emerged for the children. As time went on, they understood that it was the police they were going to meet.

Caroline var tydelig på at hun lurte på om hun hadde gjort noe galt og om dette var årsaken til at hun måtte til Statens barnehus. Når hennes opplevelse av informasjonen er så vag, er det ikke rart at barn blir nervøse og gruer seg til å møte på barnehus. Jeg opplever at politiet og barnehusene er blitt flinkere til å tydeliggjøre til både følgepersoner og barn om hvorfor det skal gjennomføres tilrettelagt avhør. Dette har særlig de siste to årene blitt fokusert på av Politihøgskolen og Kripos. Man ønsker nå at barn så raskt som mulig skal vite hva saken omhandler og hvorfor man skal til avhør. Jeg opplever likevel i enkelte saker, at både politi og

barnehus råder følgeperson å fortelle til barnet i forkant av avreise, at barnet skal snakke om hvordan det er hjemme. Dette kan bli for lite informativt og barnet kan skape seg egne forestillinger om hva politiet ønsker å vite. Dermed er det ikke rart at barn var nervøse, syns det var skummelt og ble redd, slik Caroline, Cathrine og Frida fortalte.

Olsson og Kläfverud (2017) skriver at barn som ikke får tilstrekkelig informasjon kan skape egne forestillinger, om det har hendt noe grusomt med en eller flere familiemedlemmer.

“What is going on?”, and these are answered evasively, it allows for many thoughts and wide scopes of imagination, including fearing the worst, as to both why the child is summoned to Barnahus and what is going to happen at Barnahus and afterwards. A child’s understanding of what is going on could easily involve the assumption that something dangerous has happened to someone in the family. (s. 69)

Antonovsky (1987) skriver at det er viktig at «verden blir forutsigbar igjen», (særlig) etter traumatiske hendelser. Barnet må i forkant få tilstrekkelig informasjon om hva en dag på barnehus innebærer slik at barnet forstår sammenhengen og årsaken til hvorfor de skal i avhør på SB. Samtidig er det vanskelig å formidle på forhånd av et avhør hva som skal skje etter avhøret er over. Det kan fremkomme opplysninger i avhøret av barnet som tilsier at barneverntjenesten må foreta en midlertidig akutt plassering av barnet etter avhør, jf. Lov om barneverntjenester § 4-6.

I min studie fremkommer det at barna ikke hadde fått tilstrekkelig informasjon i forkant av tilrettelagt avhør på Statens barnehus. Det er slik jeg ser det en tett kobling, mellom følelsen av å være nervøs og manglende informasjon.

4.2. Opplevelsen av tid

Frida hadde vært to ganger i avhør på Statens barnehus. Første gang fikk hun beskjed dagen i forkant av avhøret. Vedrørende det supplerende avhøret måtte Frida vente en uke fra hun fikk beskjed om avhør, til gjennomføring av dette. På spørsmål om det var passe nok tid å vente i en uke, svarte Frida fra barnehus F:

*Jeg synes det var passe tid. For da fikk jeg tenkt på...og tenkt over hva jeg skulle si..
Man trenger tid til å tenke gjennom hva som skal skje.*

Høsten 2015 ble det iverksatt ny straffelov, samt nye forskrifter for avhør av barn og særlig sårbare. De nye fristene til politiet er differensierte frister, ut fra handlingen og når dette skjedde. Tidligere var fristen 14 dager fra anmeldelse til gjennomføring av avhør. Den fristen ble svært sjeldent overholdt av politiet. Nå er fristen en uke, samt noen unntak på to og tre ukers frist.

Det er et stort fokus på at politiet skal «levere» på tidsfrister. Politikere, POD, politiet, barneombudet og Redd Barna er opptatt av frister og fristbrudd. Politiet har store utfordringer med å overholde fristen i henhold til loven, på ukesfristen fra anmeldelse til avhør. Av alle førstegangsavhørene som ble gjennomført i 2016, ble fristen overholdt i 47% av sakene (POD, 2016). Fristene handler om å sikre barns rettsikkerhet, samt at barnas evne til å redegjøre for hendelser ikke skal bli svekket ved at det går for lang tid i forhold til barns hukommelse. Samtidig gjør riksadvokaten politiet oppmerksom på at kvaliteten ikke må bli dårligere grunnet kortere frist i saker hvor man skal gjennomføre tilrettelagte avhør av barn. Dette ble formulert i skriv til politimesterne, statsadvokatene og Kripos, datert 21.10.2015:

Riksadvokaten understreker at fristene for avhør ikke må gå ut over kvaliteten på de tilrettelagte avhørene. Har politiet eksempelvis mottatt en bekymring om, eller er det på annet grunnlag en vag mistanke om at et barn utsettes for vold eller seksuelle overgrep fra sine foreldre, bør saken undersøkes nærmere før barnet avhøres. Det kan være nødvendig å snakke med og eventuelt avhøre flere personer med kjennskap til barnet (bamehageansatte, lærere, helsepersonell, barneverntjeneste) for å få grunnlag for å stille gode spørsmål og oppfølgingsspørsmål til barnet. Selve den polititaktiske forberedelsen av avhøret kan også ta noe tid. Blir dette samlet sett tidkrevende, gir det grunnlag for å forlenge fristen, jf. straffeprosessloven § 239 e fjerde ledd.

http://www.riksadvokaten.no/filestore/Dokumenter/2015/201500483_D1_V2.pdf

Når barn forteller om vold og/ eller overgrep til ansatte i skole, barnehage eller andre institusjoner, utløses opplysningsplikten til barneverntjenesten, jf. Barnevernloven § 6-4. Jeg har ulike opplevelser fra ulike barneverntjenester vedrørende når barn har fortalt om vold eller overgrep. Noen barneverntjenester akutt plasserer barnet før det tilrettelagte avhøret, noen barneverntjenester avventer til det tilrettelagte avhøret er gjennomført. Dette er vanskelige og utfordrende beslutninger, og som avhenger av hvor mye informasjon man har på forhånd. Har

f.eks. barnet fortalt om konkrete voldshendelser, eller er det vag mistanke? Hvis barnet forteller om konkrete voldshandlinger (eller overgrep) på skolen eller i barnehagen, er vi pliktig å beskytte barnet, jf. BK artikler 19 og 34. I slike prosesserer kan det være at politiet ikke klarer å gjennomføre sitt avhør i henhold til ukesfristen. Barnet kan være flyttet til annen bopel/ beredskapshjem og det kan argumenteres for at barnet trenger ro den første tiden. Samtidig er det ønskelig for barneverntjenesten at politiet gjennomfører tilrettelagt avhør innen rimelig tid, da barneverntjenesten kan bruke avhøret i nemndsaken.

For noen år siden opplevde jeg et graverende eksempel hvor barn ble skadelidende, grunnet systemsvikt. En skole hadde meldt til den lokale barneverntjenesten at to søsken hadde fortalt om alvorlig vold fra far. Meldingen ble liggende hos barneverntjenesten, som hadde store ressursvansker og mange sykemeldinger. Dette førte til at barna bodde hjemme i tre måneder og ble i denne perioden utsatt for ytterligere vold, før barneverntjenesten gikk gjennom meldingen. Saken ble anmeldt til politiet og tilrettelagt avhør av begge barna ble raskt gjennomført. Jeg husker disse to barna ble glad etter avhøret, når de hørte at de ikke skulle hjem igjen. Begge barna skulle flyttes til et beredskapshjem. Jeg har også opplevd det motsatte, at barn gråter når de får vite de ikke skal hjem igjen etter avhøret.

Mange flere eksempler på systemsvikt hvor barn blir skadelidende er å finne i NOU: «*Svikt og Svik – gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*» (2017:12).

I skrivet fra riksadvokaten i 2015 gis politiet anledning til å forskyve fristen ved vag mistanke. I noen tilfeller er det nødvendigvis ikke fare for at barn utsettes for vold eller overgrep, da mistenkte ikke bor sammen med barnet. I lignende saker kan politiet argumentere for å bruke noe lengre tid fra anmeldelse til avhør. Kanskje det ville være fornuftig i enkelte saker å bruke tiden til å informere barn tilstrekkelig om hva som skal skje, jf. Sandberg (2016.)?

To av informantene i denne studien formidlet at det hadde vært nødvendig å få litt bedre tid før avhørsdagen, til å tenke over hva og hvordan man skal snakke om temaet i et avhør.

Cathrine fikk beskjed at hun skulle til avhør, samme dag som hun fortalte om sin opplevelse til en voksen på skolen. Politiet handlet svært raskt og fikk på plass etterforsker, avhører, avhørsleder, bistandsadvokat og tidspunkt på barnehuset i regionen. Moren ble kontaktet og de kjørte sammen for å komme frem til avhøret på SB. Cathrine syns dagen på SB var

ubehagelig, både når det gjaldt detaljerte spørsmål i avhøret, men også usikkerheten på hva som videre skulle skje. Cathrine opplevde ikke å få tilstrekkelig informasjon. Det kan virke som at systemet rundt barnet jobbet raskt med å få på plass aktørene, men at man glemte barnet selv i dette arbeidet. På spørsmål om det hadde vært bedre for henne med en ekstra dag å forberede seg på, svarte Cathrine:

Ja. Da tror jeg at man hadde hatt tid til å spørre og sånne ting...

Målet med barn og unges deltakelse i henhold til artikkel 12 i BK kan være forskjellige. Mens ett mål kan være å øke barns selvtilitt og opplevelse av sammenheng, kan et annet være å forbedre beslutninger i de offentlige tjenestene (Christiansen, 2012). Det er ikke alltid sammenheng mellom barnets ønsker og politiets krav til fristoppnåelse. Hva teller mest, er en viktig diskusjon. Sandberg (2016) belyser barnets rettigheter i forhold til barnekonvensjon artikkel 12. Sandberg skriver at barnets mulighet til å gi uttrykk for sine meninger og uttrykk i forhold til BK artikkel 12, innebærer at barnet må ha blitt tilstrekkelig informert. Skal barn gis en reell mulighet til å gi uttrykk for sin mening, må barnet ha tilstrekkelig informasjon på hva barnet skal mene noe om.

For Cathrine sin del virker det som at ingen spurte henne om hennes mening/synspunkt vedrørende å dra til Statens barnehus i et tilrettelagt avhør.

I saker hvor barnet bor sammen med f.eks. mistenkt voldsutøver eller overgriper, er det viktig å ha et tett samarbeid mellom politi og barnevern. Barn skal da raskest mulig til avhør.

Flere aktører bidrar i arbeidet som forplikter samfunnet å jobbe for at barn ikke skal leve i volds- eller overgrepsutsatte situasjoner. Dette er et samfunnsoppdrag som er forankret i ulike lovverk, som jeg tidligere har vist til. Det er av betydning at barn gis mulighet å fortelle så raskt som mulig.

Dette er tematisert i en artikkel som ble publisert høsten 2016 i *Tidsskrift for norsk psykologforening* (Steine, et al., 2016). Artikkelen omhandler prosjektet «Longitudinal Investigation of Sexual Abuse (LISA)», som var et samarbeidsprosjekt mellom Universitetet i Bergen og de fire største sentrene mot incest og seksuelle overgrep i Norge og hadde 537 voksne informanter. I denne forskningen fremkom det at gjennomsnittsalder for første gang

man opplevde seksuelle overgrep var 6,5 år. Videre var snittalder for første gang man fortalte noen om overgrepene, 23,3 år. I følge denne artikkelen tar det 17,2 år fra man opplever seksuelle overgrep, til man forteller om dette.

I tilrettelagt avhør av barn, er ikke fokuset på det terapeutiske og det *helende* i behandling, men på konkrete vitneobservasjoner og detaljer om de kriminelle handlingene som barnet har vært utsatt for, selv om det selvsagt vektlegges å trygge barnet i avhørsrommet. Som tidligere beskrevet viser forskningen hvor vanskelig det er for barn å snakke om, eller «avsløre» hva man er blitt utsatt for når det gjelder seksuelle overgrep. Det kan gå mange år. Det gjennomføres tilrettelagt avhør når bekymringen er blitt anmeldt til politiet. Det kan være bakgrunn av hva barn selv har fortalt om vold og overgrep til andre voksne, men også på symptomer/mistanke som kan tyde på at barn har opplevd seksuelle overgrep eller vold. I denne konteksten legger man opp til at barn og ungdom skal fortelle om dette på noen timer på SB, mens artikkelen fra Steine (et al., 2016) gir oss informasjon om det kan gå år før man er klar for å fortelle. Men samtidig kan dette omhandle at ingen voksne har spurt, eller gitt barn mulighet til å fortelle?

I denne studien av personer utsatt for seksuelle overgrep, gikk det i gjennomsnitt 17,2 år før respondentene første gang fortalte om seksuelle overgrep de ble utsatt for i barndommen. Lengre latenstid var knyttet til mer symptomer på posttraumatisk stress, angst, depresjon og insomni som voksen. Lavere alder ved første overgrep var knyttet til både lengre varighet av overgrepene og til lengre latenstid for å fortelle om overgrepene. Funnene våre understreker at det er behov for systematiske tiltak for å fange opp overgrepsutsatte personer, og viktigheten av at avdekking av seksuelle overgrep ikke overlates til de overgrepsutsatte barna selv. (s. 889)

Det konkluderes med at det blir viktig å avdekke seksuelle overgrep så tidlig som mulig, da skadeomfanget virket å være større når barna var yngre ved første overgrep og at disse barna opplevde lengre varighet av overgrep og det tok lengre tid å fortelle andre om dette. Dermed er opplevelsen av tid et viktig tema i avdekking av seksuelle overgrep (og vold), hvor politiet og barnehus har en avgjørende rolle for å tilrettelegge for at barn kan fortelle. Men det er like viktig at aktører og ansatte som møter barn i det daglige, innehar kompetanse på området.

Statens barnehus Bodø har vært i de aller fleste grunnskolene i Bodø kommune og informert ansatte om vold og overgrep mot barn, slik at ansatte kan føle seg bedre rustet til hvilke tegn

man skal se etter hos barn. Det har vært viktig for barnehuset å hjelpe ansatte, slik at de tørr å snakke med barn hvis barnet forteller om/opplever vonde ting i livet sitt.

Statens barnehus har også vært i skoler utenfor Bodø kommune og snakket direkte til barn om det samme tema. Samt at ansatte har vært på kommunale og interkommunale fagdager og bidratt med kunnskap om vold og overgrep mot barn. Når ansatte føler seg tryggere på temaet, kan dette på sikt føre til at dette blir signalisert til barn, slik at barn i større grad tørr å fortelle om sin vonde hemmelighet til lærer, pedagogisk leder eller assistent. Barnet løper ikke til barnevern eller politi og forteller, barnet forteller til voksne som det stoler på.

Ullmann (2003) har forsket på hvorfor barn ikke forteller om overgrep. Hun intervjuet voksne kvinner (fra USA) som hadde opplevd seksuelle overgrep som barn. Noen av funnene var: *at barn ikke hadde noen å fortelle dette til, barn fryktet overgriper, barn ville beskytte overgriper mot straff og var redd for å ikke bli trodd* (2003, s. 96-97). Denne artikkelen er noen år gammel. Jeg håper at barn nå har en større mulighet til å fortelle, ved at voksne i barnehage og skole er kompetente til å se og snakke med barn, ved mistanke om at barn utsettes for vold og/ eller seksuelle overgrep.

Opplevelsen av tid omhandler flere momenter. I denne studien viser jeg til at to informanter fortalte at de kunne behøvd noen dager å forberede seg før avhør. Når barn forteller på skole eller barnehage at det utsettes for vold eller seksuelle overgrep hjemme, er tidsaspektet viktig. Det blir da viktig å gjennomføre tilrettelagt avhør av barnet så raskt som mulig. Det er dermed to parallelle prosesser som foregår samtidig under det tilrettelagte avhøret; straffesaken og barnevernssaken. Men begge lovverk er forpliktet av BK artikkel 19; «Alle barn har rett til at ingen skader eller misbruker dem», og artikkel 34; «Alle barn skal vernes mot seksuelt misbruk».

4.3. Opplevelsen av avhøret/avhører

Hvilke forhold må legges til grunn for at barn skal kunne fortelle om vold og/ eller seksuelle overgrep på Statens barnehus? Informantene har ulike opplevelser av det tilrettelagte avhøret, som gjennomføres av spesialutdannet politi. Tre av informantene opplevde i første avhøret at avhører trodde på deres historie og tok hensyn til om de trengte pauser og lignende. Dette er et viktig funn, som omhandler at barn opplever at deres historier har gyldighet i avhørsrommet. Caroline hadde en annen opplevelse når hun kom til avhør nummer to, som jeg skal beskrive litt senere i dette kapitlet.

Informantene opplevde det som positivt at avhører ble litt kjent med dem, før de skulle snakke om selve saken. I avhørsmetoden DCM; Dialogiske Samtale Metoden/The Dialogical Communication Method (Gamst, 2011; Gamst & Langballe, 2004), legges det opp til at barnet skal trygges i første fase; kontaktetablering – hvor avhører og barnet skal bli bedre kjent. Denne fasen gjennomføres for å trygge barnet i settingen, samt at man snakker om nøytrale hendelser for så igjen arbeide med dialogmønsteret som skal prege resten av avhøret. To av informantene mente at det ville vært bedre å ha møtt avhører før det tilrettelagte avhøret, da dette ville gjort det enklere og snakket om vanskelig tema, i selve avhøret.

Frida – barnehus F:

Jeg vet ikke helt.. Kanskje at vi skulle spist sammen før vi startet, så kunne jeg blitt kjent med dem som skulle snakke med meg.

Det kan være ulik praksis på de ulike barnehusene. Ofte snakker avhører med barnet og gir litt praktisk informasjon før de går inn i avhørsrommet. Jeg tolker utsagnet fra Frida som noe annet enn bare å få informasjon. Jeg tror det omhandler å bli litt mere kjent med hverandre før en skal i avhørsrommet. Dette slik at barnet vet mer om avhører og motsatt. Frida mente dette kunne ivaretas gjennom å møtes til uformell prat i forkant, gjerne til en felles lunsj.

Caroline – barnehus C mente at man burde fått møte avhører noen dager i forveien.

Få møte personen som skal avhøre deg. Blir litt...ikke akkurat kjent med personen, men vet i alle fall hvem det er. Det er mange ganger at det er svært personlige ting som blir snakket om der og det blir sikkert stort press for mange barn som er der...Kanskje særlig småbarn som ikke føler seg trygg og da kunne man møtt personen...jeg vet ikke, 1-2 dager før..og du får litt oversikt over hvordan personen er liksom. Det ville vært bra. Og så...ehh...kommunikasjonen inne på rommet. At det hadde vært mer som en samtale i stedet for et avhør.

Noe som jeg også savner...noe jeg lurer på, om det er mulig...er å få...selv om du skal på avhør med en person man aldri har møtt i livet sitt før. Kanskje man skulle hatt et møte før, bare snakket litt sammen. Da tror jeg det hadde blitt mye lettere å sitte på et rom med dem og snakke om personlige ting.

Ønskene om å møtes før avhør kan forstås i forhold til at barna skal fortelle om hendelser de har vært vitne til, eller selv har opplevd som omhandler vold og/eller seksuelle overgrep. Dette skal foregå over noen timer på SB, hvor barn skal fortelle til en person de aldri har møtt tidligere. Disse tema er svært utfordrende å snakke om og berører svært personlige erfaringer, som kan være av traumatiserende karakter. Kontaktetableringen i DCM metoden skal sørge for at avhører bruker tid i avhørsrommet til å bli kjent med barnet og motsatt. To av informantene i min studie sier noe om at dette kanskje ikke er tilstrekkelig, til å bli kjent og trygg nok til å fortelle sin historie som omhandler vold og/eller seksuelle overgrep. Som tidligere nevnt i denne oppgaven, vet jeg ikke grunnlaget for anmeldelsene og hvorfor den enkelte informant var til avhør på SB.

Det blir i mange saker umulig for avhører å møte barn flere dager i forkant. Barnet får i mange tilfeller beskjed samme dag som avhøret skal gjennomføres. Dermed må avhører i mange tilfeller bruke tiden i avhørsrommet på å bli kjent med barnet. Politiet kan ikke møte barnet dager i forkant, hvis foresatte er mistenkt. Dette ville satt barnet i en umulig situasjon, hvor barnet måtte ha holdt dette hemmelig for sine foresatte, slik at mistenkte ikke kan true barn til stillhet, eller påvirke på annen måte.

Barn kan bli spurt om svært detaljerte temaer i sine avhør, da dette har betydning for straffeutmålingen. Cathrine og Frida ga uttrykk for at det var svært ubehagelig å snakke med en fremmed person og svare på svært detaljerte spørsmål. Men begge informantene ga samtidig uttrykk for at dette bedret seg utover i avhøret, etter man hadde blitt litt mer kjent med avhører.

To av informantene hadde tidligere erfaringer med å snakke med helsesøster og psykolog, før de kom til avhør. Jeg spurte dem om hvordan de opplevde den terapeutiske samtalen forskjellig fra samtalen i et tilrettelagt avhør.

Frida fra barnehus F snakket om opplevelsen med avhører i avhørsrommet:

Kanskje det som er bra er at ehh...hun trodde på meg og...Ja...men det som ikke var så bra var at hun ikke spurte meg så mye om hvordan jeg hadde det nå. Hun var mere opptatt av situasjonen...Jeg hadde ikke akkurat det bra da, men ...ehh...hun spurte jo ikke om det.

Beate fra barnehus B:

*Det er litt...annerledes...det er mer slik at avhører vil høre hver detalj, mens en psykolog vil høre mer om de psykiske detaljene, ikke de fysiske...
Til å begynne med var det vanskelig for jeg husket ikke alt...Men jeg synes det er bra å komme til detaljene for det er jo egentlig der alt ligger.*

Disse to informantene hadde ulike opplevelser av ivaretagelse basert på avhørssettingen. Frida ønsket at avhører kunne være mer opptatt av hvordan hun hadde det generelt i livet, samt i avhørssettingen. Frida formidlet i intervjuet at fokuset var stort sett på hva som skjedde, på hvilken måte, omfang og lite på hvordan hendelsen hadde preget henne.

Beate derimot opplevde det som positivt at avhører var direkte på hva hun hadde opplevd. Beate hadde tidligere erfaring med å snakke med terapeut fra BUP og mente at det å komme til detaljer i saken var bra. Hun bekreftet at andre voksne som hun hadde snakket med tidligere, ikke hadde kommet inn på tema vold og/eller overgrep i samtaler. Det virket som at de voksne ikke turte å stille spørsmål som omhandlet disse tema. Ved at man ikke tematiserer, eller ikke gir barn mulighet til å fortelle om vonde opplevelser, kan det bidra til at det tar mange år før barn forteller om sine opplevelser med vold og/eller seksuelle overgrep. På de ulike barne- og ungdomspsykiatriske poliklinikkene i Nordland fylke (kanskje andre fylker også), har man begynt å bruke KATE skjema i første møte med ungdommer, som kommer til samtaler og behandling på poliklinikken. KATE står for Kartlegging Av Traume Erfaringer (NKVTS, 2016 - https://www.nkvts.no/content/uploads/2016/02/Veiledning-til-gjennomføring-av-KATECATS_gen.-2016.pdf). Dette standardiserte skjemaet brukes for å undersøke om barn har opplevd ulike traumatiske belastninger/hendelser i livet. Ved å anvende et slikt skjema, gis barnet mulighet til å fortelle om vold eller overgrep. Steine (et al., 2016) sin forskning viser at det kan gå over 17 år før man forteller andre mennesker om seksuelle overgrep. Målet må uansett være at man reduserer antall år fra overgrep begås, til barn forteller om det. Da kan det stoppes tidligere ved at barn gis anledning til å fortelle om dette, til voksne som barn stoler på.

Tre av informantene hadde vært to ganger på SB, men da i samme sak. De fleste av informantene ga uttrykk for at de var fornøyd med førstegangsopplevelsen. De følte seg ivare tatt av avhører og opplevde at avhører trodde på historien deres. Caroline fra barnehus C, kunne dog fortelle om flere momenter som ikke opplevdes bra i andregangsavhøret (supplerende avhør). Caroline opplevde at politiet ikke fortalte hva avhøret skulle omhandle og hun mente avhører virket manipulerende i settingen.

Men...når jeg var der så følte jeg at avhører var litt manipulerende. Hun prøvde å få meg til å snakke når jeg egentlig ikke ville. Så jeg følte hun presset meg til å fortelle ting jeg ikke ville. Og så når hun spurte om noe og jeg svarte på det, så...hun...vet ikke hvordan jeg skal forklare det, men...hun gjorde det slik at hun prøvde å få deg til å svare det svaret hun ville ha, i stedet for å høre på det svaret jeg gav, hvis du skjønner hva jeg mener.

Hun bare satt og kikket på papiret og kanskje hvert 10 sekund kikket hun opp til meg. Og bare hoppet fra spørsmål til spørsmål, til spørsmål. Og når hun ikke var fornøyd med svaret så spurte hun nye spørsmål rundt det jeg svarte. Kanskje for å prøve å få..ja...Det burde vært en bedre kommunikasjon på det rommet der.

Jeg syns at...det jeg glemte å si var...at selv om jeg ville avslutte avhøret, så var det ikke så lett. Jeg følte meg på en måte presset for å gå gjennom det.

Caroline fortalte ikke hva saken omhandlet (det er heller ikke viktig), men dette avhøret skulle handle om å snakke om noen Caroline kjente. Hun ønsket ikke at dette skulle bli en sak, at det skulle bli konsekvenser, og følte seg lurt av politiet/ avhører. Caroline følte seg presset til å gjennomføre avhøret og at det ikke var en tilstrekkelig god nok relasjon mellom avhører og henne. I tillegg hadde hun en informasjon om at avhøret skulle omhandle en venn/venninne. Dette endret seg i avhørsrommet, hvor fokuset ble rettet mot henne. Politiet hadde ikke informert henne om dette, mente Caroline.

I tillegg begynte hun å gråte, uten at dette ble tilstrekkelig ivaretatt. Caroline fortalte videre at hun ikke møtte noen ansatte fra barnehuset, ved sine to besøk/avhør på Statens barnehus.

Jeg begynte å grine...så....så ble jeg skikkelig sur og irritert og gikk ut. Så gikk jeg til rommet hvor mamma var, det var jo rett ved siden av.. Det var ikke noe....noen bra opplevelse. Hun politidamen skulle komme og snakke og sånt...Og alt mulig sånn, men hun gjorde ikke ting noe bedre. Jeg ville ikke snakke mer. Så alt mulig sånn...Jeg sa til henne at vi kunne gå ut..om jeg og mamma kunne gå ut og det var da til slutt at advokaten min kom.

Skuffet og skikkelig irritert...og jeg var glad for å være ferdig med det (latter). Og så var jeg irritert og skuffet fordi informasjonen jeg fikk og opplevelsen...og alt mulig sånn. Jeg tenker det kunne vært bedre.

Caroline opplevde en dårlig kommunikasjon med avhører og mente at hun ble utsatt for manipulasjon og at avhører ikke trodde på henne, eller at avhører ikke virket fornøyd med svarene hennes. Det virker som Caroline prøvde å gi beskjed om at hun ikke ønsket å snakke:

Hun prøvde å få meg til å snakke når jeg egentlig ikke ville. Så jeg følte hun presset meg til å fortelle ting jeg ikke ville.

Det er videre interessant at Caroline bruker begrepet *skuffet* (i tillegg til *irritert*) over situasjonen. Å være skuffet bruker som regel å bety at ting ikke ble som man hadde forventet. Jeg tolker hennes bruk av dette begrepet slik. Caroline hadde en positiv erfaring fra det første avhøret. Jeg vil tro at hun forventet at det supplerende avhøret skulle foregå på samme måte. Hun opplevde derimot en endring i det supplerende avhøret og sier videre at situasjonen kunne vært bedre. Det har hun nok rett i.

Historien til Caroline omhandler brudd på BK artikkel 12, hvor man ikke har hørt på barnets stemme, hvor barnet ønsket å avslutte avhøret. Som tidligere nevnt i oppgaven skal barnekonvensjonen gå foran annen lovgivning ved motstrid. Dette ble ikke fulgt, slik jeg tolker barnets opplevelse av dette tilrettelagte avhøret. Bistandsadvokaten til Caroline snakket med henne og etter en pause gikk Caroline inn i avhørsrommet for så å avslutte avhøret:

Advokaten min sa til meg at etterpå at hun hadde formidlet at jeg ønsket ikke noe sak av dette... så...alt mulig. Ja, det var det hun sa. Men jeg..sa også at jeg ikke ønsket å snakke skikkelig lenge for jeg har skikkelig dårlig temperament og når jeg klikker, så klikker jeg veldig, veldig fort. Og det ville jeg ikke, ønsket ikke å storme ut av rommet. Så jeg sa bare gjør det kjapt...så dro jeg inn på avhørsrommet og sa jeg ikke ville ha noe sak av dette her..og.. ja...så bare gikk jeg og moren min ut.

Caroline fortalte at hun og moren dro rett hjem etter avhøret og at opplevelsen av avhør nr. to var svært negativ.

Jeg ønsker å belyse Caroline sin opplevelse av avhøret, sett i lys av Antonovskys (1987, 2012) tre dimensjoner som har betydning ved kriser. Disse kjernekomponentene i *Sence of coherence* er *begripelighet/forståelse, håndterbarhet og meningsfullhet*. For Caroline sin del mangler det mange av disse faktorene. Situasjonen endret seg, da Caroline opplevde at avhører endret fokus i avhørssituasjonen, hvor Caroline skulle snakke om seg selv og ikke venninnen/vennen. Hele grunnlaget for avhøret, endret da karakter, sett fra Caroline sitt ståsted. Man kan da diskutere om Caroline forstod *hensikten* med avhøret. Caroline gråt i avhørsrommet, men det var ingen som støttet, trøstet eller ivaretok henne i situasjonen. Hendelsen i avhørsrommet opplevdes sannsynligvis ikke som *håndterbar* for Carolines del. Situasjonen med de ulike inntrykkene og følelsene ble ikke håndterbare, verken alene eller

med hjelp fra omgivelsene. Videre fant nok ikke Caroline dette avhøret som særlig *meningsfylt*, da hun følte seg presset og ga uttrykk for å være både skuffet og irritert over opplevelsen. Da hadde Caroline fått hjelp fra sin bistandsadvokat om å avslutte avhøret. Det skulle kanskje vært avsluttet på et tidligere tidspunkt, slik at Caroline kunne hatt en bedre opplevelse av å være til avhør på Statens barnehus. Da kunne sjansen vært større for at hun kunne snakket i et senere tilrettelagt avhør. Men ved en slik opplevelse virker det som usannsynlig at Caroline ønsker dette.

Barnehusevalueringen Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012) sin spørreundersøkelse til barn om hvordan det var å møte på barnehuset, ga følgende resultat:

(...)Om lag tilsvarende andeler opplevde det å ha snakket med politiet som bra etterpå: 70 prosent oppga at det stemte godt, 24 prosent at det stemte litt mens seks prosent mente det ikke stemte. På spørsmålene om det var slitsomt og skummelt å snakke med politiet, er det større spredning i materialet. En tolkning kan være at møtet med politiet i all hovedsak er positivt, men at det samtidig er både slitsomt og litt skummelt å skulle forklare seg om hva man har opplevd. (2012, s. 97)

Som man kan se opplevdes avhørene ulikt. Men det kan virke som at relasjon og kommunikasjon med avhører var viktig og av betydning for barna, i forkant og underveis i avhørene. To av mine informanter formidlet at avhører må bruke enda mer tid sammen med barn i forkant av avhøret og at dette har stor betydning.

Frida ga uttrykk for at selve avhøret hadde en utilsiktet terapeutisk effekt ved å snakke på barnehuset. Frida hadde opplevd en krenkelse uken før hun kom til avhør på Statens barnehus. Frida fortalte om en positiv erfaring, etter hun hadde fått snakket om hva hun var blitt utsatt for.

Ja, det var mye bedre å fortelle det, enn å holde det inni.

Selv om Frida formidlet at hun var nervøs før avhøret og gruet seg til dette, formidlet hun at hun var fornøyd med å få snakke om det hun hadde opplevd. Frida brukte begrepet «å holde det inni». Som tidligere nevnt i oppgaven viser det seg at det hjelper barn med å skape sammenhenger når man jobber med historien/narrativet om den traumatiske hendelsen. Ved å jobbe narrativt opplever barn at reaksjonene eller symptomene ikke blir like plagsomme

(Cohen, et al., 2006). Frida hadde en opplevelse at det var bedre å snakke om det hun var utsatt for, enn å holde dette for seg selv.

Når barn ikke gis anledning til å fortelle om vold eller seksuelle overgrep, kan det bidra til at det går lang tid fra hendelse til man forteller andre om det, jfr. Steine (et al., 2016). Frida fikk muligheten til å fortelle om sin hendelse med sine ord. Frida opplevde nok i stor grad å være aktør i eget liv, hvor hennes stemme ble vektlagt i et tilrettelagt avhør. Denne kunnskapen om hennes opplevelse er kunnskap som politiet ikke kunne fått fra andre enn henne selv. Mevik & Edvardsen, (2016, s. 56) beskriver dette fenomenet som omhandler barn som aktører og som formidlere i egen sak.

Erfaringer viser at når barn blir involvert og hørt om forhold som angår dem, får voksne kjennskap og kunnskap om forhold de ikke ville ha fått uten barnets bidrag. Dermed vil beslutninger som fagfolk tar på vegne av barnet, kunne bli bedre.

Ved å ha voksne i livet sitt som ønsker å høre deres historie, blir barnet invitert til å medvirke i eget liv og dette kan bidra til at barnet føler seg betydningsfull. Barnets stemme i tilrettelagte avhør har en betydning. Ved å invitere barnet til å dele, både i et tilrettelagt avhør men også i en intervju situasjon som denne studien, kan dette ha en terapeutisk effekt på barnet. Beate fra barnehus B beskriver noe av dette i intervjuet:

Jeg synes det var helt greit..det var litt fint å kunne tenke på at nå var det noen som var interessert i å høre på meg, trengte å høre på meg.

Det kan være helende i seg selv at barnet oppfatter seg og sin historie som betydningsfull og at avhøret har en betydning og oppleves som meningsfull for barnet, jf. *Sence of coherence* (Antonovsky, 1987, 2012).

4.4. Relasjonens betydning

Et tilrettelagt avhør har ikke intensjon å være av terapeutisk karakter. Samtidig kan det være at avhøret gir en utilsiktet terapeutisk effekt. Ved at barn får mulighet til å fortelle om sin vonde hemmelighet(er) og sette ord på hva det har opplevd, får barnet blant annet hjelp til å plassere skyld i forhold til volden eller overgrepene barnet har opplevd. Politiets avhørere sier alltid i forkant av avhørene (min erfaring) at barnet ikke er på barnehuset for at det har gjort

noe galt, at det er den voksne som har ansvaret i slike saker. Et tilrettelagt avhør kan dermed ligne på en terapeutisk kontekst, selv om intensjonen omhandler å avdekke detaljer i forhold til straffesaken. Det kan likevel være av interesse å se på hvilke faktorer som har betydning i terapeutisk kontekst, da dette kan være nyttige faktorer som har betydning i avhørsrommet. Funnene i ulike studier fremhever relasjonens betydning, som kan være av interesse å se nærmere på.

Tidlig på - 90 tallet forsket Lambert (1992) på hvilke faktorer som var virksomme i terapi og hvor stor prosentandel hver faktor spilte for resultatet. Det var 1000 informanter som var involvert i dette forskningsprosjektet i USA. Dette representerer en måte å tydeliggjøre hva empiriske undersøkelser samlet sett ser ut til å vise. Faktorene er de samme i enhver terapi, uansett skoleretning, de såkalte fellesfaktorene:

- *Ekstraterapeutiske faktorer* (klientens egne ressurser, familie og nettverk, tilfeldige hendelser): 40%.
- *Relasjonsfaktorer* (klientens opplevelse av å bli forstått, respektert og bekreftet, og at terapien har uttalt mål som det jobbes mot): 30%
- *Placebo, håp og forventning* (klientens innstilling til endring gjennom terapi): 15 %.
- *Metode/teknikkfaktorer*: 15%.

Relasjonens betydning vektlegges som svært viktig i terapeutisk virksomhet, uansett retning. Den har større betydning enn selve metoden som terapeuten anvender. Det betyr ikke at det er tilstrekkelig å opparbeide god relasjon mellom terapeut og bruker, i forhold til å nå målene, men det er en forutsetning for å jobbe terapeutisk. Duncan, (2002), gjengitt i Martinsen (2012) viser at relasjonens betydning er viktigere enn selve terapiens metode for utfallet og hvordan man «lykkes» i det terapeutiske arbeidet.

I boken The Heart and Soul of Change (Duncan et al., 2002) dokumenterer en rekke forskere den betydning relasjonen mellom klient og terapeut har for resultatet av terapi. Klientens eget bidrag i å skape endring understrekes også som en sentral faktor, forskningen viser altså det faktum at 85% av suksesskriteriene for endring ligger hos klienten, hendelser utenfor terapirommet og relasjonen til terapeuten, mens 15% skyldes metoder. (Martinsen, 2012, s. 64)

Forskning på relasjonens betydning i terapeutisk kontekst, tenker jeg har en overføringsverdi til tilrettelagte avhør. Utsagnene fra to av informantene som etterlyser mer kontakt med avhører i forkant, tenker jeg er viktig og verdt å lytte til. De fortalte at de trengte mer tid for å bli kjent med hverandre, før en skulle snakke om volden eller overgrepet barnet var utsatt for. Her snakker man om mer omfattende relasjonsarbeid i forhold til hva som praktiseres og som tematiseres i DCM, hvor første fase er kontaktetablering. I denne fasen av noen minutters varighet, skal avhører og barnet bli bedre kjent. En informant hadde et forslag om å bli bedre kjent over en lunsj, før de skulle snakke i avhørsrommet. En annen informant hadde tanker om å kunne møtt avhører noen dager i forkant av avhøret. Jeg tolker utsagnene fra barna å omhandle et større behov for å bli kjent med avhører. Eksemplene de gir, omhandler å bruke mer enn noen minutter i avhørsrommet for å etablere relasjon.

All min erfaring innenfor terapeutisk virksomhet har vektlagt relasjonens betydning. Man kan ikke komme inn på de vanskelige tema med barn, før barnet er blitt bedre kjent med meg som terapeut. Min erfaring er at jeg må vise barnet hvem jeg er, før barnet kan vise hvem det er. Barnet skal oppleve at det blir litt kjent med meg og forhåpentligvis erfare/oppleve at jeg er nysgjerrig på barnets historie og opplevelse. Videre er det viktig å kommunisere hva formålet med terapien er og hva som skal skje etter timen. Barn som har opplevd traumatiske hendelser som vold eller overgrep i nære relasjoner, er i større grad avhengig av forutsigbarhet, jf. (Lillevik & Jørgensen, 2016). Noe av dette tenker jeg er viktige elementer som kan overføres til et avhørsrom, i den grad det er mulig. Samtidig vet man at i saker hvor foresatte er mistenkt, kan man ikke avsløre avhørsdagen på forhånd. Det blir dermed vanskelig for avhører å møte barnet dagen/er i forkant. Caroline mente at hun burde fått muligheten å møte dagen før, både for å bli kjent med avhører og få tilstrekkelig informasjon.

Jeg syns kanskje noen dager før, da hadde man følt seg mer tryggere og snakket med personen, når man hadde møtt han eller henne før og fått litt informasjon og forstått litt hvordan dette skulle være.

Selv om Caroline ikke fikk møte avhører dager i forkant av avhøret, fortalte hun at relasjonen med avhører bedret seg utover i avhøret og at dette var av betydning.

Det var forferdelig ubehagelig, men etterhvert som jeg ble litt mer kjent med avhører, så ble det litt mer rolig... å snakke. Ehh...hun ble litt kjent med meg først. Og så begynte vi rett på sak. Nei...det var bra akkurat som hun gjorde det da.

Caroline formidlet at det var svært ubehagelig å svare på detaljer som omhandlet hva hun hadde opplevd. Samtidig opplevde hun at kontaktetableringen, hvor man ikke snakker om saken, var viktig for å kunne besvare spørsmål senere i avhøret som omhandler detaljer om hva hun hadde vært utsatt for. Caroline mente relasjonen til avhører var viktig for å klare å snakke om vanskelige tema.

Barnehusets ansatte har en unik mulighet til å følge barnet fra det ankommer lokalet, til det forlater når avhøret er over. Terapeuter ved barnehuset har mulighet til å ivareta barnet med informasjon, med kontakt og nysgjerrighet, samt snakke med barnet etter avhøret. Denne oppgaven blir viktig, da man kan hjelpe barnet til å forstå mening og sammenheng. I forhold til Antonovsky (1987, 2012) sin teori og livsholdning *Sence of coherence*, inneholder den tre dimensjoner; *Forståelse – håndterbarhet og mening*. Forutsetningen er at barn møter utfordringer som er passe store til at de kan forstås og håndteres ved hjelp av, og i tillit til voksne i barnas omgivelser. Barna kan føle at de selv og det de gjør er viktig. Slik jeg leser Antonovsky, har alle terapeuter i Statens barnehus en viktig oppgave i forhold til å hjelpe barn i forhold til disse tre dimensjonene. Ved den barnefaglige kompetansen skal barnehusets ansatte bidra med at f.eks. aldersadekvate spørsmål stilles barn i avhøret. Dermed bidrar man til at barnets språklige og kognitive forutsetninger vektlegges i avhørsrommet. Således kan spørsmålene og eventuelle utfordringer i avhørssituasjon bli passe store, slik at barnet mestrer dette.

Når barnehusets ansatte snakker med barn i etterkant av avhør, kan barnet stille den ansatte spørsmål som nødvendigvis ikke omhandler straffesaken. Barnehusets terapeuter kan (sammen med andre samarbeidsaktører) sørge for at barnet får all nødvendig informasjon, slik at dagen blir mer forutsigbar. Min erfaring, som seniorrådgiver på barnehuset, er at det settes av tid til barnet etter avhøret. Barn har som regel mange spørsmål. Det kan også være nødvendig å sjekke ut med barnet hvilke tanker og opplevelser barnet sitter igjen med. Alt dette arbeidet innebærer å hjelpe barnet med en større *Sence of coherence/ opplevelse av sammenheng*. Men barnet er prisgitt omgivelsenes støtte, da særlig i sakene som omhandler vold og overgrep i nære relasjoner. I dette arbeidet innehar barnehusets ansatte en viktig rolle.

4.5. Oppfølging fra Statens barnehus

Som beskrevet i kapittel 4.1. virker det som at informasjonen til barna er mangelfull, som igjen bidrar til at opplevelsen av å være til avhør på Statens barnehus kan oppleves som ekstra utfordrende. Caroline fortalte at hun ble presset i avhør, slik at hun begynte å gråte. Hun fortalte at ingen rådgiver/psykolog fra barnehuset snakket med henne i løpet av tiden på SB. Caroline ble møtt av avhører på barnehuset, begge ganger. Hun møtte ikke terapeut fra barnehuset, verken før eller etter avhør. Ved en enkelthendelse, kan dette skyldes sykdom eller andre uforutsette hendelser. Men Caroline fortalte at det samme skjedde når hun kom til avhør på barnehuset for andre gang. Hun fikk informasjon om barnehusets psykologiske hjelp/tilbud underveis i det kvalitative intervjuet. Caroline reflekterte over dette i intervjuet og synes selv det var rart at hun ikke hadde møtt terapeut før, eller etter avhørene.

Jeg visste ikke om at det skulle være noen terapeuter der. Men når vi snakker om det så er det ganske rart ja.

Rådgiverne og terapeutene på Statens barnehus har en unik mulighet til å starte direkte med terapi (når det lar seg gjøre) etter avhør. Dette fordi at barnehusets ansatte hører og ser alle avhørene. Dermed slipper barnet å fortelle sin historie nok en gang. Terapeutene på barnehusene kan starte direkte å jobbe med det traumatiserte narrative, altså barnets historie(r) om vold og overgrep. I tillegg kan terapeutene på SB jobbe med blant annet regulering og affekt i forhold til barn som har opplevd voldsomme belastninger. Dette innebærer blant annet å jobbe med barnets tanker og følelser, som kommer til uttrykk når man snakker om volden/overgrepene, eller tenker på dette. Som terapeut prøver jeg å hjelpe barnet til å sortere disse inntrykkene. Barnehusets ansatte bør være aktørene som skaper forutsigbarhet for barn på avhørsdagen.

Antonovsky (1979, 1987, 2012) *Sence of coherence* viser til helsebeskyttende faktorer når det verste har hendt, ved kriser: Det som hendte skal bli begripelig for barnet. Terapeutene på barnehusene kan jobbe terapeutisk med historiene til barn etter avhør slik at hendelsene blir håndterbare. Målet er at barnet lærer seg å leve med historien(e) på en måte som ikke overvelder en med frykt og kaos. Målet bør være at barn finner det meningsfylt å snakke om dette og jobbe med følelser og tanker knyttet til sine opplevelser av vold og overgrep.

Rådgivers/psykologens oppgave er også å gi innspill underveis i avhøret, med barnefaglig kompetanse som omhandler hvordan terapeuten oppfatter barnet i avhøret. En oppgave som er enda viktigere er å følge opp barn og familier etter avhøret. Caroline møtte ingen terapeuter på barnehuset, hun og moren dro rett hjem etter avhørene uten å snakke med noen.

Beate fra barnehus B fortalte at hun møtte behandler/terapeut etter avhøret og ble tilbudt oppfølging hvis hun ønsket dette. Intervjuet ble gjennomført en uke etter at hun hadde vært i avhør og Beate hadde da ikke bestemt seg for om hun ønsket å takke ja til oppfølging eller ikke. Cathrine på barnehus C fortalte at ingen ansatt fra barnehuset snakket med henne etter avhøret, men det var en terapeut fra barnehuset som viste henne rundt på barnehuset ved ankomst. Cathrine fikk beskjed om at det ble nytt avhør to uker senere. Cathrine fortalte i intervjuet at det var behov for oppfølgingssamtale etter første avhør, hvor hun kunne snakke om søvnvansker, stress og vanskelige tanker. Men hun fikk ikke tilbud om dette. Cathrine fikk ikke formidlet dette til terapeut på barnehuset, før neste avhørsdag.

Etter det neste avhøret ble det gjennomført oppfølgingssamtale med terapeut, samt satt opp oppfølgingstimer, som Cathrine fortalte har vært til nytte. Men samtidig fortalte hun at det hadde vært behov for hyppigere samtaler, men at dette var vanskelig å gi uttrykk for.

Jeg syns...det kunne være...liksom...snakket med noen andre oftere....sånn at jeg får hjelp med problemene mine...men jeg er en person som ikke liker å snakke om problemer....og...det er litt sånn stopp for meg å snakke folk om det.

Frida fra barnehus F snakket med terapeut rett etter avhøret. Hun fortalte at det var nyttig, for da kunne terapeuten ivareta behovet som omhandlet at hun ikke hadde det så bra nå, mens avhører hadde fokus på hva som tidligere hadde skjedd med henne. Frida fikk tilbud om fast oppfølging av terapeut og gikk fremdeles i terapi når intervjuet ble gjennomført. Tilbudet kom raskt i gang og Frida var i begynnelsen fornøyd med oppfølgingstilbudet fra barnehus F. Etterhvert opplevde Frida at oppfølgingstimene ble kansellert.

Ikke så fornøyd fordi...jeg skulle egentlig ha vært der, men så kunne ikke jeg, så kunne ikke terapeuten og så...det er liksom...ja...Jeg tror det er litt mye avhør nå for tiden fordi timene blir så mye ofte avlyst.

Jeg spurte videre hvorfor Frida trodde avlysningen omhandlet at det var mange avhør for tiden.

Ja, det var det terapeuten sa. At avhør kommer først liksom. Ja...det kommer stadig nye avhør og det kan du ikke gjøre noe med.

Frida formidlet at dette var dumt og at hun ønsket og hadde behov for flere timer med oppfølging. I dette tilfelle hadde den ansatte fra barnehuset prioritert (eller fått beskjed om å prioritere) avhør foran oppfølging. Dette er ikke intensjonen i forarbeidet til «Barnas Hus» på midten av 2000-tallet, hvor barns beskyttelse var overordnet straffesaken, samt at oppfølgingen av målgruppen skulle prioriteres. Det står i mandatet til barnehusene at oppfølging og behandling er en del av tilbudet. Men hva gjør man, når politiet måles på frister fra anmeldelse til avhør og nye barn skal avhøres? Det er, som tidligere beskrevet, et stort fokus på politiets frister i disse sakene. Det er kanskje lettere å flytte på oppfølgingstimer, fremfor å si nei til avhør, som igjen kan gi fristbrudd. Jeg kjenner ikke til situasjonen på det nevnte barnehuset, om dette omhandler ressurser eller andre prioriteringer. Frida's ønske og behov for terapeutisk hjelp, måtte vike for nye avhør av andre barn.

Cathrine og Caroline hadde begge vært på barnehus C. Begge har erfaring med at dem ikke møtte terapeut på barnehuset etter første avhøret. Cathrine møtte terapeut etter avhør nummer to og fikk deretter oppfølging fra barnehuset, mens Caroline møtte aldri ansatt fra barnehuset. Om dette omhandler ressurser på barnehus C, vet jeg ikke. Men jeg registrerer at disse to negative erfaringene fremkommer fra samme barnehus. Jeg vil ikke «undersøke» dette nærmere, da jeg har lovet barna at det ikke skal være kommunikasjon mellom meg som forsker og de ulike barnehusene, da i forhold til anonymitet.

Men jeg registrerer samtidig ulike erfaringer fra barn i denne studien, vedrørende informasjon, hvem møter barna og hvilken oppfølging tilbys. Det vil være fornuftig å sikre en lik praksis blant Statens barnehus, slik at barn får det samme tilbud uavhengig av hvilket barnehus en kommer til.

Barnehusene er organisert i et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestilling – og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis – og beredskapsdepartementet. Som tidligere beskrevet er det POD som har ansvaret for oppfølging av barnehusene. Dermed er det kanskje en større vektning på «behovene» fra POD

og justissektoren fremfor de andre to departementene på hva som i så fall bør prioriteres? Det er uansett slik at tilbud om oppfølging og behandling står som en del av innholdet på barnehusene. Utsagnet til Frida sier noe om annen prioriteringen i hennes tilfelle. På Statens barnehus sin hjemmeside, står det beskrevet at barn og foresatte tilbys støtte underveis og i etterkant av avhør:

Ansatte har mye kompetanse og erfaring innen psykisk helse og barnevern. Vi tilbyr støtte til barn og foresatte/følgeperson underveis og i etterkant av avhør. Vi kan vurdere behov for og tilby oppfølging eller behandling. Samarbeid med eller hjelp til å kontakte andre instanser tilbys når aktuelt (www.statensbarnehus.no)

Oppsummert kom det frem at to av informantene snakket med terapeut rett etter første avhør, hvorav det ble gitt tilbud om oppfølging fra barnehusets side. Disse informantene ble også møtt av samme terapeut fra barnehuset når de kom til avhørsdagen. De andre to informantene opplevde ikke å bli møtt av ansatt på barnehuset, disse to ble møtt av politiets avhører.

Barnehusevaluering Delrapport 2 (2012) viste at de aller fleste barna (over 10 år) fikk tilbud om oppfølgingsamtale med terapeut/rådgiver etter avhør:

96% av barna svarte at dagen ble som forventet, eller bedre enn forventet (Bekketeig et al; 2012:108). Samtidig svarte 34% av barna under 10 år at de ikke fikk tilbud om samtale etter avhør på Barnehuset, tallene var langt høyere for barn over 10 år, hvor 92% ble tilbudt samtale i etterkant av avhøret (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012, s.107).

Det kan være av betydning å gjennomføre større undersøkelser blant målgruppen på barnehusene, for å undersøke om tilbudet vedrørende oppfølging etter avhør er redusert de siste årene. Når man ser på økningen av antall avhør av barn (og voksne med utviklingshemming) de siste årene, har tallet nesten fordoblet seg på 2 år, hvor det i 2016 ble gjennomført nærmere 6000 avhør i Norge. Det foreligger ikke noe tallmateriale på oppfølging og terapi av de avhørte barna i barnehusene, nasjonalt sett. Ressursene og ansatte i barnehusene har økt de siste årene. Historiene til Caroline, Cathrine og Frida kan omhandle ressurser, prioriteringer eller rutiner i barnehusene.

4.5.1. Opplevelse av å bli hørt på Statens barnehus

Selv om Frida ved barnehus F opplevde at enkelte oppfølgingstimer ble avlyst og utsatt, var hun fornøyd med iverksettelsen av tilbudet på barnehuset.

At...ehhh....at jeg fikk behandler med en gang...eller at de...ja at jeg fikk advokat og terapeut...og..ja..at det ikke gikk så lang tid før de begynte...men liksom at jeg fikk det med en gang.

Og så etter at jeg hadde vært der (på barnehus) har jeg jo skjønt at det ikke er farlig å si sånne ting. Og at jeg har voksne som støtter meg i det og som tar saken alvorlig.

Frida opplevde å bli tatt på alvor og erfarte at det hjelper å snakke med voksne hvis en har opplevd hendelser som omhandler vold eller seksuelle overgrep. Frida er nok i langt større grad «rustet» til å fortelle hvis hun opplever lignende hendelser, eller har venner som opplever hendelser av denne karakter. Når voksne bryr seg om hva barn forteller og tar dette på alvor, kan man tenke at tiden fra seksuelle overgrep (vet ikke om Frida sin historie omhandlet dette) til barnet forteller, blir redusert.

Selv om tre av informantene uttrykte redsel, nervøsitet eller gruete seg til å komme i avhør, opplever jeg Fridas og Beates meningsuttrykk at de opplevde det som positivt å snakke med en voksen som lyttet til dem i avhørsrommet. Begge informantene uttrykte at de følte seg ivaretatt i denne konteksten. Frida uttrykte at hun opplevde omgivelsene rundt henne som støttende og at voksne tok saken hennes alvorlig. Jeg tolker Antonovsky (2012) *Sence of coherence* at det er viktig for barn å ha informasjon om hva som skjer i eget liv (stimuli er forutsigbart og forståelig). utfordringer i livet kan håndteres med hjelp og ressurser, og barn gjøres delaktig i prosessen ved at deres stemme høres og vektlegges vesentlig betydning. Jeg tror Frida erfarte dette. Samtidig har Caroline ikke erfart noe av dette i denne kontekst, basert på hva hun fortalte om sin erfaring. Jeg håper ansatte og aktører som jobber med tilrettelagte avhør på Statens barnehus kan reflektere og lære av disse forskjellige historiene til barna.

4.6. Tips og råd fra barn som eksperter

En del av intervjuguidens tema omhandlet barn som eksperter. Jeg ønsket å anerkjenne barn som kunnskapsformidlere og «eksperter» vedrørende hvordan SB erfares. Jeg ønsket også at barna kunne formidle tips og råd til aktørene på SB, på hva som hadde vært bra og hva det enkelte barn tenkte kunne vært gjort på en annen måte.

Under de kvalitative intervjuene avsluttet jeg hvert intervju med dette temaet. Mange tips fra barna hadde samme innhold, da valgte jeg utsagn som representerer tema som dukket opp.

Ehh...Jeg synes de som kommer på Barnehus skal få vite hvem som sitter bak der og ser på.

Ja, synes det er viktig å få se dem før du går inn på avhørsromme (aktørene på bisitterrommet). Det gir mer trygghet for barna som er der.

Dette eksperttipset fra barna er tematisert og drøftet i kapittel 4.1.1, men det viser at dette er såpass viktig at det nevnes i to av barnas historier og tas opp igjen på slutten av intervjuene. Dette bør være viktig informasjon til barnehusansatte og politiet. Hvis barnet ønsker å møte aktørene på bisitterrommet, bør det gis anledning til dette. For tre av informantene var dette viktig. Cathrine mente dette var noe som plaget henne lenge i ettertid; «hvem hørte min historie»?

Det hadde vært bedre hvis de hadde kalt det samtalerom, der jeg var i alle fall. Jeg tror til og med det var skilt utenfor rommet hvor det står tydelig «avhørsrom».

En av informantene mente avhørsrommet burde fått nytt navn. Jeg kjenner til mange avhørere som bruker å benevne rommet samtalerommet/snakkerommet, men det hjelper lite når skiltet viser noe annet. Når mye annet er lagt til barns premisser på Statens barnehus, burde kanskje avhørsrommene benevnes som samtalerom, også på dørskiltet?

Jeg vet at det er mange som er redd når man skal på avhør, man blir nervøs og sånn..så..og om du blir fortalt hva som skal skje på en veldig rolig måte, sånn at du... sånn at personen som skal snakke med barnet eller ungdommen får en til å føle seg tryggere. Så kanskje man ikke blir så stresset da.

Ja, for jeg tenker at yngre barn..som er på avhør..og alt mulig sånn. Da føler man seg litt mindre trygg når personen ikke kommuniserer bra med deg, men bare noterer det du sier og bare hopper fra spørsmål til spørsmål og ikke er interessert i å høre på hva

man sier. Da tenker jeg særlig på yngre barn...som kanskje ikke...som kanskje ikke tåler så mye. Det burde være en bedre kommunikasjon, sånn som vi har det nå, hvor vi snakker. Nesten som en helt vanlig samtale.

To av informantene ga råd om at avhører formidler informasjon på en rolig måte, slik at man trykker barn i denne spesielle settingen. Videre var det et tips som omhandlet å ikke ha fokus på notatblokken i avhørssettingen, men følge tema som barnet snakker om og være interessert i å høre barnets historie.

Jeg har tatt med disse rådene i oppgaven uten videre analytisk grep. Tipsene og rådene bør stå slik de gjør til aktørene som jobber i denne konteksten på Statens barnehus.

Alle eksperttipsene som fremkom i intervjuene, tenker jeg kan formidles til alle barnehus. Det vil være rene transkriberte tekster, som det enkelte barnehus kan ha som grunnlag for drøfting på den enkelte arbeidsplass. Kanskje kan barnas eksperttips være et grunnlag for diskusjon og refleksjon på den årlige barnehusundersøkelsen, hvor alle barnehusansatte møtes for faglig påfyll? Alle transkriberte eksperttips fra barn, ligger som vedlegg 8 i denne studien.

5. Oppsummering

I min studie mener jeg at barn kan bidra med kunnskap til mitt fagfelt. Samtidig må barn også beskyttes i forhold til hva de har opplevd. Dette ble en viktig og etisk refleksjon som var kontinuerlig tilstede gjennom årene med denne oppgaven. På den ene siden er det ønskelig at barns stemme skal høres i forhold til deres erfaring med Statens barnehus (spesielt siden denne type data ikke foreligger i Norge). På den andre siden måtte jeg ha etiske overveielser i en studie som omhandler barn, å veie kunnskapsbidraget opp mot den mulige skaden forskningen kan innebære. I denne sammenhengen er spørsmålet hvordan jeg kunne komme frem til kunnskap med minimal risiko for barna. Særlig når det dreier seg om spesielt sårbare grupper, kan studier legitimeres av muligheten for å utvikle støtte for gruppen (Eriksson et al., 2010, s.37). Jeg har etter beste evne prøvd å ivareta alle perspektivene når det gjelder denne målgruppen og har i studien vist de ulike perspektivene som må ivaretas. Barnekonvensjonen gir barn rett til delaktighet i spørsmål som berører dem. Kan barn både beskyttes og gjøres delaktige? Jeg mener jeg har vektlagt begge perspektivene i arbeidet med denne oppgaven, da i forhold til anonymisering, utvalg av spørsmål, informert samtykke og informasjon til foresatte og barn i forkant av intervjuene.

Mitt forskningsspørsmål i denne studien var *Hvordan beskriver barn sine erfaringer med Statens barnehus?*

Dette har jeg belyst i kapittel 4. Barn har ulike erfaringer på de ulike barnehusene, men samtidig er det noe fellesfaktorer. Det fremkommer mangler i informasjon til alle barn i forkant av avhørsdagen på Statens barnehus, som bidro til at tre av informanter ble mer nervøs enn nødvendig, i forkant av avhørsdagen. Det er også varierende erfaringer med selve avhøret på barnehuset, tre av barna mente det var nødvendig å vite hvem som ser og hører på avhøret. Videre var det ulike opplevelser av hvilken oppfølging barna fikk hos barnehusene.

Som nevnt i metodekapittelet har denne studien få informanter, det blir viktig at man gjennomfører flere studier fremover. Da kan funnene fra min studie brukes i planleggingen. Det kan være at noen rutiner glipper, noe som også fremkom i Barnehusevalueringen Delrapport 2 (Bakketeig, Stefansen & Gundersen, 2012).

Når dette er sagt viser materialet samtidig at rutinene noen ganger glipper. Blant annet er det noen få barn som ikke blir hilst på når de kommer til barnehuset og noen få som ikke får informasjon om hva som skal skje i løpet av dagen eller tilbud om mat eller drikke. Det er også noen få barn som formidler at møtet med politiet var ugreit og noen få som ikke har fått tilbud om å snakke med noen på slutten av dagen (s.112)

Jeg håper oppgaven har vært nyttig for leseren, enten man jobber direkte innenfor Statens barnehus, eller jobber generelt med barn som har opplevd belastende hendelser i livet. Uansett hvor man jobber med barn, uansett kontekst, tenker jeg at Antonovskys (1979, 1987, 2012) kjernekomponenter i Sence of coherence; *begripelighet/forståelse, håndterbarhet og meningsfullhet*, har betydning for arbeid med barn. Hvis man jobber med disse faktorene, uansett hva barnet har opplevd, vil man kunne hjelpe barnet i større grad med å forstå mening og få støtte i omgivelsene. Dette gjelder også i forhold til tilrettelagte avhør.

De negative opplevelsene noen av informantene hadde, kunne vært håndtert bedre hvis barnet hadde en *forståelse* for hva som skulle skje (kapittel 4.1; manglende informasjon). Hvis Cathrine og Caroline hadde fått tilstrekkelig terapeutisk hjelp umiddelbart, kunne de *håndtert* de negative følelsene på en annen måte (kapittel 4.5). Hvis Caroline hadde fått tilstrekkelig informasjon, og hjelp i etterkant, ville det vært en større sannsynlighet for at hun fant det *meningsfullt* å snakke om vonde hendelser. Caroline ville kanskje erfart at det hjelper å snakke. Slik som Frida og Beate opplevde.

Studien viser også hvor utfordrende det var å få tak i informanter, ettersom barneverntjenestene ikke responderte og POD ikke ønsket å gi sin tilslutning til studien. Vi må være oppmerksom på at systemet ikke opprettholder statusen til barn som så sårbart at det ikke kan oppleve å være en samfunnsaktør, uansett hva det har opplevd. Hvis vi kun innehar perspektivet at barn trenger beskyttelse, blir det vanskelig å få gjennomført studier, hvor barns stemmer blir hørt. Barn kan være sårbare i perioder i livet, men dette er ingen statisk tilstand eller diagnose, som skal vare til evig tid, jf. Antonovskys (1987) «livets elv». Hvis barn får rett støtte etter traumatiske hendelser, kan dette bedre livskvaliteten til barnet over tid, jf. *Sence of coherence* (Antonovsky, 1979, 1987, 2000, 2012).

Jeg ble opptatt av dette underveis i studien. Barn må ikke forstås i et statisk perspektiv. Det er risiko for at barn kan utvikle både fysiske og psykiske lidelser etter overgrep og vold, hvis man ikke får hjelp (Felitti, et al., 1998). Men det er ikke slik at barnet BLIR eller ER en diagnose eller en tilstand. Når barn inviteres inn i f.eks. forskning innebærer dette at barnet opptrer som aktør og inkluderes som en samfunnsborger, hvor ens stemme illegges betydning. Jeg tolker utsagnet til Beate som en opplevelse av å være til nytte:

Det var litt fint å kunne tenke på at nå var det noen som var interessert i å høre på meg, trengte å høre på meg.

Beate opplevde at andre mennesker var interessert i hennes historie. Dette utsagnet omhandler avhørssituasjonen. Men jeg tenker utsagnet er overførbar til intervjusituasjonen. Det blir derfor viktig med flere studier på barns erfaringer på dette feltet.

Det var flere erfaringer fra barn som gjorde meg betenkt i denne studien. Jeg opplevde ulike erfaringer fra barna. Dette omhandlet hvilken informasjon som ble gitt i forkant av avhør og hvem tok i mot barn på barnehuset. Det var videre ulike erfaringer vedrørende informasjon om aktører på bisitterrommet, og erfaringer fra barn som ikke har fått nødvendig oppfølging etter avhør.

I denne prosessen med denne studien, har jeg blitt tydeligere i min praksis på å vektlegge behovet for informasjon til barn i alle faser. Både i forkant av avhørsdagen, underveis og i samtaler med barn etter avhør. Disse erfaringene og historiene har preget meg og hjulpet meg til å fokusere enda mer på tema som barna har formidlet. Jeg tenker når det har satt i gang

prosesser i mitt virke, håper jeg også at min studie kan være grunnlag for drøfting og diskusjon hos flere aktører.

Dette blir viktig å ha fokus på fremover, da i form av andre undersøkelser, drøftinger i de ulike politidistriktene/barnehusene eller gjennom andre studier. Videre viser studien at Carolines rettigheter ikke ivaretas når hennes stemme og mening i avhørsrommet, ikke blir tatt hensyn til, jf. BK artikkel 12. En slik hendelse er en for mye. Aktørene som jobber med barna i barnehus, må sikre at barns stemme vektlegges, også vedrørende tema som ikke omhandler straffesaken.

Studien min har besvart mitt forskningsspørsmål, samt at jeg har vist til hvordan man kan lære av barns utsagn og erfaringer. Jeg vil avslutte min studie med den samme konklusjonen, som Rasmuson (2010) konkluderte med, hvor jeg håper barn blir tatt med i fremtidig forskning vedrørende deres erfaringer med SB.

This Swedish evaluation has generated concrete experiences and indicators of important circumstances that separately are of value to our understanding of clients' perspectives. Smaller qualitative studies are thus of great value not the least to an experimental work that is to show the way for continuous development.
(s. 319)

Litteraturliste

- Andersland, G. K. & Mevik, K. (2016). *Barns rettsvern ved mistanke og avdekking av vold – er lovverket godt nok? I: Mevik, K., Lillevik, O. G. & Edvardsen, O. (2016). Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 38.-51). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Anderson, H. (1997). *Conversation, language and possibilities: A postmodern approach to practice*. New York: Basic Books.
- Antonovsky, A. (1979). *Health, stress and coping*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (1987). *Unravelling the mystery of health*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Antonovsky, A. (2000). *Helbredets mysterium*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Antonovsky, A. (2012). *Helsens mysterium. Den salutogene modellen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ashworth, P. (2015). *Conceptual foundations of qualitative psychology. I: J. A. Smith (red.), Qualitative psychology: A practical guide to research methods* (3. utg.) (s. 4-24). Los Angeles: Sage.
- Bakketeig, E., Stefansen, K., Gundersen, T. (2012). *Barnehusevalueringen 2012. Delrapport 2. En undersøkelse blant barn og pårørende, jurister og politifolk, samt ledere og ansatte*. Nova rapport 09/2012.
- Barnekonvensjonen (1989). *FNs konvensjon om barnets rettigheter, 20.november 1989*. FN-sambandet.
- Bateson, G. (1979). *Mind and Nature: A Necessary Unity*. New York, Dutton.
- Berger, P.L. & Luckmann, T. (1966). *The Social Construction of Reality*. Penguin Books. London.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

- Braun, V. & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. Los Angeles: Sage.
- Christiansen, Ø. (2012). Hvorfor har barnevernet problemer med å se og behandle barn som aktører? *Tidsskriftet Norges Barnevern* 89(01/02), 16-30.
- Cohen, J. A., Mannarino, A. P. & Deblinger, E. (2006). *Treating trauma and traumatic grief in children and adolescents: A clinician's guide*. New York: Guilford.
- Connelly, L. M. (2010). What is phenomenology? *MedSurg Nursing*, 19(2), 127.
- Eriksson, M., Källström Cater, Å., Dahlkild-Ohman, G. & Näsman, E. (2010). *Barns stemmer om vold. Å tolke og forstå*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Felitti, et al. (1998). *Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study*. *American Journal of Preventive Medicine*, 14(4), 245-258.
- Gadamer, H. G. (1999). *Truth and Method. 2nd revised edition*. The Continuum Publishing Company: New York.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler. Å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gamst, K. T. & Langballe, Å. (2004). *Barn som vitner: En empirisk og teoretisk studie av kommunikasjonen mellom avhører og barn i dommeravhør: Utvikling av en avhørsmetodisk tilnærming*. Doktoravhandling, Institutt for spesialpedagogikk, Universitetet i Oslo.
- Gergen, K. (2001). *Social construction in context*. London: Sage.
- Gergen, K. (2015). *An invitation to social construction. Third edition*. London: Sage.
- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hogan, F. & O'Reilly, M. (2007). *Listening to children. Children's stories of domestic violence*. Dublin: Office of the Minister for Children.

- Hårtveit, H. & Jensen, P. (2004). *Familien – pluss en. Innføring i familierapi* (2.utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- James, A., Prout, A. & Jenks, C. (1998). *Theorizing Childhood*. Oxford: Polity Press.
- Jensen, T. K. (2011). *Kan noen traumatiserte pasienter ta skade av eksponering for minner om traumer?* *Tidsskrift for norsk psykologforening*, 43(11), 1150–1158.
- Johansson, S., Stefansen, K., Bakketeig, E., Kaldal, A.(red.) (2017). *Collaborating against child abuse. Exploring the nordic barnahus model*. London: Palgrave Macmillan.
- Kirkengen, A.L. & Næss, A.B. (2015). *Hvordan krenkede barn blir syke voksne* (3. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lambert, M. (1992). *Implications of Outcome Research for Psychotherapy Integration. I: J.C. Norcross & M.R. Goldfried (red.), Handbook of Psychotherapy Integration* (s. 94-129). *New York: Basic*.
- Langeland, E., Wahl, A. K., Kristoffersen, K. & Hanestad, B. R. (2007). *Promoting Coping: Salutogenesis among People with Mental Health Problems. Issues in Mental Health Nursing* (28), 275-295.
- Lillevik, O.G. & Jørgensen, T. W. (2016). *Traumebevisst omsorg i arbeid med voldsutsatte barn*. I: Mevik, K., Lillevik, O.G. & Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 186-206). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lindseth, A., & Norberg, A. (2004). *A phenomenological hermeneutical method for researching lived experience. Scandinavian Journal of Caring Science*, 18(2), 145–153.
- Lov om barneverntjenester (barnevernloven. 1992). *LOV-1992-07-100. LOV-2015-09-04-85 fra 01.07.16*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet.

- Lov om barn og foreldre (barnelova, 1981): *LOV-1981-04-08-7*. Oslo: Barne- og likestillingsdepartementet. 01.01.1982.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning, en innføring* (3 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Martinsen, J.T. (2012). *Et kritisk blikk på evidensbaseringen i det statlige barnevernet: Hva virker og hvorfor? Norges Barnevern*, 89(1-2), 58-69.
- Mevik, K., Lillevik, O.G. & Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Mevik, K & Edvardsen, O. (2016). *Barnets rett til beskyttelse og medbestemmelse – med utgangspunkt i barnekonvensjonen*. I: Mevik, K., Lillevik, O.G. & Edvardsen, O. (2016). *Vold mot barn. Teoretiske, juridiske og praktiske tilnærminger* (s. 52 – 67). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Monsen, J.T. & Monsen, K. (1999). *Affects and affect consciousness - a psychotherapy model integrating Silvan Tomkins' affect and script theory within the framework of self- psychology*. I: A. Goldberg (red.), *Pluralisms in self psychology. Progress in self* (s. 287-307). Hillsdale, NJ: The analytic press.
- Mossige, S. (1998). *Har barnet mitt vært utsatt for seksuelle overgrep? En narrativ analyse av mødres fortellinger*. Oslo: PhD-avhandling, Psykologisk institutt, Universitetet i Oslo.
- Mualay, N., & Goddard, C. (2009). *The ethics of involving children who have been abused in child abuse research. International Journal of Children`s Rights* 17, 261-281.
- NOU. (2017:12). *Svikt og svik. Gjennomgang av saker hvor barn har vært utsatt for vold, seksuelle overgrep og omsorgssvikt*. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 13. november 2015. Avgitt til Barne- og likestillingsdepartementet 22. juni 2017.
- Olsson, A-M.E. & Kläfverud, M. (2017). *To Be Summoned to Barnahus: Children's Perspectives*. I: S, Johansson., Stefansen. K., Bakketeig, E., Kaldal, A (red.) (2017). *Collaborating against child abuse. Exploring the nordic barnahus model*. (s. 57-74). London: Palgrave Macmillan.
- Pennebaker, J. W. (1993). *Putting stress into words: Health, linguistic, and therapeutic implications. Behavior Research and Therapy*, 31(6), 539-548.
- Politidirektoratet (2016). *Årsrapport – Nasjonal barnehusrapport*. Oslo: Politidirektoratet.
- Postholm, M. B. (2005). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Prop. 12 S (2016–2017). *Opptrappingsplan mot vold og overgrep (2017–2021)*. Oslo: Barne- likestillingsdepartementet.
- Rasmusson, B. (2010). *Children's Advocacy Centers (Barnahus) in Sweden. Child Indicators Research 4(2)*, 301–321.
- Representantforslag Stortinget dok nr. 8:86. 2003-2004 (2004). *Forslag fra stortingsrepresentantene May Hansen og Inga Marte Thorkildsen om å innføre ny avhørsmodell av barn som er utsatt for eller vitne til en traumatisk krisesituasjon*.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandberg, K. (2016). *Barn rett til å bli hørt*. I: Høstmælingen, N., Sandberg, K., & Kjørholt, E. S. (2016). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. (3. utg.) (s 92-122). Oslo: Universitetsforlaget.
- Sandbæk, M. (2002). *Barn og foreldre som sosiale aktører i møte med hjelpetjenester*. Rapport 14/02. Oslo: NOVA.
- Seim, S. & Slettebø, T. (2007). *Brukermedvirkning i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Silverman, D. (2011). *Interpreting qualitative data: A guide to the principles of qualitative research (4. utg.)*. Los Angeles: SAGE.
- Sloan, A., & Bowe, B. (2014). Phenomenology and hermeneutic phenomenology: The philosophy, the methodologies, and using hermeneutic phenomenology to investigate lecturers' experiences of curriculum design. *International Journal of Methodology*, 48(3), 1291-1303.
- Snyder, C.R., & S.J. Lopez. (2007). *Handbook of Positive Psychology*. Oxford: Oxford University Press.
- Stefansen, K., Bakketeig, E., Berg, M., Myklebust, T. (2012). *Delrapport 1. Barnehusmodellens implikasjoner for politiets arbeid med fokus på dommeravhør og rettsmedisinsk undersøkelse*. Oslo: Nova og Politihøgskolen. PHS Forskning.

- Steine, I.M., Winje, D., Nordhus, I.H., Milde, A.M., Bjorvatn, B., Grønli, J., Pallesen, S., (2016). Hvorfor tar det så lang tid å fortelle om seksuelle overgrep? *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, (54)2, 204-208.
- Stormyren, S., & Jensen, T. K. (2008). *Verdensanskuelser etter en katastrofe*. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 45(12), 1498-1506.
- Straffeprosessloven. *LOV-1981-05-22-25*.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrana, H. M. (2008). *Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tjora, A. H. (2010). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Tiller, P.O. (1991). *Barneperspektivet: Om å se og bli sett. Vårt perspektiv på barn – og omvendt*. *Barn*, 1, 72-77.
- Ullman, S. E. (2003). *Social reactions to child sexual abuse disclosures: A critical review*. *Journal of Child Sexual Abuse*, 12(1), 89-121.
- Øverlien, C. & Hydén, M. (2007). *Att tvingas lyssna- hur barn bevittnar pappas våld mot mamma*. *Barn*, 1, 9-25.
- Øverlien, C., Jacobsen, M., Evang, A. (2009). *Barns erfaringer fra livet på krisesenter: En landsomfattende studie om flukten, oppholdet og forestillinger om fremtiden*. Rapport 2. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.
- 2015 Lov 04 september 2015 nr.87: *Lov om endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner.)*
- 2015 Forskrift 24 september 2015 nr.1098. *Forskrift om avhør av barn og andre særlige sårbare fornærmede og vitner (Tilrettelagte avhør).*

Vedlegg

Vedlegg 1. Søknad NSD.

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr. 985 321 884

Kate Mevik
Fakultet for samfunnsvitenskap Universitetet i Nordland
Mørkvedtråkket 30
8049 BODØ

Vår dato: 13.01.2016

Vår ref: 45914 / 3 / MHM

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.12.2015. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 11.01.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

45914	<i>Erfaring med Statens barnehus - fra barns perspektiv.</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>Universitetet i Nordland, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Kate Mevik</i>
<i>Student</i>	<i>Jørn Thomas Martinsen</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 10.08.2016, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Marianne Høgetveit Myhren

Kontaktperson: Marianne Høgetveit Myhren tlf: 55 58 25 29

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uio.no

FORMÅL OG BAKGRUNN

Meldingen gjelder et mastergradsprosjekt, der formålet er å undersøke barn i alderen 12-16 år sine erfaringer med Statens barnehus.

Studenten har erfaring med å jobbe som familieteapeut ved et barnehus og er derfor godt kjent med å arbeide med målgruppen. Fokus for intervjuene er barnas opplevelse av å være på barnehuset og ikke årsaken til at de har vært der. Utvalget rekrutteres ved at student sender informasjonsskriv til ulike barnevernstjenester og ber dem om hjelp til å finne aktuelle informanter. Vi forutsetter at barnevernstjenestene formidler informasjonen videre til aktuelle informanter og at informantene samtykker direkte til student.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Informantene informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Det foreligger informasjonsskriv tilpasset barn og foresatte. Informasjonsskrivet tilpasset barn er godt utformet, men i skrivet tilpasset foresatte anbefaler vi følgende endringer:

- slette setningen " ingen informasjon som lagres er sensitiv"
- endre setningen " Det betyr at navn, fødsels og personnummer og adresse er ikke relevant for prosjektet og dette vil ikke noteres" til f.eks. Barnets navn, fødsels- og personnummer og adresse er ikke relevant for prosjektet og dette vil ikke registreres.

DATAINNSAMLING OG DATASIKKERHET

Data samles inn i form av intervju. Personvernombudet tar høyde for at det behandles sensitive personopplysninger om helseforhold. På generelt grunnlag anbefaler vi å lese NESH sine forskningsetiske retningslinjer når man forsker på barn <https://www.etikkom.no/fbib/temaer/forskning-pa-bestemte-grupper/barn/>

Personvernombudet legger til grunn at student og veileder etterfølger Universitetet i Nordland sine interne rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på pc/mobile enheter, bør opplysningene krypteres tilstrekkelig.

PROSJEKTSLUTT

Forventet prosjektslutt er 10.08.2016. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)

*Erfaring med barnehus – fra barns perspektiv.
Universitetet i Nordland.
Master i samfunnsvitenskap – sosialt arbeid.
Veileder: Kate Mevik.*

1. Bakgrunn for valg av tema.

Jeg jobber som seniorrådgiver på Statens Barnehus Bodø. Jeg ønsker i mitt prosjekt å få frem barns erfaringer, barns stemmer og barns erfaringer som gyldighet for evaluering av Barnehus og som kunnskap til feltet.

Det er totalt 74 stillinger i Barnehusene nasjonalt sett. Det er med andre ord en liten organisasjon, med relativt få ansatte. På barnehusene gjennomføres dommeravhør, medisinske undersøkelser og oppfølging/behandling på ett og samme sted. Barnehusene er et tverrfaglig, samlokalisert tiltak rettet mot barn og unge mistenkt utsatt for seksuelle overgrep eller vold, eller som har vært vitne til vold. Hovedformålet med barnehusene er å styrke rettssikkerheten til målgruppen og sikre samordning i tilbudet til barnet, både fra hjelpeapparatet og i den strafferettslige prosessen (Politidirektoratet, 2014).

Det er gjennomført en stor evalueringsstudie av Statens barnehus i 2012, som er publisert i to rapporter, begge gjennomført av NOVA. Barnehusevalueringen Delrapport 1 (2012: Bakketeig, Berg, Myklebust og Stefansen) tar for seg utviklingen av de norske barnehusene, metodisk tilnærming, medisinsk undersøkelse og har en mer beskrivende form av hva Barnehusene representerer. Barnehusevalueringen del 2 (2012: Stefansen, Gundersen og Bakketeig) tar i større grad for seg en evaluering av Statens barnehus ved bruk av ulike informanter som jurister, politiansatte, pårørende og da også barn. Denne undersøkelsen ble gjennomført ved bruk av spørreskjema.

Av hensyn til barna valgte vi å lage et relativt kort og enkelt spørreskjema, som ikke inneholdt spørsmål om hva barnet hadde opplevd, men «ufarlige» spørsmål om hvordan dagen hadde

vært. *Spørreskjemaet inneholdt til sammen 34 spørsmål, de fleste med faste svaralternativer* (2012:28).

Jeg har et ønske om å la barns stemmer bli i større grad hørt, uten å bruke spørreskjema med forhåndsdefinerte kategorier og valgmuligheter på svaralternativer. Jeg har et ønske om å få frem barn stemme om hvordan det har vært å være på Statens Barnehus. Ulike forskningsspørsmål vil kunne omhandle om tema informasjon i forkant av dommeravhør (tilrettelagte avhør fra 01.10.2015). Hva fikk barnet vite før de skulle til avhør? Da sett opp mot barnekonvensjonen (FNs konvensjon mot barnets rettigheter) §12, som omhandler barnets rett til å uttrykke sin mening. Det er samtidig viktig å ha med seg barnekonvensjonen § 19: *Beskyttelse mot misbruk. Staten skal beskytte barnet mot fysisk eller psykisk mishandling, forsømmelse eller utnyttelse fra foreldre og andre omsorgspersoner.*

Det vil være interessant å spørre informantene om de fikk informasjon i forkant og når de eventuelt fikk vite om sakens innhold, altså hvorfor de var på Statens Barnehus.

Et annet forskningsspørsmål vil omhandle selve opplevelsen av det å være på Barnehuset, få frem barns tanker, emosjoner og historier om hvordan denne spesielle dagen opplevdes fra et barns perspektiv. Et tredje forskningsspørsmål vil omhandle tiden etter dommeravhør. Hva skjedde i etterkant? Forekom det endringer i barnets liv? Utgjorde dommeravhør en forskjell i barnets liv? Spørsmålene vil altså omhandle informasjon i forkant – selve dagen på Barnehus og tiden etter Barnehus.

Jeg ønsker med dette forskningsprosjektet å få frem beskrivelser fra barn, som jeg syns har vært manglende i evalueringer som omhandler barn. Barna skal være ekspertene som kan uttale seg om hvordan dette systemet fungerer for den enkelte. Min oppgave vil være å få frem disse stemmene og gi dem gyldighet, legitimitet og betydning.

Målgruppen er barn som har vært til dommeravhør/tilrettelagte avhør på Statens Barnehus. Hvilke informanter som skal brukes er beskrevet i et senere underpunkt.

2. Metodisk tilnærming.

2.1.Fenomenologisk-hermeneutisk vitenskapsteoretisk perspektiv.

Fenomenologien vil stå sentralt i min oppgave ettersom jeg er interessert i den subjektive opplevelsen til informantene, jeg ønsker å få frem den subjektive opplevelsen av å være barn på Statens Barnehus, jeg ønsker å få frem opplevelsene til det enkelte barn.

Hermeneutikken tar utgangspunkt i skillet mellom virkeligheten slik den er i seg selv, og virkeligheten slik den framstår for personen. For Heidegger, som var en av grunnleggerne av hermeneutikken, var det viktig at det som viste seg ble sett slik det viste seg (Hårtveit og Jensen, 2004). Enhver tekst får sin mening fra en kontekst. Kunnskap om andre menneskers handlinger og ytringer avhenger alltid av blant annen en bakgrunn eller kontekst av andre betydninger, antakelser, verdier og praksiser (Kvale og Brinkmann, 2015).

Mens man innen fenomenologien er interessert i å illustrere hvordan mennesker opplever fenomener i sin livsverden, er hermeneutikere opptatt av fortolkningen av mening.

Fenomenologi og hermeneutikk er vevd sammen på en måte som gjør at det ikke er mulig å skille dem. Begge retningene er opptatt av hvordan vi mennesker forstår verden ut ifra vår egen opplevelse. Ettersom fenomenologi er opptatt av beskrivelser av fenomener for enkeltindivider og hermeneutikk handler om fortolkninger, utgjør dette det vitenskapsteoretiske ståstedet for mitt forskningsprosjekt (Kvale og Brinkmann, 2015).

2.2 Informanter og kvalitative intervju.

- •Det vil være interessant å spørre informantene om de fikk informasjon i forkant og når de eventuelt fikk vite om sakens innhold, altså hvorfor de var på Statens Barnehus.
- •Et annet forskningsspørsmål vil omhandle selve opplevelsen av det å være på Barnehuset, få frem barns tanker, emosjoner, opplevelsen av å fortelle og historier om hvordan denne dagen opplevdes fra et barns perspektiv.
- •Et tredje forskningsspørsmål vil omhandle tiden etter dommeravhør. Hva skjedde i etterkant? Forekom det endringer i barnets liv? Utgjorde dommeravhør en forskjell i barnets liv?

Samfunnsvitenskapelige og humanistiske forskningsobjekter er unike og tidsbestemte, dette krever tolkning, analyse og vurdering. Innenfor et konstruktivistisk, både sosialkonstruktivistisk og sosialkonstruksjonistisk ståsted, vil det være umulig å komme fram til objektiv kunnskap om en objektiv verden, da forskeren vil være for integrert i studieprosjektet. Den konstruktivistiske tilnærmingen til barnet som aktør, vil forhåpentligvis lede til en økt oppmerksomhet mot barn som deltaker. Fra å betrakte barn som sårbare og

avmektige, ønsker jeg å anerkjenne barn som individer med kunnskaper, synspunkter, behov og refleksjoner som er viktige og interessante i seg selv. Barn som selvstendige individer, med egne tanker, meninger og handlinger – er jo et av prinsippene av opprettelsen av Barnehus i Norge. Barn skal gis mulighet å fortelle fra sitt perspektiv ved å legge til rette for dette. Det samme tenker jeg blir viktig når man skal forske på barns opplevelser av å være tilstede på Barnehus i Norge. Disse synspunktene burde ha betydning for videre evaluering av Statens barnehus.

3. Tidsplan:

Tidsplanen er mer en rettesnor, som kan endres fra måned til måned. Skal være et dynamisk dokument og er avhengig av flere faktorer, som godkjente søknader og informanter – for at tidsplanen skal holde.

2015:

August – September: Avklare hvilke komiteer som skal søkes til (POD – REK – NSD).

September – November: Skrive prosjektbeskrivelse og sende denne til rett komite.

Desember– Januar: Sende informasjonsskriv til informanter – innhenting av informanter til prosjektet. Gjøre klar intervjuguide.

2016:

Februar– April: Gjennomføring av aktuelle intervju.

Mai – August: Transkribering, analyse av data.

August – Desember: Skrive masteravhandlingen.

4. Litteratur

Bakketeig, M. Berg, M. Myklebust, T. Stefansen, S (2012).

Barnehusevalueringen 2012.

Delrapport 1. Barnehusmodellens implikasjoner for politiets arbeid med fokus på dommeravhør og rettsmedisinsk undersøkelse. Politihøgskolen, Oslo. PHS forskning 2012:6.

Bekketeig, M. Gundersen, T. Stefansen, S (2012).

Barnehusevalueringen 2012. Delrapport 2. En undersøkelse blant barn og pårørende, jurister og politifolk, samt ledere og ansatte. Nova rapport 9/12.

Hårtveit, H. & P, Jensen (2004).

2. utgave. «Familien-pluss èn. Innføring i familierapi», Universitetsforlaget

Kvale, S. & S, Brinkmann (2015).

Det kvalitative forskningsintervju. Gyldendal Akademisk.

Sandbæk, M.(2002):

Barn og foreldre som sosiale aktører i møte med hjelpetjenester. Oslo:

NOVA, Rapport 14/02.

Strandbu, A. & Thørnblad,R (2010).

“Sårbare” barn som deltakere i kvalitativ forskning. Forskningsetikk og etisk forskning. Norsk senter for barneforskning.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.

"Erfaringer med Statens barnehus – barns perspektiv. Barn som eksperter".

Bakgrunn og formål

Jeg er ansatt ved Statens Barnehus i Bodø, som seniorrådgiver. Ved siden av jobb gjennomfører jeg en mastergrad i samfunnsvitenskap, sosialt arbeid ved Universitetet i Nordland. I dette studiet ønsker jeg å gjennomføre intervju av barn/ungdom som har vært til dommeravhør/tilrettelagt avhør ved et av Statens Barnehus i Norge. Prosjektet har som formål å få frem barnets stemme og barnets opplevelse av å ha vært på Statens Barnehus, Det foreligger ingen forskning på området og jeg anser det som svært viktig at barns stemme kommer inn i forhold til forskningen knyttet opp til bruken av, og erfaringene med, å være på Statens barnehus. Barna/ungdommene er ekspertene som kan uttale seg om hvordan dette oppleves. I mitt prosjekt ønsker jeg å intervju barn/ungdom i alderen 12-16 år, som har erfaring med Statens Barnehus, altså som selv har vært på avhør. Intervjuene vil gjennomføres i ulike byer i nærheten av der barna/ungdommene bor. Jeg blir ikke å snakke om årsaken til hvorfor barnet var på Statens Barnehus, jeg er mer opptatt av den totale opplevelsen til barnet. All data vil anonymiseres.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Deltakelsen innebærer at jeg intervjuer barn om 3 hovedtema om Barnehus. Det vil være spørsmål som omhandler hva barnet fikk vite av informasjon i forkant av dagen på Barnehuset. Et tema vil omhandle selve dagen på Barnehuset. Og det siste tema vil omhandle tiden etter Barnehuset. Jeg vil avrunde intervjuet med å få råd fra barn, hvis de har synspunkter på om noe skulle vært gjort på annen måte. Selve intervjuet vil ha en varighet på mellom 30-45 minutter og intervjuet blir tatt opp på digital opptaker. Dette slettes etter å ha skrevet ut intervjuet.

Dersom du som forelder ønsker å se intervjuguiden, er det bare å maile meg – så sender jeg den til deg!

Hva skjer med informasjonen?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Barnets navn, fødsels- og personnummer og adresse er ikke relevant for prosjektet og dette vil ikke registreres. Alder på barnet er det eneste som vil registreres. Barnet vil ikke kunne gjenkjennes i prosjektets/oppgavens publikasjon. Intervjuene planlegges gjennomført de nærmeste ukene/månedene.

Prosjektet skal etter planen avsluttes våren 2017. Alle intervjuer jeg gjennomfører av barn, blir slettet når jeg har skrevet ut intervjuene.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS, og godkjent. Studiet har også fått støtte fra NOVA (Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring).

Samtykke til deltakelse i studien.

Jeg har mottatt informasjon om studien, og samtykker til at mitt/vårt barn

....., deltar som informant i studien.

(foresatt/omsorgsperson, dato) – Samtykkeskjema tas med til intervjuet.

**SEND MEG EN TILBAKEMELDING PÅ MAIL ELLER TELEFON, SÅ
TAR JEG KONTAKT.**

Jørn Thomas Martinsen [REDACTED]

Epost: jornthomas@icloud.com

Telefon [REDACTED]

MASTEROPPGAVE

*"Erfaringer med Statens barnehus – barns perspektiv.
Barn som eksperter".*

Informasjon til barn/ungdom.
Deltakelse i forskningsprosjekt.

Hei!

Jeg heter Jørn Thomas og jobber på Statens barnehus, Bodø. Jeg er en mann på 41 år som har jobbet i mange år med barn, ungdommer og familier. Jeg holder på med et prosjekt – en masteroppgave, som handler om å forske på barn/ungdommers opplevelse av å ha vært på avhør på Barnehus.

Jeg ønsker å intervju flere barn/ungdommer i alderen 12-16 år, som kan fortelle noe om hvordan det har vært å være barn på Barnehus. Alle intervjuene blir anonymisert, det vil si at ingen kan finne ut av hvilke barn som er intervjuet. Jeg blir å reise en del i Norge å snakke med barn.

Jeg ønsker å komme til din hjem-kommune, hvor vi kunne snakket sammen. Intervjuet tar ca. 30-45 minutter og jeg benytter digital båndopptaker, som tar opp samtalen. Ingen andre enn jeg skal få høre det du forteller meg. Samtalen blir slettet med en gang jeg har skrevet ferdig intervjuet. Intervjuene lagrer jeg på en pc – med passord. Så dette blir oppbevart hemmelig.

Jeg har taushetsplikt i forhold til det du forteller. Jeg blir ikke å spørre om hvorfor du var på Barnehuset, men jeg skulle gjerne fått høre om hvilken informasjon du fikk før du kom til Barnehuset. Så skulle jeg gjerne hørt deg fortelle om selve dagen på Barnehuset og til slutt fortelle litt om tiden etter du var på Barnehuset. Så til slutt ønsker jeg at du kunne gi meg noen ekspert-råd, på hva som kan bli bedre i forhold til å være barn/ungdom på Barnehuset. Denne oppgaven skriver jeg fordi jeg mener det er viktig at vi voksne lytter til barn og deres opplevelser.

Vi voksne kan da lære av barn. I min rapport blir ikke ditt navn nevnt, eller annen informasjon som viser hvem du er.

Det er du som bestemmer om du vil være med eller ikke. Du har også lov å ombestemme deg underveis og du kan avbryte intervjuet, hvis du ikke har lyst å være med mer. Dette er frivillig.

Intervjuene håper jeg å gjennomføre våren/sommeren 2016. Hvis du og dine foresatte syns dette høres greit ut, er det bare å be de voksne kontakte meg, så avtaler vi møtetidspunkt senere. Håper vi kan snakke sammen, så jeg får lære fra deg om din opplevelse på Barnehuset.

Jeg syns det høres greit ut å snakke med Jørn Thomas om min opplevelse på Barnehuset:

.....
Signatur barn/ungdom

Med vennlig hilsen
Jørn Thomas Martinsen.

Epost: jornthomas@icloud.com

Telefon: [xxxxxxx](tel:xxxxxxx)

”Barn og ungdommers erfaring med Statens barnehus”. Barns perspektiv.

Jørn Thomas Martinsen

Hei!

Jeg har laget et skriv som jeg sender til alle barn og ungdommer som jeg skal intervjuer, samt til foresatte. Så derfor få du dette skrivet, nå like før vi skal møtes.

Jeg tenker det er viktig å minne på at jeg er på utkikk etter nøyaktig din opplevelse og din historie, jeg er altså ikke på utkikk etter fasitsvar – dette studiet omhandler hva hver enkelt informant beskriver og forteller. Jeg blir ikke å spørre om årsaken til hvorfor du var på Barnehuset og du bestemmer selv hvor mye du vil fortelle.

Når vi møtes treffer jeg deg nok sammen med en eller begge dine foresatte, vi skal bruke litt tid på å bli litt kjent før intervjuet starter. Intervjuet tar ca. 30-45 minutter å gjennomføre.

Når intervjuet starter er det greit om mamma og/eller pappa setter seg på et annet rom, eller ved et annet bord, litt avhengig av hvor vi skal gjennomføre intervjuet – dette er ønskelig slik at jeg får høre din historie. Men hvis du vil ha en av foreldrene sammen med deg under intervjuet, er det selvsagt helt greit det også!

Så må du huske at intervjuet blir anonymisert. Det betyr at jeg blir å endre på alder, kjønn og geografi, hvis nødvendig, slik at ingen skal gjenkjenne deg i oppgaven. Jeg skal gjennomføre intervju med barn-ungdommer fra flere ulike landsdeler.

Jeg ser frem til å møte deg og din(e) foresatte! Jeg sender ved et bilde av meg – slik at dere kan kjenne meg igjen før intervjuet starter. Sender også ved kontaktinformasjon, så snakkes vi om ikke så lenge!

Mvh

Jørn Thomas Martinsen

Mail: jornthomas@icloud.com

Til [REDACTED] barneverntjeneste

Bodø, 12.01.2016.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt.

"Erfaringer med Statens barnehus – barns perspektiv. Barn som eksperter".

Mitt navn er Jørn Thomas Martinsen og jeg jobber til daglig som seniorrådgiver på Statens barnehus, Bodø. Jeg holder på med forskningsprosjekt på Universitetet i Nordland – master i samfunnsvitenskap, som omhandler å intervju barn som har vært til avhør på Statens barnehus. Av etiske og forskningsmessige hensyn er det ønskelig å snakke med barn/ungdom som har vært på barnehus, unntatt Statens barnehus Bodø, hvor jeg altså jobber til daglig.

Det foreligger ingen forskning på barns opplevelser av å ha vært på Statens barnehus (bortsett fra en kvantitativ studie; NOVA 2012). Jeg ønsker derfor å gjennomføre flere kvalitative intervjuer av barn i alderen 12-16, som har vært til avhør på Statens barnehus i løpet av de siste 2 årene.

Deltakelsen innebærer at jeg intervjuer barn om 3 hovedtema om Barnehus. Det vil være spørsmål som omhandler hva barnet fikk vite av informasjon i forkant av dagen på Barnehuset. Et tema vil omhandle selve dagen på Barnehuset. Og det siste tema vil omhandle tiden etter Barnehuset. Jeg vil avrunde intervjuet med å få råd fra barn, hvis de har synspunkter på om noe skulle vært gjort på annen måte. Selve intervjuet vil ha en varighet på mellom 30-60 minutter og intervjuet blir tatt opp på digital opptaker. Dette slettes etter å ha skrevet ut intervjuet.

Intervjuene gjennomføres hvor barnet/ungdommen bor – på en nøytral plass. Jeg reiser dit informantene befinner seg. Mest sannsynlig vil intervjuene finne sted på et møterom/konferanserom på hotell i [REDACTED].

Jeg har kjennskap til at [REDACTED] barneverntjeneste har et tett samarbeid med politiet og Barnehuset i forhold til tematikken; "vold i nære relasjoner". Jeg henvender meg derfor til dere og har følgende forespørsel:

Jeg trenger deres hjelp til å finne aktuelle informanter til dette forskningsprosjektet. Hvis dere kunne hjulpet med å lete i deres system etter barn i alderen 12-16, som har vært på avhør på Statens barnehus (unntatt Barnehuset Bodø), ville det vært til stor nytte for prosjektet. Jeg trenger av 6-8 informanter, totalt sett – men ikke alle trenger være i [REDACTED].

Jeg er interessert i å høre barns stemme – barns opplevelse av å ha vært på Statens barnehus, uavhengig av årsaken til at man var til avhør. Videre er ikke prosjektet opptatt av om barnet bor hjemme, bor i fosterhjem eller på institusjon. Det er barn historie om selve dagen/dagene på Barnehus som er av interesse.

Ikke ta kontakt med informantene pr nå, men se om dere finner en oversikt over potensielle informanter, som man senere kan kontakte for å høre om man ønsker å delta som informant i prosjektet. Deltakelsen er selvsagt frivillig.

Ta kontakt med meg – så får jeg høre om dere kan tenke dere å bidra med å finne aktuelle informanter i dette prosjektet, ta kontakt pr telefon eller epost. Jeg trenger ikke vite navn, kun om dere har potensielle informanter i dere system, som senere kan få tilsendt informasjonsskriv og samtykkeskjema.

Ta kontakt hvis dere har spørsmål knyttet til forskningsprosjektet:

Mvh

.....
Jørn Thomas Martinsen, seniorrådgiver Statens barnehus Bodø.

Storgata 6, 2 etasje.

8006 Bodø

Epost: jorn.thomas.martinsen@politiet.no

Telefon: [REDACTED].

Jobbtlf: [REDACTED]

"Erfaringer med Statens barnehus – barns perspektiv. Barn som eksperter"

Intervjuene vil være av semi-strukturert karakter. Intervjuguiden tenkes ikke brukt særs aktivt under intervjusettingen, da fokus i større grad skal være på barnet/ungdommen og hva som fortelles av erfaringer. Barnets fortelling står i fokus. Ved å ha praktisert ulike psykoterapeutiske intervensjoner og samtaler i flere år som familierapeut, føler jeg meg komfortabel med å snakke med barn om deres opplevelser, samt gi barn tid til å formidle sin historie, sin sannhet.

Guiden er større grad et hjelpedokument for intervjueren i forkant av intervjuet, og vil ikke følges slavisk i intervjuene. Guiden vil være et dokument som hjelper til å strukturere både innhold, informasjon og trygghet i intervjusituasjonen.

Intervjuguiden tar for seg 3 sentrale tema, som en ønsker å belyse. Dette gjøres med å innta en lyttende posisjon ovenfor barnet, ikke en utspørrende posisjon. Det kan dukke opp andre spørsmål underveis i intervjusituasjonen, som ikke er benevnt i guiden.

De 4 tema som ønskes belyses er:

*Informasjon. Hvilken informasjon fikk barnet i forkant av avhøret. Ønsker å tematisere tiden før avhørsdagen.

*Deltakelse. Hvordan opplevdes dagen på Statens barnehus. Hvordan var det å snakke med en politiansatt. Få frem historier om hvordan dagen opplevdes, i avhørssituasjonen, evt legeundersøkelse og evt samtaler med barnehusansatte. Ønsker å tematisere opplevelsen av selve dagen på Statens barnehus.

*Tiden etter. Få frem historier om tiden etter avhøret på Statens barnehus. Hadde denne dagen noen betydning for om det skjedde hendelser i etterkant? Hadde man samtaler/oppfølging fra barnehuset? Ønsker å tematisere opplevelsen av tiden etter avhør på Statens barnehus.

*Barn som ekspert: Har barnet noen tips om hvordan dagen kunne blitt bedre? Hva kunne vært gjort annerledes? Komme med eksperttips til voksne.

Introduksjon.

Kort presentere meg selv, informere om hvor lenge vi skal snakke sammen og at samtalen tas opp på bånd. Dato leses inn på båndet.

Jeg ønsker å snakke med deg, da jeg vet du har vært på Statens barnehus, for en tid tilbake. Jeg ønsker å snakke med mange barn om hvordan det er å være barn/ungdom på Statens barnehus. Det er skrevet mange rapporter om dette tidligere, men ingen har snakket med barn. Det syns jeg er litt rart, for det er jo barn som kan fortelle om hvordan det oppleves å være barn på Statens barnehus. Det kan jo ikke voksne vite noe om. Derfor er jeg veldig glad for at du hadde mulighet å snakke med meg i dag.

*Dette intervjuet kommer ikke til å vare mer enn en time.

*Jeg vet ikke, og kommer ikke til å spørre om grunnen/årsaken til at du var på Statens barnehus.

*Hvis det er ting jeg spør om, som du ikke ønsker å svare på, er det helt i orden. Da sier du bare det til meg.

*Hvis du kjenner at du ikke ønsker å fortsette intervjuet, er det også lov å avbryte det. Men jeg håper jeg får lov å høre din historie, slik at vi voksne kan lære fra barn om dette å være barn på Statens barnehus.

*Alt som vi forteller tar jeg opp på bånd. Det er bare jeg som skal høre på intervjuet etterpå.

*Ingen skal kjenne deg igjen i intervjuet, jeg skal slette båndet etter jeg er ferdig å jobbe med dette. Og hvis navnet ditt, eller boplass blir nevnt – så skal du vite at jeg forandrer alle navnene og andre opplysninger om alle barn som er med i dette prosjektet.

*Husk at spørsmålene jeg stiller ikke har noen rette eller feile svar. Jeg ønsker å høre på din opplevelse og det er det som er viktig for meg. Derfor er alle svar, gode svar.

Bakgrunnsinformasjon:

- *Hvor gammel er du?
- *Husker du når du var på Statens barnehus? Alder da?
- *Hvilket barnehus var du på?
- *Hvem bor du sammen med her?

Spørsmål om tiden før avhør:

- *Kan du huske hvem som fortalte deg at du skulle på Statens barnehus? Fortell!
- *Kan du huske når du fikk informasjon om at du skulle på Statens barnehus?
- *Greier du å huske hvilken informasjon du fikk? Hva ble fortalt til deg? Fikk du informasjon om hva barnehuset var for noe?
- *Fikk du informasjon om hvor barnehuset lå i forhold til hvor du bodde?
- * Greier du å huske hva du tenkte når du fikk beskjed om at du skulle på Statens barnehus?
- * Var det noen som fortalte deg hva du skulle fortelle på Statens barnehus?
- *Husker du om det var lang eller kort reisetid for deg til Statens barnehus? Hvem reiste du sammen med?

Spørsmål om selve avhørsdagen:

- *Kan du prøve å huske hvordan det var å komme inn på Statens barnehus. Hvem tok i mot deg og hva ble du fortalt? Fortell om hvordan det var å snakke i avhørsrommet? Hva synes du var bra/ikke bra i avhørssituasjonen? Hva skjedde etter avhøret var over? Hvordan opplevde du dagen på Barnehuset?

Spørsmål om tiden etter avhøret:

- Snakket du med ansatt på Barnehuset i tiden etter avhøret? Medførte avhørsdagen noen endring i livet ditt?

Ekspertspørsmål:

Siden du har vært på Barnehuset, er det du som har erfaring på å være barn der. Jeg ønsker å lære av hvordan barn har opplevd dette. Kan du komme med noen tips på hva som skulle vært annerledes i forhold til det å være barn på Barnehuset? Hva kunne vært mindre av, eller mer av – og hva savnet du eventuelt? Hva er din totale opplevelse av dagen på Barnehuset, fra du fikk beskjed om at du skulle dit – til du var ferdig med samtale der? Fortell, slik at jeg kan lære!

Eventuelt:

Er det noe som du ønsker å spørre om, eller ting jeg skulle spurt deg om?

Hvordan har du opplevd dette intervjuet?

Takk for at jeg fikk lære av din erfaring på Statens barnehus, du har vært til stor hjelp og nytte!

Vedlegg 8. Barns ekspertråd til ansatte i barnehus og andre faggrupper:

1. *Jeg synes de som kommer på Barnehus skal få vite hvem som sitter bak der og ser på.*
2. *Ja, synes det er viktig å få se dem før du går inn på avhørsromme (aktørene på bisitterrommet). Det gir mer trygghet for barna som er der.*
3. *Ehh...Kanskje jeg ville bedt dem vise omsorg på en måte..prøve å sette seg inn i situasjonen til de som er der. Og liksom forklart dem hvem som sitter der...sagt navnet på alle som skal være med, forklart alt litt bedre da...bedre enn de gjorde for meg i alle fall.*
4. *Jeg vet ikke helt.. Kanskje at vi skulle spist før vi startet, så kunne jeg blitt kjent med dem som skulle snakke med meg.*
5. *Ja, synes det er viktig å få se dem før du går inn på avhørsrommet. Det gir mer trygghet for barna som er der. Få møte personen som skal avhøre deg. Blir litt...ikke akkurat kjent med personen, men vet i alle fall hvem det er. Det er mange ganger at det er svært personlige ting som blir snakket om der og det blir sikkert stort press for mange barn som er der...Kanskje særlig småbarn som ikke føler seg trygg og da kunne man møtt personen...jeg vet ikke, 1-2 dager før..og du får litt oversikt over hvordan personen er liksom. Det ville vært bra. Og så...ehh...kommunikasjonen inne på rommet. At det hadde vært mer som en samtale i stedet for et avhør.*
6. *Det hadde vært bedre hvis de hadde kalt det samtalerom, der jeg var i alle fall. Jeg tror til og med det var skilt utenfor rommet hvor det står tydelig «avhørsrom».*
Ja...jeg vet ikke..Jeg tror at det er ikke alle som har hatt samme opplevelsen som jeg har hatt. Så det betyr at ikke at de akkurat må forandre på.
7. *Bare kanskje de må sikre at alle får de samme rettighetene, som de skal få liksom.*
Som det med psykolog eller, mat eller hva det handler. Det skal være likt for alle.
8. *Jeg vil beholdt rom hvor man kan sitte sammen med familien sin da.*

9. *Jeg vet at det er mange som er redd når man skal på avhør, man blir nervøs og sånn..så..og om du blir fortalt hva som skal skje på en veldig rolig måte, sånn at du... sånn at personen som skal snakke med barnet eller ungdommen får en til å føle seg tryggere. Så kanskje man ikke blir så stresset da.*
10. *Ja, for jeg tenker at yngre barn..som er på avhør..og alt mulig sånn. Da føler man seg litt mindre trygg når personen ikke kommuniserer bra med deg, men bare noterer det du sier og bare hopper fra spørsmål til spørsmål og ikke er interessert i å høre på hva man sier. Da tenker jeg særlig på yngre barn...som kanskje ikke...som kanskje ikke tåler så mye. Det burde være en bedre kommunikasjon, sånn som vi har det nå, hvor vi snakker. Nesten som en helt vanlig samtale.*